

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANABİLİM DALI
DRAMATİK SANATLAR BİLİM DALI**

YENİ MEDYADA TİYATRO VE SİNEMA ELEŞTİRİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M.AYŞEGÜL ÇAL

KOCAELİ , 2016

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANABİLİM DALI
DRAMATİK SANATLAR**

YENİ MEDYADA TİYATRO VE SİNEMA ELEŞTİRİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. AYŞEGÜL ÇAL

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET ARSLANTEPE

KOCAELİ , 2016

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANABİLİM DALI
DRAMATİK SANATLAR BİLİM DALI

YENİ MEDYADA SİNEMA VE TİYATRO
ELEŞTİRİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: AYŞEGÜL ÇAL

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 30.06.2016/13

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Mehmet Arslantepe

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Sema Göktaş

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Şükran Esen

(Jüri, Yüksek Lisans için en az üç, Doktora için en az 5 öğretim üyesi ile oluşur)

KOCAELİ , 2016

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türkiye' de yeni medya üzerinden yayımlanan tiyatro ve sinema eleştirilerinin eleştiri yöntemlerine uygunlukları açısından incelenmeleri amaçlanmıştır. Günümüzde tiyatro ve sinema eleştirileri – istenilen düzeyde olmasa da- belirli bir kitle tarafından takip edilmektedir. Eleştirmenlerin çalışmalarında eleştiri yöntemlerini ne derecede uygulayabildikleri çalışmanın temel sorunudur. Çalışmanın kapsamı, Türkiye' de yeni medya üzerinden yayımlanmış olan tiyatro ve sinema eleştirileridir.

Konuyla ilgili çalışmalar yeni medyanın günümüzdeki popülerliği de baz alınarak web siteleri aracılığı ile yayımlanan yazılar bağlamında ele alınmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardımları için minnettar olduğum, bilimsel görüşleri ve manevi desteğiyle bu sürecin başından sonuna kadar beni destekleyen, eğitimciliğini ve kişiliğini her daim örnek aldığım, değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Arslantepe ' ye,

Beni yetiştiren, okuma ve araştırma aşkını bana aşıl原因, manevi desteğini hep üzerimde hissettiğim rahmetli annem Melek Çal ' a, aileme, dostlarıma, pembeye, sarıya, kırmızıya, mora, kelebeklere, delilere, deliliğin gücüne, şaman ruhuna, okumanın aşkına yürekten teşekkür ediyorum, sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
GİRİŞ.....	1
ELEŞTİRİ.....	4
1.1.Eleştiri Sözcüğünün Kökeni.....	4
1.2. Eleştirinin Tarihçesi.....	7
1.2.1. Rus biçimciliği (Russian Formalist Criticism).....	15
1.2.2. Yapısalcılık (Structualism).....	15
1.2.3. Yapısökümcülük (Deconstruction).....	16
1.3. Edebiyat Kuramları ve Eleştiri Yöntemleri.....	17
1.3.1. Pozitivizm (Tarihsel Eleştiri).....	17
1.3.2. Formalizm (Biçimcilik).....	18
1.3.3. Hermeneutik (Yorumlamacılık).....	18
1.3.4. Intertextualite (Metinlerarasılık).....	18
1.3.5. Dekonstrüktivizm (Yapıbozuculuk).....	18
1.3.6. Strüktüalizm (Yapısal Eleştiri).....	18
1.3.7. Rezeption (Alımlama Estetiği).....	19
1.3.8. Feminizm (Feminist Eleştiri).....	19
1.3.9. Psikanalitik Eleştiri Kuramı.....	19
1.3.10. Sosyolojik Eleştiri.....	19
1.3.11. Marksist Eleştiri.....	20
1.3.12. Pluralitaet (Çoğulculuk).....	20
2. TİYATRO ELEŞTİRİSİ.....	21
2.1. Tiyatro Eleştirisi.....	21
2.2. Tiyatro Eleştirisinin Tarihi.....	23
2.3. Tiyatro Eleştirisinin Uygulanışı.....	32
2.3.1. Dilbilimsel Yaklaşım.....	32
2.3.2. Biyografik Yaklaşım.....	33
2.3.3. Moral Yaklaşım.....	33
2.3.4. Toplumbilimsel Yaklaşım.....	33
2.3.5. Ruhbilimsel Yaklaşım.....	33
2.3.6. Biçimsel Yaklaşım.....	33
2.3.7. Göstergibilimsel ve Yapısalcı Yaklaşım.....	33
2.4. Tiyatro Eleştirmenliği.....	34

3. FİLM ELEŞTİRİSİ.....	36
3.1. Film Eleştirisi.....	36
3.2. Film Eleştirisinin Tarihi.....	37
3.3. Film Eleştirisinin Uygulanışı.....	40
3.3.1. Gazete Eleştirisi.....	41
3.3.2. Tarihsel Eleştiri.....	42
3.3.3. Auteur Eleştirisi.....	42
3.3.4. Göstergibilimsel Eleştiri.....	43
3.3.5. Sosyolojik Eleştiri.....	44
3.3.6. İdeolojik Eleştiri.....	44
3.3.7. Psikanalitik Eleştiri.....	45
3.3.8. Feminist Eleştiri.....	45
3.4. Film Eleştirmenliği.....	46
4. YENİ MEDYADA TİYATRO VE SİNEMA ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI.....	48
4.1. Tiyatro Eleştirisi Uygulamaları.....	49
4.2. SİNEMA ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI.....	81
4.3. ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLANMASI.....	106
4.3.1- 2015-2016 Sezonu Sosyal Medyada Yer Alan Tiyatro Eleştirilerinin Niceliksel ve Niteliksel İçerik Analizi.....	106
4.3.2. 2015- 2016 Sezonu Sosyal Medyada Yer Alan Film Eleştirilerinin Niceliksel ve Niteliksel İçerik Analizi.....	107
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	109
KAYNAKÇA.....	111
ÖZGEÇMİŞ.....	116

ÖZET

Araştırmanın amacı, ülkemizde yeni medya aracılığıyla alımlayıcıya ulaştırılan tiyatro ve sinema eleştirilerinin, bu alanlara ait eleştiri yöntem ve yaklaşımları ile kullanımları açısından ele alınmasıdır. Günümüzde internetin hayatımızdaki yadsınamaz ölçüdeki gücü sebebiyle, yeni medyanın etkisi ve işlevinden yola çıkılmış ve bu düzlem üzerinden eleştiri örneklerine yer verilmiştir. Çalışmada ayrıca tiyatro ve sinema eleştirmenlerinin yeni medyadaki rolü ve görevlerine de değinilmiştir. Türkiye' de internet sitelerindeki eleştiri yazıları yayımlanan sayfalar incelenerek 2015- 2016 tarihleri arasında yapılan eleştirilerin, eleştiri yöntemleri ile karşılaştırılarak, verilen ölçütlere ne derecede uyum sağladıkları, bu uygunluğa göre yazılma sıklıkları tartışılmıştır. Bu kapsamda çalışma, içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Elde edilen verilere göre tiyatro ve sinema eleştirilerinin içerik açısından genel anlamda başarılı olduğu, ancak tanıtım yazıları ve klasik eleştirilere verilen ağırlığın derinlemesine eleştiri türlerine verilmediği sonucuna varılmaktadır. Ayrıca, sinema üzerine yapılan derinlemesine eleştiri çalışmalarının tiyatro üzerine yapılan çalışmalardan ulaşılabilirliği çok daha fazladır.

Anahtar sözcükler: Sinema eleştirisi, Tiyatro eleştirisi, Yeni medya ve eleştiri, Eleştirmen

ABSTRACT

The study aims to examine the criticism of theatre and cinema conveyed to the audience through new media in terms of their convenience for theatre and cinema criticism methods and approaches. Nowadays due to undeniable power of internet in our lives, proceeding from the effect and function of new media and examples were given accordingly. The role and function of theatre and cinema critics in new media are also mentioned in this study. How it meets the given criterias, the frequency of its being written in accordance with these criterias, interest of the quoter in the works of theatre, cinema and reviews are all discussed by examining the pages of Turkish websites and by making analysis on the criticism made between 2015 and 2016 regarding the methods of criticism. In this context, this study is made with the content analysis method. According to the obtained data, it is concluded that film and theatre criticisms are successful in terms of content, yet not enough in terms of using in-depth analysis criticism methods. Besides, accessibility is much more possible for in-depth analysis criticism methods worked on cinema criticism than the ones analysed on theatre criticism.

Key Words: Film criticism, theatre criticism, new media and criticism, critic, review

GİRİŞ

Bu çalışma tiyatro ve sinema eleştirisinin temel eleştiri yöntemleri ile olan ilişkisini irdelemek bağlamında yapılan bir araştırmadır. Genel bir tanımlama olan bu açıklama giderek Türk Tiyatrosu ve Sineması'nda 2015- 2016 sezonuna ait eleştiri incelemelerini ve bu eleştirilerin söz konusu olan temel eleştiri yöntemleri ile ilişkisini tanımlamaya gitmektedir.

Araştırmanın hipotezi; “2015- 2016 sezonu Türk Tiyatrosu ve Sineması’nda yeni medya üzerinden okuyucuya ulaştırılan tiyatro eleştirilerinin büyük bir çoğunluğu, bilimsel eleştiri yöntemlerine göre yazılmamaktadır” şeklindedir.

Bu araştırmada, 2015- 2016 yılları arasında yeni medya aracılığı ile yapılan Tiyatro ve Sinema eleştirilerine ilişkin, ulusal internet sitelerinde yayımlanan yazıların içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Tiyatro ya da film eleştirisi okuyanların ya da okumak isteyenlerin, bu verilere en basit şekilde nasıl ulaştığı düşünülerek yapılan çalışmada, bu datalara ulaşan alımlayıcının “ne okuduğu, hangi verilere ulaştığı” gibi soruların cevaplanması çalışmanın amaçları arasında olacaktır.

İçerik analizi, bir metnin içeriksel karakteristiklerinden yararlanarak, açık olmayan karakteristiklerinin ve bağlamının araştırılıp, sosyal gerçekliğin ortaya çıkarılmasını amaçlayan bir yöntemdir. (Aktaran: Alver, 2011, s.300)

Çalışmada, belli bir kaliteyi yakalamış internet sitelerinden ziyade; özellikle belirtilen tarihler arasında yayınında devamlılık göstermiş, google arama motorunda ilk sayfalarda yer alan, okurlar tarafından çabuk ulaşılan, tercihi süreklilik arz eden, giriş sayfasında “eleştiriler”, “incelemeler”, “yazılar” gibi kategorize edilmiş başlık bulduran, eleştiri yazılarının tarihleri eksiksiz verilen internet sayfalarının incelenmesi ile veriler toplanmıştır. Verilerin sonucunda Türk Tiyatrosu ve Sineması Eleştiri Uygulamaları ile sınırlandırılmış bir incelemeye gidilmiştir.

Araştırmamızın uygulama kısmına dahil ettiğimiz bazı internet siteleri ise; eleştiri yazılarının tarihleri düzenli girilmediğinden, o sene içerisinde düzenli eleştiri yazısı yayımlanmadığından, kişi sayfaya girdiği an bir başlık altında sınıflandırılmış yazıya o an ulaşamadığından ve sayfada yazıları aramak durumunda kaldığından incelememiz dışında tutulmuşlardır. Ayrıca çalışma -spesifik olmak bağlamında- yalnızca internet siteleri baz alınarak yapılmış, eleştiri blogları bu araştırmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmada ele aldığımız tiyatro ve sinema eleştirisi tarihi, yöntemleri ve uygulamalarının ülkemizde ve dünyada bir tarihsel arka planını bulunmaktadır. Ancak, bu araştırmanın sınırlılıkları kapsamında, eleştiri örnekleri 2015-2016 yılı olan zamanı kapsamaktadır.

Araştırma, bu dönem içerisinde farklı internet sitelerinde yer alan tiyatro ve sinema disiplinleri üzerine ele alınan 70 tiyatro, 70 sinema eleştiri yazısı ile sınırlıdır. Tiyatro ve Eleştiri, Sinema ve Eleştiri konularında yapılmış yerli ve yabancı eserlere rastlanmaktadır. Ancak, 'Türk Tiyatrosu' nda Eleştiri ya da 'Türk Sineması' nda Eleştiri gibi daha özel başlıklar taşıyan çalışmalarla ilgili kaynaklara rastlamak çalışmamız açısından zorlayıcı bir etken olmuştur.

Bu çalışmanın ilk bölümünde eleştiri kavramı, eleştirinin tanımı ve kökeni üzerinde durulmuştur. Yerli ve yabancı kaynaklardan alıntılanan ifadelerle eleştirinin tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Eleştirinin toplumlar için ne ifade ettiği, insanlar arasında ne derecede kullanılabilirdiği, daha çok kötü anlamda mı algılandığı üzerine görüşler belirtilmiştir. Eleştirinin otoriter toplumlarda pek barınmadığı, böyle toplumlarda sanatın ve sanatçının durumunun da pek de kolay olmadığından bahsedilmiştir.

Çalışma eleştirinin tarihçesi ile devam etmektedir. Araştırmamızın temelini oluşturacak kaynak eserlerde, eleştirinin tarihçesi öncelikle edebi eleştiri ile başlamaktadır. Çünkü edebi eleştiri, tüm eleştiri tarihinin temelini oluşturmaktadır. Edebi eleştiriden yola çıkarak da sanat eleştirisi yapılmaya başlanmıştır. Eleştiri ile ilgili yazılmış kitapların tümü edebi eleştiri ile başlamaktadır. Ancak edebi eleştirinin kaynağına her kitapta değinilmemektedir. Starobinski üstü kapalı kalan bu kısım için; edebiyattan önce, çok uzun zaman jestin ve dilin hiçbir eleştiri kabul etmeyen buyurgan kullanımlarının olduğunu ve bunların da ritüeller olduğunu dile getirir. Ritüel söz, bir şeye mecbur eder ve bir şeyi yerine getirir, zorunlu bir modele uygun bir biçimde tekrarlanır, anlaşılmaz bile olsa nasıl söylendiyse öyle anlaşılabilir. Bunlar göz önüne alındığında yazar, ritüelin egemen olduğu dönemde, sözcüğün ilk anlamıyla, yani kişisel ayırt etme ve seçme eylemi anlamıyla eleştirinin, kutsallığa saygısızlığın başlaması demek olacağına altını çizmektedir.

Platon' un İdealar Dünyası ile başlayan, Aristo' nun tarihin ilk sistemli eleştiri kitabı da sayılabilecek Poetika'sıyla devam eden eleştiri kavramının oluşma süreci, Roma dönemine bakıldığında daha çok söylev olarak gelişme göstermektedir. Eleştiri tarihine edebiyat gözünden bakmaya devam ettiğimizde ise ciddi eleştirilerin, karşı çıkışların edebiyat akımlarının da ortaya çıkışıyla şekillendiğine tanık olmaktadır. Romantizm akımını 19. yy da klasisizme tepki olarak doğması, bunların üzerine farklı akımların ve edebiyat eserlerinin ortaya çıkması yorumlamaya daha çok olanak vermiş; bu da eleştirel malzemenin artışına doğrudan etki etmiştir.

20. yy ise eleştiri kuramlarının ortaya çıktığı yıldır. Bu kuramların ortaya çıkışında dilbimsel çalışmalar kadar siyasi ve toplumsal kuramların da hatırı sayılır rolü vardır. Tarihsel, sosyolojik, marksist, psikanalitik, feminist eleştiri gibi kuramların ortaya çıktığı yüzyıldır bu ve bizim araştırmamızın temelini oluşturmuştur. Bundan sonra ise yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde yeni eleştiri kuramı ortaya çıkacak, bu da başka ülkelerde biçimcilik, yapısalcılık, yapısöküm gibi

tezahürlerle kendini gösterecektir.Çalışmamızda eleştiri tarihinin akabinde, edebiyat kuramları ve eleştiri yöntemleri ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; Tiyatro Eleştirisi, Tiyatro Eleştirisinin Tarihi, Tiyatro Eleştirisinin Uygulanışı, Tiyatro Eleştirmenliği ele alınmıştır. Tiyatro eleştirisinin dünyada ve ülkemizde nasıl algılandığı, böyle bir kurumun var sayılıp sayılmadığından söz edilmiş; daha sonra önce dünya tarihindeki doğuşuna daha sonra da ülkemizdeki doğuşuna ve gelişimine değinilmiştir.

Tiyatro Eleştirisinin Uygulanışı kısmında ise çalışmamızın amaçlarından biri olan tiyatro eleştiri uygulamaları ve bu uygulamalarda kullanılan tiyatro eleştiri yönem ve tekniklerinden bahsedilmektedir.

Bu bölümün son kısmı ulan Tiyatro Eleştirmenliği kısmında; tiyatro eleştirmenliğinin durumu ve bir tiyatro eleştirmeninin nasıl olması gerektiği, görevleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın üçüncü kısmı olan Sinema Eleştirisi' nde ise Film Eleştirisi, Film Eleştirisinin Tarihi, Film Eleştirmenliğinin Uygulanışı ve Film Eleştirmenliği başlıklarına yer verilmiştir.

Film Eleştirisi bölümünde bazı tanım ve açıklamalara verilmiş; Film Eleştirisinin Tarihi bölümünde; dünya tarihindeki film eleştirisinin gelişimi ele alınmış, daha sonra ise ülkemizdeki doğuşuna dair bilgilendirme yapılmıştır.

Film Eleştirisinin Uygulanışı başlığı altında da çalışmamızın bir diğer amacı olan sinema eleştiri ve uygulamalarından, bu uygulamalarda kullanılan yöntem ve tekniklerden bahsedilmiştir.

Bu bölümün son başlığı olan “Film Eleştirmenliği”nde bu meslek grubunun kim olduğu, hangi vasıflara sahip olması gerektiği, görevleri tanımlanmaktadır.

Çalışmamızın son kısmı olan Yeni Medyada Tiyatro ve Sinema Eleştirisi Uygulamaları kısmı ise; tüm bu anlattıklarımızın ülkemizde yeni medya üzerinde yapılan eleştirilerle temel eleştiri yöntemleri ile arasındaki ilişki ele alınmıştır.

Araştırmanın temel problemi; söz konusu eleştiri yazılarına 2015- 2016 tarihleri arasında internet ortamı üzerinden erişilmiştir. Örnekleme birimini oluşturan bu eleştiriler klasik, tanıtım, psikanalitik, moral, göstergebilimsel, toplumbilimsel, biçimsel, dilbilimsel, tarihsel, auteur, ideolojik eleştiri başlıkları kapsamında, iki ayrı tablo dahilinde kategorize edilmiştir. İncelemeye dahil tutulan eleştiri yazıları, eleştiri yöntemleri üzerinden değerlendirilmiş ve o yıla ait aralarındaki ilişki sayılar veriler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

ELEŞTİRİ

1.1.Eleştiri Sözcüğünün Kökeni

Türk Dil Kurumu'nda “eleştiri” sözcüğü isim olarak; bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit ; edebi terim olarak ise, bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla, yazılan yazı türü, tenkit, kritik olarak açıklamaktadır. (Eleştiri, tarihsiz)

GeliŐim Hachette ansiklopedisinde ise eleştiri; “Edebiyat ya da sanat yapıtlarını değerlendirmek amacıyla yazılan yazı türüdür (tenkid de denir)”. Aynı eser, sanat eleştirisine de Şu Şekilde değinmektedir: “Sanat eleştirisi, temeli bakımından gazetecilik niteliği taşıyan bir edebiyat türüdür. Amacı, halkı ilgilendirebilecek yapıtlar ve sanat olayları konusunda bilgi vermektir. (GeliŐim Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi, 1993, s. 1128)

Ferit Devellioğlu, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat' ta sözcüğü; “Bir konuya ait yazıyı veya eseri değer bakımından gözden geçirme, eleŐtirme” Şeklinde tanımlamıŐtır (Devellioğlu, 2002: 1080).

“Kritik” sözcüğü ise eleştiri sözcüğü gibi dilimizde yaygın bir Şekilde kullanılmaya başlanmıştır. “Batı dillerindeki 'kritik' sözcüğünün kökeni, eski Yunanca' da yargılamak anlamına gelen ' krinein' sözcüğüne dayanmaktadır. Yunanadaki ' krinein' kökünden türetilen, eleştirel, eleŐtirici anlamındaki ' kritikos' sözcüğü Latince' ye 'criticus' biçiminde geçmiş ve bu yolla Avrupa dillerine yayılmıŐtır” (Özkırımlı, 1990, s.428).

Tuncay Türkben, eleştiri üzerine yaptığı araŐtırmasında; “Eleştiri, bir nesneyi, iyi ve kötü yanlarıyla değerlendirmek anlamına gelmektedir. Edebiyat eleştirisi ise edebî eseri belli kriterler veya belli metotlar çerçevesinde inceler ve değerlendirir. Değerlendirirken de iki yönlü hareket eder. Birincisi eserin güzellikleri, üstünlükleri, başarılı yönleri; diğer taraftan da aynı eserin zayıf taraflarını, aksaklıklarını ortaya koyar ve hükmünü verir” der (Türkben, 2015, s.1113).

Michael Ryan eleştiri için; “Eleştiri insanın kültürel yaşamının bir çözümlemesidir ve bilimin fiziksel hayata yaptığını kültürel yaşama yapar. Onu parçalara ayırır, inceler ve nasıl işlediğini ortaya çıkarır.

Bu tür çözümleme romanlar, filmler, müzik ve tablolar gibikültürel eserlerin hayata geçmesinde kullanılan yöntemlerden, bu eserlerde görülen fikirlere kadar (doğdukları koşullardan yaşamlarımız üzerindeki etkilerine kadar) geniş bir alanı kapsar” der (Ryan, 2013, s.9).

Yine aynı sözcüğün Cambridge sözlüğündeki açıklaması diğer sözlüklerden biraz daha farklı iki açıklama bulundurmaktadır:

İlk açıklama şu şekilde: “Birinin ya da bir şeyin kötü olduğunu söyleme edimi.¹”

İkinci açıklama: “Bir kişinin ya da bir şeyin iyi ya da kötü kalitesi ile ilgili fikir beyan etme ya da yargılama edimi - özellikle kitap, film vs.²” (criticism, tarihsiz)

Bu tanımların açıklaması bizce Starobinski' de açıklamasını şöyle bulmaktadır: “*Eleştiri, örtük ya da açık ölçütlerden hareketle, güzellikleri kabul ediyor ya da kusurları kınıyordu. Burada uygulanan şey bir seçme yetisidir. Bu sanat, güzellikleri övmekten ziyade genellikle kusurları kınamak için çaba gösterdiğinden, eleştiri kötüye alınmış ve çoğunlukla yalnızca kınama anlamında kullanılmıştır. Eleştirmek, “kınamak, kusur bulmak” demektir. Bir eleştirmen, düşünce yapıtlarını iyi tanıyan bilgili bir uzmandır, ama aynı zamanda da bir “kusur bulucu” dur..*” (Starobinski, 2010, s. 13)

Asım Bezirci ise bu terimin bize gelişini Tanzimat dönemindeki anlamıyla şu şekilde izah eder: “Tanzimat döneminde bunun yerini bir şeyin kötü yanlarını gösterme, bir düşünceyi çürütmeye çalışma anlamına gelen 'muaheze' sözcüğü alır.

1 the [act](#) of saying that something or someone is [bad](#):*The [designs](#) for the new [mosque](#) have [attracted](#) [widespread](#) criticism.I have a few criticisms to make about [your](#) [speech](#).*

2 the [act](#) of giving [your](#) [opinion](#) or [judgement](#) about the good or [bad](#) [qualities](#) of something or someone, [especially](#) [books](#), [films](#), etc.

Halbuki Osmanlıca' ya göz attığımızda eleştiri sözcüğü için Arapça kökenli 'intikad' sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir” der (Bezirci, 1995, s.42).

Sadece bu tanımları göz önüne aldığımız taktirde dahi şöyle bir sonuca ulaşabiliriz: Tanzimat döneminde batılılaşma nasıl ki bizde “olmaması gerektiği gibi” anlaşıldıysa, eleştiri sözcüğünün anlamı da girdiği günden beri aynı şekilde yanlış anlaşılmıştır. Gerçek anlamını sadece azınlık bir topluluğun bildiği bu kavram, halk arasında hala “kötü yönde yorum yapma” olarak bilinmektedir. Cambridge sözlüğünde ilk belirtilen anlam da önce halk arasında bilinen bağlamıyla verilmiş olabilir. İkinci sırada gösterilen esas anlamda ise; aradaki fark daha rahat görülmektedir. Bu durumda karşımıza bazı sorular çıkmaktadır: Eleştirinin anlamının sadece ya da daha çok “kötü” olarak algılandığı ülkelerde daha az gelişebilmiş olma ihtimali nedir? Böyle bir durum söz konusu mudur? Bu durumu etkiler daha farklı ölçütler de mevcut mudur?

Zehra İpşiroğlu bu konuyla ilgili; otoriter toplum sistemlerinde hiçbir yaşam hakkı tanınmadığını, çünkü otoriter sistemde her şeyin açık seçik olduğunu; anlaşılmayan, kuşku uyandıran, sorunsal hiçbir şeyin olmadığını söyler. Bu toplumlarda her şey söz konusu otoriter sistemin planına göre programlanmıştır ve bu programa göre iyi ve kötü, doğru ve yanlış kesin doğrularla belirlenmiştir. Bu programın dışına çıkanın, soru soranın, kuşku duyanın eleştirilenlikle değil, hainlikle nitelendirildiğini öne sürer. Ona göre sanat otoriteye karşıdır, çünkü özgündür. Bu açıdan da ideolojilerden, kısıtlamalardan, programlardan, değişmeyen kesin doğrulardan nefret etmektedir. Sanatın özünde özgür ve eleştirel düşünme yatmakta olduğunu, kuşku ve başkaldırının yattığını dile getirir. Bu nedenle otoriter düşünmenin egemen olduğu toplumlarda sanatçının durumu ona göre hiç de kolay değildir.

Ülkemizde de sanata ve sanatçıya karşı olan tutuma sayısız örneğin gösterilebileceği iddia edilir. (İpşiroğlu,1998, s.22-23).

Eleştiri toplumun gelişmesine ön ayak olan başlıca etmenlerdendir. Eleştirebilen ve eleştirilebilen özelliklerini taşıyan topluluklar kendi aydınlanmalarını yaşayıp, bir üst kademeye geçerler. Eleştiri, ele alınan konunun aydınlatılması ve kişilere, kitlelere yol göstermesidir aynı zamanda. Bir konunun açıklanabilmesi,

farklı bakış açılarının sunulabilmesi, zaman zaman yapıtın tamamen farklı bir şekilde anlamlandırılabilmesi eleştirmenin görevidir. Ancak, bu durum eleştirmene tamamen farklı ve önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Burada da eleştirmen kimdir? Eleştirmenin görevi nedir? Eleştirmenin sınırları nereye kadardır? Gibi cevabını bekleyen sorular karşımıza çıkmaktadır. Önümüzdeki bölümlerde bu soruların cevapları üzerinde ayrıca durulacaktır.

1.2. Eleştirinin Tarihçesi

Jean Starobinski eleştirinin tarihine de değindiği kitabında eleştiri için; “onarma (restitution)” tanımını kullanır ve bu sözcüklerin eskiden günlük dilde kullanıldığını söyler. Dictionnaire de L'académie' nin 1740'ta bu sözcük için; edebiyatçıların, bozulmuş bir bölümü eski haline getirmek üzere düzeltmesi, onu olması gereken duruma getirmek anlamında, bir metni, herhangi bir yazardan bir bölümü onarmak anlamlarını uygun gördüğünü bize aktarmaktadır. Ve bu onarmanın yararlı olduğuna işaret etmektedir. Bu durumda da sözcük düzeltme (*rétablissement*) anlamına gelmektedir. Onun tanımına göre onarma, metnin bütünlüğünü yeniden kurmaya, onu yazarının kaleme aldığı biçimdeki ilk haline kavuşturmaya çalışır. O halde eleştirmenin ilk görevi de metnin tarihini tanımak olacaktır. Gerektiği gibi düzeltilip aydınlatıcı bilgilerle donatıldığında , metin 'eleştirel' denilen bir yeni basıma yol açabilir (Starobinski, 2010 s.18).

Araştırmamızın temelini oluşturacak kaynak eserlerde, eleştirinin tarihçesi öncelikle edebi eleştiri ile başlamaktadır. Çünkü edebi eleştiri, tüm eleştiri tarihinin temelini oluşturmaktadır. Edebi eleştiriden yola çıkarak da sanat eleştirisi yapılmaya başlanmıştır.

İster edebi eleştiri tarihi için, ister tiyatro, sinema eleştiri tarihi için olsun; kökenini aldığı antik yunan ve romaya uzanmak durumundayız. Çünkü günümüze dek eleştiri tarihini oluşturan ve ona yön veren tüm düşünürlerin fikirleri bu döneme dayanmaktadır. Tüm bunlara dayanarak sormamız gereken soru şudur : Nedir edebi eleştiri?

Türkben' in çalışmasında bu soruya cevap olarak iki alıntı bulundurmaktadır.

Tanımlamalar şu şekilde yapılmıştır:

“İsmail Çeşli: *'Edebiyat eseri iddiasıyla ortaya konan herhangi bir metnin edebî olup olmadığını; edebî ise, onu edebî ve güzel kılan estetik değerlerini; varsa eksiklik, yanlışlık ve kusurlarını; edebî gelenek içindeki yerini; okuyucuya, -sanatkâra ve edebi hayata yardımcı olmak, yol göstermek amacıyla- tespit, tasvir, tahlil ve değerlendirilmesini esas alan disiplin; bu disiplin çerçevesinde ortaya konan her türlü çalışma*” (Çeşli, 2011: 321) olarak tanımlar.

T. J. B. Spencer ise: “*Edebiyat hakkında hüküm verme, yani bir edebî eserin ne dereceye kadar ve hangi sebeplerden ötürü iyi ya da kötü olduğuna dair karar verme sanatı*” (Spencer, 1962: 3) şeklinde tanımlar.” (Aktaran: Türkben, 2015,s.1114)

Eleştiri ile ilgili yazılan kitapların birçoğu edebi eleştiri ile başlamakta, ancak eleştirinin ilk kez ne zaman ve ne sebeple ortaya çıktığı hakkında pek fazla bilgi verilmemektedir. Starobinski üstü kapalı kalan bu kısım için; edebiyattan önce, çok uzun zaman jestin ve dilin hiçbir eleştiri kabul etmeyen buyurgan kullanımlarının olduğunu ve bunların da ritüeller olduğunu dile getirir. Ritüeller, eleştirinin hiç söz konusu olmadığı bir düzeyi gösterir. Çünkü onlarla dile getirilen şeylerin, doğumu, evliliği, ölümleri göstermek üzere, günün saatlerini ve yılın mevsimlerini göstermek üzere, yeniden başlayışları kutlamak üzere, tapınılana kurban sunmak üzere gibi değişmeyecek eylemler olduğunu belirtmektedir. Ritüelin –dua, yemin, beddua- özelliğini belirtmek için, onun ifadelerinin üretilmesine yön veren seçme biçimi, bu ifadeleri içinde güvenle korunacakları grubu kolektif belleğine bağlayan seçme biçiminden ayrılmaz diyebiliriz. Ritüel söz, bir şeye mecbur eder ve bir şeyi yerine getirir, zorunlu bir modele uygun bir biçimde tekrarlanır, anlaşılmaz bile olsa nasıl söylendiyse öyle anlaşılın ister. Bunlar göz önüne alındığında yazar, ritüelin egemen olduğu dönemde, sözcüğün ilk anlamıyla, yani kişisel ayırt etme ve seçme eylemi anlamıyla eleştirinin, kutsallığa saygısızlığın başlaması demek olacağının altını çizmektedir.

Starobinski, ritüelden yola çıkıp antik yunandaki yarışma ritüellerinden bahsetmiş ve *agon*lardaki³ rekabetin kutsal olanla olmayan arasında bir geçiş yeri olduğunu savunmuştur. Orada kararın insana özgü biçimde verildiğini örneğin, kararın yenik düşen rakibin ötekinin üstünlüğünü tanınmasıyla ortaya çıktığı durumlarda (Theocritos, Thyrsis), çobanlar arasında ve bir dinleyicinin de hakem olduğu durumlarda yapıldığını belirtir. Tanıklığına başvurulmuş bir dinleyici rakip seslerden biri lehine tercihini bildirmiş olsun, işte o zaman eleştirinin ilk dönemi başlamış demektir. Virgillus'un *Bucolica*'sındaki üçüncü şiirde bu kararı belirten bir işaret vardır. Yazar, bunun yenen ve yenileni belirleyecek olan bir yargıç tarafından verileceği önceden ilan edilen bir hediye olduğunu dile getirmektedir: Kupa ya da hayvan kellesidir bu. Kim kabul görecektir ve söz verilen bu ödülü kim kazanacak? Bu, ilk eleştirel davranıştır (Starobinski, 2008, s.14-15-16).

İlk eleştirel davranış başladığına göre, ilk eleştirel düşüncelerin de çıkması gecikmeyecek, ilk eleştirmenler de ortaya çıkmaya başlayacaktır. Bu doğrultuda öncelikle sanatla ilgili sorunlara ilk kez ciddiyetle eğilen Platon' un görüşleriyle başlamamız yerinde olacaktır:

Platon göreceliğe (relativizm) inanmış, sofistlerin aksine kesin bilginin izini süren bir düşünürdü. Değişmeyen, mükemmel bir gerçekliğin esaslığını kanıtlamaya çalıştı. Böylece, ancak düşünce ile kavranabilen, sürekli bir değişim içerisinde olan duyu dünyasına karşılık, değişmez *idea*' lar (form'lar) dünyasına inanmıştır. Bilindiği üzere Platon' un felsefesinde asıl gerçeklik, duyularla kavranabilen dünya değil de zihinle kavranabilen *idea*' lar (form'lar) dünyasıdır. Bizim beş duyumuzla algıladığımız şu maddesel dünya, ancak bir kopyadan (*mimesis*'ten) ibarettir. Bunlardan her birinin ise bir *idea*sı vardır. Asıl gerçek olan da o *idea*dır. Durmadan değişen, sürekli bir vuku ve tekevvün içerisinde olan duyu dünyası hakkında kesin bir bilgiden söz edemeyiz. Gerçek, esas bilgi değişmeyen *ideaların* bilgisidir ve bundan dolayı filozof da *idealar* dünyasını kendine bilgi konusu olarak seçer. Sanat söz konusu olduğunda ise Platon, resmin de şiirin de *eidola*' lar (görüntü, image) gibi

3 Antik tiyatrodaki, tragedya ozanları, oyuncular ve dithyrambos koroları ya da sanatçılar, ezgiciler, yazarlar ve oyuncular arasında yapılan ve değerlendirme ile sonuçlanan yarışmalar...

duyular dünyasındaki nesnelere, insanların yansımaları olduğunu savunur. Bundan ötürü de sanatın yansıtma (mimesis) olduğunu söyler. Moran, ressamın renklerle yaptığını şairin sözcüklerle yaptığını ve şu gördüğümüz duyular dünyasını yansıttığına göre kopyanın kopyasını bize sunmaktadırlar diye açıklar bu durumu. Sanat eserleri gerçekliği yansıtılmamaktadır, onlar bizi hakikate götürmez; tersine hakikatten uzaklaştırmaktadır insanları. Asıl gerçekliği değil de şu görünen yüzeysel gerçekliği yansıtan sanatçı gerçek olandan uzaklaşan bir adamdır. İnsanın amacı 'idea' lara yönelmek olmalıdır, oysa sanatçı bizleri ters bir yola doğru götürmektedir. *Devlet* 'in onuncu kitabında, işte bu açıdan sanata karşı bir duruş sergilemektedir Platon" (Moran, 2008, s.20-23).

Platon' un öğrencisi olan ancak onun düşüncelerinden yola çıkıp tamamen farklı bir bakış açısı ortaya koyan Aristoteles' in ise görüşleri şu şekildedir: Ona göre gerçek varlıklar form ve maddeden meydana gelmiştir. Nasıl ki maddesiz form düşünülemezse, form olmadan da madde düşünülemez. Oluş, bir form ve maddenin birleşiminden ortaya çıkar ve bu da duyu dünyasındaki nesnelere meydana getirmektedir. Fenomenlerle ideaları birbirinden ayıran Platon için, idealar gerçek varlıklar iken, Aristoteles için ise gerçek varlık, fenomenlerin içinde kendisini gerçekleştiren özün ta kendisidir (Koç, 1994, s.237).

O halde Berna Moran' ın da belirttiği üzere Aristoteles' e göre sanatçı, "*Genel olanı yansıtmak için, formu belirtmeye yarayacak şeyleri seçerek gereksiz ayrıntıları atar ve öyle bir olaylar dizisi kurar ki bunların zorunlulukla izlenmesi belli bir formun nasıl geliştiğini, nasıl bir sonuca yöneldiğini gösterir. Platon' un sandığı gibi bizi gerçeklikten uzaklaştıran, sahte bilgiler sunan bir adam değil, bize hayatı açıklayan adamdır*" (Moran, 2008, s.30).

Platon' un mevcut sanata kapıları kapatmasının aksine Aristoteles edebiyatın ve sanatçının yararlı etkisine işaret etmektedir. Platon' dan daha farklı bir yaklaşımla sanatı ve sanatçıyı ele alan Aristoteles, hocasından ayrıldığı ancak onları daha ileri bir noktaya taşıdığı görüşleriyle, edebiyat eleştirisinin daha sistematik bir duruma gelmesini sağlayan en önemli ikinci isim olmuştur. Aristoteles' e göre de yansımalar dünyası vardır, ancak sanatçı insanı yansımalar dünyasından uzaklaştırmamaktadır. (Çil, tarihsiz) Aristo'ya göre sanatçı, insanlara farklı ufuklar açan, doğada var

olmayan ancak olabilir ve olabilecek güzellikleri ortaya çıkaran ve bunları ifade eden kişidir.

Yani Platon'un söylediğinin aksine insanlara sahte dünyalar sunan değil, bu güzellikleri ifade ederken kendinden de bir Őeyler katarak sanatını oluşturan kişidir. (Kavuran, Dede, 2013, s.56)

Bu durumda Şiir ve Şiir sanatını anlatan, sanatı ele alan, sanat kuramlarını ortaya koyan, Aristoteles'in Poetika adlı eseri de ilk sistemli eleştiri kitabıdır diyebiliriz. Bugün dahi içerisinde bulunan kavramlar kullanılmakta olup, yapılan çalışmalara, ne sürülen düşüncelere kaynaklık etmektedir.

Roma dönemine baktığımızda eleştiri, daha çok söylev sanatı eleştirisi olarak gelişmiştir. Bu bağlamda, bugün dahi isimleri söylev denilince akla gelen Cicero ve Tacitus çalışmalarıyla ön plana çıkmışlardır. Quintus Horatius Flaccus ise eski yunan sanatına yönelmiştir. Dilbilgisi alışmaları da yine bu dönemde ayrıca devam ettirilmiştir. (il,tarihsiz)

“Ortaçağ Hristiyan dünyasında eleştiri, eski çağlara ait neredeyse bütün eleştiri hemen hemen tüm antik metinlerin kaybı ve edebi hayal gücünün antipagan bir güvensizliği sebebiyle hatrı sayılır bir erozyona uğramıştır. Tertullian, Augustine, Jerome gibi kilise papazları, kilise uslbu ile, Şiir sanatına karşı Platoncu savunmayı tekrar hayata geirmışlerdir. Ancak, hem antik tanrılar hem de hayatta kalmaya çalışan klasikler, teolojik olarak alegorileştirilmiş formda ortaçağ kültüründe tekrar girerek, byleyiciliklerini tekrar ortaya koymuşlardır. Bu dönemde ansiklopedistler ve metin yorumcuları hristiyanlık öncesi çalışmaların zannedilen içeriğine ve Eski Ahit' e açıklamalar getirmişlerdir. Eleştiriye de aslında teolojik olarak açıklanan evrene yönelik kendi içerisindeki tutarlı açıklamalar doğrultusunda ket vurulmuştur. Doğa, gerçeğin bitmeyen ve amaçlı bir sembolliği olarak göz önüne alındığında, özellikle formun ve anlamın edebi sorunları ihmal edilmeye mahkum bırakılmıştır. 14. yüzyılda ayrıca, İlahi Komediya' sının kutsal kitabın kurallarına göre tercüme

edilmesinin beklenildiği Dante gibi orjinal bir lehçe şairi de ortaya çıkmıştır.”
(literary criticism, tarihsiz)⁴

Klasik eleştirinin prensiplerinden yola çıkmış bir eleştiri tarzı olan neoklasik eleştiri, Rönesans'ta da devam etmiştir. Neoklasik eleştiri, eserin yapısını, okuyucunun eserle arasındaki ilişkisini ele almaktadır. Burada da klasik anlayışta yola çıkılan “sanat, tabiatın taklididir” düşüncesi hüküm sürer. Ancak bu düşünce iki farklı açıdan ele alınmaktadır: Birincisi; konuları gündelik hayattan olmak, gerçekliğe sadık kalmak, ikincisi ise, bayağı olanın eserlerde yer almasına izin vermemek şeklindedir. (Ercilasun, 2004 :20) (Aktaran: Türkben, 2015, s.1117).

Tipik bir Rönesans eleştiricisi ve şairi olan Sir Philip Sidney'göre; sanat yansıtmadır. Ahlâk felsefesi ve tarih insana nasıl yaşaması gerektiğini öğretecek bilgileri kapsamaktadır. Fakat her ikisi de eksiktir. Felsefe ve tarihin eksik yanlarını tamamlayarak yararlı taraflarını kendinde toplayan ancak edebiyattır. Mesela tarih gerçeği söylemek zorunda olduğu için insanlara kötü örnek olacak olayları da aktarır. Sanatçı ise olayları kendi yarattığı için iyiyi ödüllendirip kötüyü cezalandırabilir. Bu sebepten ötürü edebiyat eğiticilik bakımından saydığımız diğer iki bilimden de daha etkilidir. (Moran, 2008, s.36-37).

Eleştiri tarihine edebiyat gözünden bakmaya devam ettiğimizde ciddi eleştirilerin, karşı çıkışların edebiyat akımlarının da ortaya çıkışıyla şekillendiğine tanık oluyoruz. Bu anlamda on dokuzuncu yüzyılda romantizm akımının, klasisizme bir tepki olarak ortaya çıkması kişi bazında değil de artık birden fazla kişi tarafından yapıldığı göz önüne alındığında bu anlamdaki ilk eleştiri olarak kabul edilebilir.

Romantizm akımı ise, 19. Yüzyılda klasisizme tepki olarak doğmuştur. Duyguları ön planda tutar ve doğadaki çelişkileri ön plana çıkarmakla ilgilenir.

⁴ In the Christian [Middle Ages](#) criticism suffered from the loss of nearly all the ancient critical texts and from an antipagan distrust of the literary imagination. Such Church Fathers as Tertullian, Augustine, and Jerome renewed, in churchly guise, the Platonic argument against poetry. But both the ancient gods and the surviving classics reasserted their fascination, entering medieval culture in theologically allegorized form. Encyclopaedists and textual commentators explained the supposed Christian content of pre-Christian works and the Old Testament. Although there was no lack of rhetoricians to dictate the correct use of literary figures, no attempt was made to derive critical principles from emergent genres such as the fabliau and the chivalric [romance](#). Criticism was in fact inhibited by the very coherence of the theologically explained universe. When nature is conceived as endlessly and purposefully symbolic of revealed truth, specifically literary problems of form and meaning are bound to be neglected. Even such an original vernacular poet of the 14th century as Dante appears to have expected his *Divine Comedy* to be interpreted according to the rules of scriptural exegesis.

Klasisizmin kuralcılığı, sosyal ve siyasal baskılar sanatçının toplumdaki varlığını zorlayan etmenler olduğu için, romantizmin bir karşıt görüş olarak ortaya çıkışına da zemin hazırlamışlardır. Bu da demek oluyor ki ilk defa bir edebi akıma karşı başka bir edebi akım ortaya çıkmış, daha doğrusu tepki olarak doğmuştur. Bu akımla beraber hayal, duygular, fantezi artık ön plandadır. Sanatta tamamen aklın egemen olduğuna anlayışa son vermiştir. Victor Hugo bu akımın en önemli temsilcilerindedir. Shakespeare, Goethe ve Schiller hayranlığı, Yunan ve Latin taklitçiliğinin önüne geçmiştir. (Kara, 2010, s.80-81).

19. yüzyılda bu iki akımın üzerine daha farklı akımlar ve buna bağlı olarak eserler de ortaya çıktığı için yorumlamanın da önemi ön plana çıkmış, böylece eleştirel malzeme de artış göstermiştir. Her yorum bir eleştiriyi, her eleştiri bir başkaldırıcıyı, her başkaldırıcı da farklı düşünebilme ve anlamlandırma çabalarını körükleyecek; bu da hem düşünce hem de eleştiri dünyasına çok daha yeni ve farklı boyutlar kazandıracaktır:

“20.yy’da eleştiri kuramlarının ortaya çıkışında dilbilimsel çalışmalar kadar siyasi ve toplumsal kuramların da rolü büyüktür. Bu kuramlarda asıl amaç, anlamlandırmadır. Bir metnin içindeki veya bir insan davranışının altındaki anlamı keşfetmek çabası, eleştirel bakışı da beraberinde getirmiştir. Dil felsefesinin bu yüzyıldaki gelişimi sayesinde 20.yy, eleştirel yaklaşımların yüzyılı olmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda eleştirel kuramların kimilerinin çevirmen görünürlüğüne katkısının doğrudan olduğu kimi kuramların ise doğrudan katkı yapan kuramlara zemin olarak kullanıldığını ortaya koymuştur.” (Eser, 2014, s.111).

Kendisi de edebi metni merkeze alan bir eleştirmen kimliği olan Berna Moran, eleştiri kuramlarını kitabında şu şekilde sınıflandırmıştır: 'Topluma (ve Dış Dünyaya) Dönük Eleştiri' başlığı altında; Tarihsel Eleştiri, Sosyolojik Eleştiri ve Marksist Eleştiri yöntemlerini; 'Sanatçıya Dönük Eleştiri' başlığı altında Psikoanalitik Eleştiri anlayışını; 'Esere Dönük Eleştiri' başlığı altında Yeni Eleştiri, Yapısalcı Eleştiri ve Arketipçi Eleştiriyi; 'Okura Dönük Eleştiri' adı altında ise İzlenimci Eleştiri ve Okur Merkezli Eleştiri anlayışlarını ele almıştır. Bu saydıklarımızdan esere dönük eleştiri kuramları, edebiyat dünyasında yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden sonra Rus Biçimciliği/Biçimcilik, Fransız Biçimciliği/ Yapısalcılık, Anglo-Amerikan

Biçimciliği/ Yeni Eleştiri ve Postmodernist Biçimcilik/ Yapısöküm/ Yapısalcılık Ötesi gibi adlandırmalarla edebi eserlere uygulanmıştır.

Yeni eleştiri kuramı daha çok Amerika'da benimsenmiştir. Akımın önemli temsilcilerinden birisi de ismi Yeni Eleştirinin yanı sıra pek çok başka akımla da anılan Roland Barthes'tır. (Mahfuz, 2014, s.101-102).

Yeni Eleştiri, Amerika ve İngiltere'de 1930'lu yıllarda başlamış, 50'lere kadar devam etmiş, aynı metot Rusya'da biçimcilik (formalism) ismiyle kendini göstermiştir. Yeni eleştiri, sadece metnin kendisini esas alan, metin dışındaki her şeyi bir kenara bırakan anlayışı benimsemiş; yapıyla yazarın hayatının bağlantılarını dikkate alan klasik eleştiri anlayışına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Eleştirmenler, biçimi yani estetik yanı ön plana çıkarmışlar, klasik anlayıştaki ahlaksal ve toplumsal yanı bir kenara bırakmışlardır. (Öztürk, 2002, s.245-246).

Özellikle Amerika'da bir dönem çok rağbet gören Yeni Eleştiri, günümüzde Akademik Eleştiri adı altında edebiyat sahasındadır. Akademik Eleştiri sınırlar dayatmaz. Diğer bilim dallarından da faydalanmaya izin verir. İncelemede ise sadece edebi metni esas almayı uygun görür (Mahfuz, 2014, s.99).

Yukarıda bahsettiğimiz yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinde ortaya çıkan diğer önemli ekollerden de kısaca bahsetmek gerektiği görüşündeyiz. Zira bu ekolleri savunan kuramcıların görüşleri sadece edebiyatla sınırlı kalmamış, sanatın diğer dallarını da etkilemiş ve bugün de hala etkilerini devam ettirmektedirler:

1.2.1. Rus biçimciliği (Russian Formalist Criticism)

Yirminci yüzyılda edebi eleştirinin metni kendine amaç edinmesi ile ortaya çıkan kuramlardan biri de Rus biçimciliğidir. Bu kurama göre metin, yazıldıktan sonra artık bağımsız bir eserdir. Yani bir edebi eser analiz edilirken sanatçı- okur ilişkisinden çıkarılmalı ve sadece metin üzerine yoğunlaşılmalıdır.

Yapıtın içerdiği sembollerin, ritmin, kafiye ve ölçü gibi özelliklerin dikkati dağıttığını, uzaklaştırıcı ve yabancılaştırmaya iten bir etkiye sebep olduklarını ve bu sebeple de metni metin yapan asıl özellik olan biçimden uzaklaşıldığını iddia eder bu edebiyat akımı. Burada edebi eserlerin anlamından ziyade teknik özellikleriyle ilgilenilmiş, esas olanın edebiyat değil de eserin edebi tarafı olduğu üzerinde durulmuştur. Rus biçimcileri edebiyatı, diğer bilimlerin etkisinden kurtararak bağımsız bir edebiyat bilimi oluşturmaya çalışmışlardır.

Akımın en bilinen temsilcileri ve kurucuları arasında; edebiyat eleştirmeni ve yazar Şklovski, edebiyat araştırmacısı ve kuramcısı Eichenbaum, edebiyat eleştirmeni Tomaşevski ve bugün hala bilimsel araştırmalarda kullanılan masalın biçimbiliminin babası Vladimir Propp yer almaktadır. (Kayaokay, 2015, s.163-178)

1.2.2. Yapısalcılık (Structualism)

Yapısalcılık, yirminci yüzyılın başında temeli Ferdinand de Saussure tarafından atılan, daha sonra da genel dilbilim derslerinin esas konusu olacak bir edebi düşünce akımıdır. Burada asıl amaç ilişkilerin bireysellikten çıkarılması, bütünselliğe dayandırılmasıdır. Bu eleştiri teorisine göre; yapıyı oluşturan bireyler tek başlarına bir anlam ifade etmezler, yapı içerisinde birbirleriyle olan bağlantıları ile kurdukları bütünsellik sayesinde bir anlam kazanırlar. Yüzeydeki anlamı değil, derinde yatan kuralların oluşturduğu yapıyı esas alan bir teoridir.

Sanatçının odak noktası yapılmasına, metnin merkeze alınmasına ve metni açıklamak için başka bilim dallarından yararlanılmasına karşı çıkar. Biçimciler için amaç eserden hareket etmektir. Bu sebeple de yazın diğer türlerden ayrılmalı, biçimsel özellikleri olmalıdır.

Tabii bu biçimsel özellikleri kapsayacak yazın da tamamen bağımsız bir tür olmalı, doğrudan ona yönelik hazırlanmış bilimsel prensiplerle oluşturulmalıdır. Türkiye'deki temsilciğini Tahsin Yücel'in yaptığı bu akım, yazın biliminde yazının değil yazınsallığın merkeze alınması gerektiğini savunur. Bu eleştiri yönteminin diğer önemli temsilcileri ise; Claude- Levi Strauss, Jean Piaget ve Michel Foucault'tur (Tüfekçi, 2004, s.51-53).

1.2.3. Yapısökümcülük (Deconstruction)

Genel anlamda 20. Yy. dönemi, devrim niteliğinde karşı çıkışların bir başlangıcıdır. O zamana kadar sanatçıların itirazlarını, dominant kabul edilen bazı sanat akımlarına karşı hiç görülmedik biçimde sergilemeleri; “yeni dil arayışları” olarak nitelendirilecektir. Bu sanat akımları sadece biçimsel ya da konusal karşıtlıklar sonucunda aykırılışmak, ama yine de sisteme eklenme konumunun aksine, sistem karşıtı bir tutumla farklılaşmak arayışındaydılar. Fütürizm, dadaizm, sürrealizm bu farklılaşmaya öncelik etmiş; daha sonra bu akımlar modernizm ve en son da postmodernizm şeklinde kendilerini sanatın her alanında sistemleştirmişlerdir. Bizim ele alacağımız yapıbozumculuk yöntemi de tüm bu akımlardan fazlasıyla etkilenip, en son postmodernizm dahilinde kendi çalışma alanını edinmiştir.

Derrida'nın geliştirdiği yapıbozumcu edebiyat yöntemine göre dil belirsizlik içerisinde hareket eden bir yapılanma içerisindedir. Bu sebeple kesin anlamlar üretilemez. Metnin sınırlarını çizen, onun bütünlüğünü sağladığını iddia eden tüm metotlara karşı çıkan eleştirel bir tutumdur bu. (Öztürk, 2002, s.1)

Yapıbozumun edebiyata uygulanışında; metnin anlamının aslında metinde söylenmeyen olduğu vurgulanır. Derrida yaptığı edebi eleştiri çalışmalarında, bu anlama ulaşmak için metni parçalar, bozar, onu tamamen yapıbozuma uğratar. Önemli olduğu düşünülen noktalardan ziyade üzerinde durulmamış ayrıntıları inceler. Denilenin aksine, amaçlananı tespit etmeye çalışır. Böylece anlamın tek ve kesin olmadığını, belirsizlikler taşıdığını savunur. (Zariç, 2014, s.758)

1.3. Edebiyat Kuramları ve Eleştiri Yöntemleri

Kuram ve teori normal şartlar altında eş anlamlı sözcüklerdir. Ancak söz konusu edebiyat olduğunda ve terminolojik anlamda bir kullanım talep edildiğinde, bu sözcükler eş anlamlı olmaktan çıkar. “Yansıtmacı”, “Anlatımcı/Aktarmacı”, “Okur Merkezli” ekollerin yanı sıra özellikle yirminci yüzyılda oluşan- yukarıda özelliklerine kısaca değinmeye çalıştığımız- “biçimci” ekoller de “teori” bağlamında değerlendirilmektedir. Bu sözü geçen ilk üç ekol edebiyat eserinin oluşumuna dair belirlemeleri göz önünde tutmaktadır. Diğer tarafta ise; yukarıda bahsettiğimiz biçimci ekoller, edebiyat eserlerinin incelenmesi için oluşacak yöntemlerin belirlenmesine yöneliktir. Ancak bu ekoller edebiyat teorisi başlığı altında ele alınmalıdır. Bunlara teori dememizin bazı sebepleri; metnin dışına çıkmamaları, ulaştığı bulguları ilkeleştirmeleri

ve bu bulguların dışına çıkmamalarıdır. Edebiyatın sadece kendi araçlarıyla, kendi kapsamında ele alınıp incelenmesi de onu “kuram” olma özelliğinden ayırır ve “teori” başlığı altında düşünülmesini şart koşar. (Sazyek, 2003, s.414-417)

Yazar yukarıdaki görüşlerinde edebiyatta kuram ve teoriyi birbirinden kısaca bu şekilde ayırmaya çalışmıştır. Ancak farklı kaynakları incelediğimizde hala kuram ve teori sözcüklerinin birbirinin yerlerine kullanıldığını, iç içe geçtiğini görmekteyiz. Buradan hareketle amacımız; edebiyat kuramlarını ele alarak, edebiyatın alt disiplini olarak kabul edebileceğimiz ve bu kuramlar dahilinde ortaya çıkan eleştiri yöntemleri olacaktır. Bu anlamda yapılan çalışmaları da göz önüne alarak, bu kuramları Gürsel Aytaç’ın ve Berna Moran’ın kitaplarından alıntılarla desteklemeyi uygun gördük:

1.3.1. Pozitivizm (Tarihsel Eleştiri): Kökü Latin dilinde “positivies: veri” anlamına gelen bu bilim, gerçekleri kabul etmek, onları akıl ve gözlem aracılığıyla açıklamak demektir. Bu bilgiye dayanarak Pozitivist edebiyat bilimi; nedenleri sorgular, tarihsel nedenselliği araştırır ve onları nesnel bir biçimde inceler. Bu bağlamda biyografi, etkilerin tespiti, konu ve motif tarihçeleri öne çıkan çalışmalardır. Berna Moran’ın çalışmasında ise karşılığını Tarihsel Eleştiri olarak bulur.

1.3.2. Formalizm (Biçimcilik): Yukarıda ayrı ayrı ele aldığımız, Yeni Eleştiri ile ortaya çıkan ekollerdir (Rus Formalizmi, Yapısalcılık, Yapıbozumculuk). Rus formalizmi psikolojik, sosyolojik metotları, dini ve felsefi yönelimleri reddeder. “Sanat becerisi” ve dilin biçimlenmesi öncelikli konularındandır. Daha sonra bu görüşten Yapısalcılık ve yine bu görüşün uzantısı olarak yapıbozumculuk doğacaktır.

1.3.3. Hermeneutik (Yorumlamacılık): Yunancada “hermeneuein” sözcüğünden gelen bu terim “yorum yapma, yorumlamak” anlamına gelmektedir. Yani metin üzerinde anlaşılmayan ifadelere yorum getirir, yine anlaşılması zor olan sözcüklerin yerine daha açık ifadeye sahip olanlarının bulunmasına yardımcı olur. Luther tarafından yapılan İncil yorumlaması, İlahiyatın bir alt dalı olarak tefsirin gelişmesi bu alan için örnek olarak gösterilebilir.

1.3.4.Intertextualite (Metinlerarasılık): Metinlerarasılık yönteminde de “metin” üzerine bir odaklanma durumu söz konusudur. Ancak burada inceleme konusu yapılan bir edebi metnin tek değil, birden fazla metinle olan ilişkisi bağlamında karşımıza çıkmasıdır. Bu metinler edebi ya da edebiyat dışı metinler olabilir. Burada okuyucu, bir metnin içinde diğer metni çağrıştıran bağlar kurar, çağrışımlar ölçüsünde metinlerarası bulgulara ulaşmaya çalışır.

Aslında çok eskiden beri olan bu metinlerarasılık modern ve postmodern edebiyat ile tekrar ön plana çıkmış, hatta kuramlaşmıştır diyebiliriz.

1.3.5.Dekonstrüktivizm (Yapıbozuculuk): Edebiyat ekolü olarak daha önce bahsettiğimiz eleştiri yöntemi yapıbozuculuk kısaca tekrar etmek gerekirse; bir metnin okunuşu esnasında yapısı ile ilgili üzerinde yapılan çalışmalardır. Amacı; metodoloji, bilgi kuramı ile ilgili yapıtaşlarını yerinden oynatmaktır. Tersine çevirme, yerinden oynatma, yapıyı bozma gibi tüm eylemler bu alanın temel özelliklerindedir. (Aytaç, 2003, s.127-141, 212, 216)

1.3.6. Strüktüalizm (Yapısal Eleştiri): Yine yukarıda daha ayrıntılı değinmiş olduğumuz bir başka kısım yapısalcılıktır. Yapısalcılar tek bir metni incelemekten ziyade birden fazla metni inceleyip, aralarında ilişki kurarak değişmeyen kalıpları, klasik olay örgülerini, gelenekselleşmiş ortak yazını tespit etmeye çalışırlar. Bu bağlamda da aklımıza, Rus hikayelerinden yola çıkarak *Masalların Biçimbilimi* adlı çalışmayı hazırlayan ve alanına bugün hala öncülük eden isimlerden Propp gelmektedir.

1.3.7.Rezeption (Alımlama Estetiği): Edebiyat eserinin anlamlandırılması ve yorumlanması açısından okurun işlevini araştıran kuramların genel ismidir. Burada sanatın tanımını değil, anlamı önemlidir. Esere anlamını yükleyen eserin kendi özellikleri midir, yazar mıdır yoksa okur mudur? Hermeneutik bakış açısından yola çıkılarak oluşmuş bir kuramdır.

1.3.8.Feminizm (Feminist Eleştiri): Kadına yönelik sorunları ortaya koymak üzere oluşturulan bir eleştiri yöntemidir. Özellikle üniversitelerdeki kadın öğretim üyelerinin elinde gelişmiştir. Kadınların tarih boyunca uğradığı haksızlıklar, kadının aşağılandığı ataerkil toplum düzeninde yeri gibi konular feminist eleştirinin başlıca konuları

arasındadır. Fransa'da daha kuramsal bir yapıyla ilerleyen bu kuram, İngiltere'de daha sosyalizm bağlantılı gelişimini sürdürmüştür.

1.3.9.Psikanalitik Eleştiri Kuramı: Yirminci yüzyılda özellikle eserin yaratıcısına gösterilen ilginin artmasıyla Freud öncülüğünde ortaya çıkmış bir eleştiri kuramıdır. Freud'un bilinçaltı çalışmalarına dayanan, biliçakımı tekniği adı altında da anılan bu çalışma; sanatçının bilinçaltını, psikolojisini vb. ortaya çıkarmak için, zaman zaman da bunlarla eseri yorumlamak için kullanılmıştır. Asıl amacı da esere yönelmektir aslında bu eleştiri kuramının, ancak farklı incelemeler için kullanılması da bu kuramı uygulayıcılar için ayrıca yapılan bir eleştiridir.

1.3.10. Sosyolojik Eleştiri: Sosyolojik Eleştiri anlayışına göre; edebiyat toplumun bir aynasıdır ve onun içinde var olmuştur. Eseri yazan, okuyan da bu sosyal koşullarda var olduğuna göre, bilimsel bir açıyla bu sosyal koşullara eğilmek ve sorunları incelemek gerekmektedir. Geçmiş yıllara göre inceleme yöntemleriyle de çok daha gelişmiş olan sosyolojik eleştiri için Berna Moran, yapılan çalışmaların bir kısmının edebiyat sosyolojisine ait olduğunu ve bunların edebiyat eleştirisi dahilinde değerlendirilmesinin pek mümkün olamayacağını belirtir. Ona göre burada amaç, sanat eserleri üzerine inceleme, değerlendirme yapmaktan ziyade onlar vasıtasıyla başka alanlar hakkında bilgi sahibi olmaktır. Kısacası sosyolojik eleştiri bir değerlendirme yapmaktan ziyade, olanı göstermekle, tespit etmekle yetinmektedir.

1.3.11.Marksist Eleştiri: Marksist Eleştiri yöntemi sosyolojik eleştiri yöntemine benzer olarak sanatsal olayların sebeplerini inceler. Toplumdaki sınıf farklılıklarını ve bireylerin dolayısıyla da bu sınıfların içerisinde yer aldığı ekonomik durumları temelini alır ve olayları bu açılardan açıklamaya çalışır. Sanat eserinin meydana gelmesindeki sosyal sebepleri sorgular. Sosyolojik eleştiriden de bu noktada ayrılır. Çünkü sosyal ve ekonomik sebeplerle sorguladığını politik açıdan da ele almaktadır. Marksist eleştirinin inceleme alanı her şeyden evvel içeriktir. Eser içeriği itibariyle toplumun alt sınıflarına dahil olan insanına karşı ezici bir tutumda olamaz.

Ayrıca hiçbir eser politik anlamda da tarafsız olamaz. Böylece eserin toplum ve okur üzerindeki politik etkileri her daim mevzuubahistir.

1.3.12. Pluralitaet (Çoğulculuk) : 20. yy' in her türlü sanat ve kültür alanında belirleyici olmuş toplumsal eğilimi demokratikleşme, yani çoğulculuktur. 21. yy.' a yaklaşırken bu eğilim büyük çapta hız kazanmış, geniş anlamda karşı kutuplara varlık hakkı tanıma anlamında bir hoşgörüyeye ulaşmıştır. Pluralitaet (Çoğulculuk), postmodernin baş ilkesidir. Modernin de temelindeki sanatbilim birliği, postmodernde belki daha da güçlenerek ortaya çıkmıştır. (Aytaç, 2003, s.317, 214, 240, 249, 149, 156, 86, 87, 88)

2. TİYATRO ELEŞTİRİSİ

2.1. Tiyatro Eleştirisi

Gelişmiş toplumlarda tiyatro eleştirisi, üzerinde ciddi sorumluluk taşıyan bir alandır. Çoğu oyunun sürekliliği eleştirmenlerin kaleminden çıkan cümlelere öylesine bağlıdır ki hem tiyatro işi hem de eleştirmenliği mümkün ciddiyetle yapılmaktadır. Mesela “Butcher of Broadway” (Broadway kasabı) lakabıyla tanınan eleştirmen Frank Rick, Broadway şovları üzerine yazdığı yazılarla ciddi bir etkiye sahiptir. (Frank Rick, 2014)⁵ Litvanya Müzik ve Tiyatro Akademisi sonuncusu 2014' te düzenlenen “Genç Tiyatro Eleştirmenleri Uluslar Arası Tiyatro Konferansı” gibi genç eleştirmen adaylarını da cesaretlendirici organizasyonlar düzenlemektedir. Yine yirmi sekizincisi düzenlenecek olan “Dünya Tiyatro Eleştirmenleri Kongresi” bu sene Belgrad da yapılacaktır. Bu organizasyonlar gibi sayabileceğimiz pek çok örnek tiyatronun yanında onu besleyen, eserin yeniden yaratımına yardımcı olan eleştirinin dünyadaki önemine sadece birkaç örnek.

Ülkemizdeki tiyatro eleştirisine gelince, öncelikle tiyatronun durumuna kısaca değinmek daha yerinde olacak diye düşünüyoruz: Ülkemizde hatta dünyada tiyatro sinemaya kıyasla bakıldığında, hem sanat hem de eleştiri unsuru açısından daha az popüler olan bir sanat dalı olmuştur. İnsanların ayda yedi, sekiz film izlerken bu rakamların tiyatro için bir yıla, hatta birçoğu için iki yıla yayılması bunun başlıca sebeplerindendir. Son yıllarda bu değer dahi tiyatromuz için iyi bir artış olarak kabul edilmektedir. Bu sayının arzu edilenden çok daha düşük olmasının nedenleri de vardır elbet: İnsanların tiyatroyu geçmişte ve belki de hala “yüksek kültür” olarak

5 “... earning the nickname “Butcher of Broadway for his power over the prospects of Broadway shows.”

görmeleri, tüm dünyada ve özellikle ülkemizde ezici baskısı çokça hissedilen kapitalizmin insanlara sosyalleşme zamanı ve maddiyatı vermemesi, gittikçe gelişen teknoloji karşısında insanların pasifize edilerek küçük ekranlara mahkum edilmesi ve tiyatroya gitmenin belki de akıllara dahi gelmemesi gibi daha pek çok sebep sıralanabilir. Bunlar ve daha sayılası birçok sebebe rağmen, tiyatro kendi içerisinde değerlendirildiğinde, günümüzde tiyatroya olan ilgi de seyirci sayısı da artış göstermiştir. Bu artışa ekranlarda son dönemde moda olan tiyatroya şovların da etkisinin olduğu düşüncesindeyiz. Kalite olarak kesinlikle tartışmaya açık olduğunu düşündüğümüz bu programların insanlar üzerinde tiyatroya karşı merak uyandırıcı etkilerinin olduğu da bir gerçek. (100. Doğum Yılında Haldun Taner Buluşmasına konuşmacı olarak katılan Metin Akpınar da bu şovların kabare adı altında değerlendirilmemesini özellikle rica etmiştir) Nasıl ki romanlardan yola çıkılıp bunların dizi olarak televizyona uyarlandığı bir dönem yaşadysak ve bu sayede halkımız kitap okumaya bir nebze de olsun yöneldiyse, bu programların da tiyatroya gitmeyi teşvik edici etkileri olduğunun kanısındayız. Tiyatroya olan bu ilginin yanında, ülkemizde tiyatro eleştirisine olan ilgi ne durumdadır?

2006 yılında konuyla ilgili ülkemizin önde gelen isimlerinden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Yıldız Kenter; 1960' lı yıllarda eleştirmenin oyunlara, provalara geldiğini, oyunu okuduğunu, onun hakkında soru sorup bilgi edindiğini, sonrasında onu halka tanıttığını söylemektedir. Bizde eleştirmenliğin daha çok bir ek iş gibi olduğunu belirtir. Çünkü bu işten para kazanılmıyor. Hevesi, hayalgücü olan insanların daha çok yaptığı bir iş ki şimdi kimse buna zaman dahi ayıramıyor. İngiltere den Tom Stoppard oyunlarını örnek gösterir. Bu oyunlar hemen anlaşılabilir oyunlar değildir. Seyirci bu oyuna bu sebeple ilgi de göstermeyebilir. Ancak bu oyunlar hakkında öyle yazılar yazılmaktadır ki seyirci de oyunu büyük bir keyifle izler. Bizde ise Cumhuriyet in her gün ayırdığı iki sayfalık kültür sanat sayfası hariç bu işin çok da ciddiyetle yapılmadığına değinmektedir . Sanat dallarında daha çok popülizmin ön planda olduğunu, kendileri yani tiyatrocular hariç bu eleştirileri okuyanların olmadığına üzüntüyle tanık olduğunun da altını çizer Sevda Şener; tiyatro eleştirisinin kimi tiyatrolar ya da tiyatro sanatçıları için yapıcı bir çalışma olduğuna değinir. Ama tiyatro seyircisi için eleştirinin etkisinin biraz daha sınırlı kaldığını da sözlerine ekler. Eski yazılan eleştirilerle yenilerini karşılaştırınca

yönetmen ve tiyatro sanatı konusunda daha çok ayrıntıya girildiğini belirtir. Türkiye' de tiyatro eleştirisinin gelecekte bir yerinin olmasını ise yazılı ve görsel basında daha çok yer ayrılmasıyla mümkün olabileceğini sözlerine ekler.

Bugün de Milliyet Sanat' ta yazmaya devam eden eleştirmen Seçkin Selvi ise; Türkiye de tiyatro eleştirisinin bugüne dek hatırı sayılır bir dönemi olmadığını vurgular. Yayın organlarının başında bulunan yayın yönetmenlerinin genelde tiyatroya pek vakıf olmadıklarını ve bu işleri magazin bölümünde çalışanlara verdiklerini söyler. Başka ülkelerde eleştirilerin oyunun hemen ertesi sabahı yayımlandığını, hatta bu eleştirilerden sonra oyunun daha başlamadan kaldırıldığını da özellikle vurgular.

Ayrıca ülkemizde durum da aynen şu şekildedir ona göre: Eğer bir oyunun eleştiri yazısı olumlu ise en iyi eleştirmen siz olmanız, olumsuz düşüncelerinizi belirttiğiniz an ise sizden kötüsü olmamaktadır. Diğer taraftan eleştiri okura ulaşmadıkça eleştiri yazmanın ne bir anlamı ne de geleceğinin olacağını da sözlerine eklemiştir. (Aksoy, 2006, s.7-13)

2.2. Tiyatro Eleştirisinin Tarihi

Tiyatro ile ilgili kuramsal ilk düşünceler Antik Yunan döneminde görülmektedir. Bu dönem düşünürleri fizik ötesi, toplumu sarmalayan kurallar ve sanat üzerine eğildiler. Sanat sayesinde oluşan estetik duyguları ele aldılar. Platon çok sistemli olmasa da eserlerinde sanat ve tiyatroya yer verdi. Buna karşın öğrencisi Aristoteles ise ilk sistemli düşünce ürünü olan Poetika yı bizlere kazandırmıştır. (Şener, 2006, s.15) Poetika tiyatro kuramı üzerine yazılmış ilk, en önemli ve bugün hala birçok araştırmanın temelini oluşturan bir yapıttır. Poetika da sözü geçen kavramlar ve düşünceler daha sonraki tiyatro kuramlarının şekillenmesinde, özellikle Batı tiyatrosundaki teorilerin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır ve bugün hala sağlamaya da devam etmektedir. Poetika'nın önemi Batı tiyatro kuramının başlangıcını oluşturmasındandır. Bu eser, Aristoteles'in ders notlarının bir araya getirilmiş halidir ve şiir sanatı ile ilgili düşünceleri üzerinedir. Bu şiir sanatını da tragedya ve epik türleri kapsamaktadır. Zamanının meşhur tragedya yazarlarının eserlerini inceleyerek kuramlar geliştirmiş ve bunlara dayanarak bazı tanımlamalar

ve tartışmalar ortaya atmıştır. Ancak, bu kadar önemli bir eser iki yüz sene kadar kaybolmuştur. 16. yy' daki eleştirmenler kendi dönemlerindeki Latin geleneğinin de etkisi ile Aristoteles'i tekrar keşfetmişler ve anlamlandırmaya çalışmışlardır. Aradaki iki yüz senenin yerini ise batı yazarlarının öncesinde tanıdığı başka bir eser almıştır (Gökdağ, 2005, s.167-168)

Söz konusu eser, Roma döneminden tek yarım kalmış tiyatro eleştirisi ve kuram eseri Horatius' un *Ars Poetika* adlı yapıtıdır. Bu yapıt diğer adıyla "Pisos' a Mektup" olarak da bilinir. Mektubun içeriğinde yazar olmak isteyenler için ipuçları ve öneriler yer almaktadır. Ayrıca yazarlığın önemli bir iş olduğu da hatırlatılmaktadır. Bu yazı ile birlikte Roma döneminde sanata ve yazarlığa karşı saygınlık artmış, dönemin edebiyat anlayışını kanıtlayan bir belge niteliğine dönüşmüştür. Horatius *Ars Poetika*' da şiir ve tiyatro sanatını ele almıştır. İçeriği *Poesis*, *Poema* ve *Poeta* olarak üç kısma ayrılır: *Poesis*' te şiirin özünü kapsayan birlik, bütünlük gibi kısımlar ele alınır. *Poema* dram, dram türleri, dram konusunun ele alınışı, biçim kuralları, sözcük, sahne müziği gibi öğelerden oluşmaktadır. Dram tüm konular arasında ağırlıklı olarak incelenmektedir. *Poeta* kısmı ise yazar kişiler için ayrılmış olan bölümdür. Yazarlıkta önemli olanın ne olduğu, yazarlığın amacı, görevi, yazarlıkta yapılması ve yapılmaması gerekenler gibi bilgileri kapsamaktadır. (Şener, 2006, s.59-60)

Ars Poetika bir açıdan bakıldığında Aristoteles'in sunduğu fikirlerin kural haline getirilerek sunulmasıdır. Horatius eserlerinde bütünlük ister. Bir şiirin sadece güzel olması değildir esas olan. Duygulara hitap etmesi, ruha dokunması gerekir. Şiir sanatı ancak böyle bir bütünlük sağlandığında amacına ulaşır. (Erkman- Akerson, 2010: 78) (Aktaran: Türkben, 2015,s.1124).

Batı Roma İmparatorluğunun Kavimler Göçü ile yıkılmasından sonra, Eski Yunan ve Roma'dan kalan yapıtların akibeti de bilinmezliğe doğru yol almaya başlamıştır. Bu iki kültürün değerine sahip çıkan kurum ise Ortaçağ döneminin Kilise'si olmuştur. Her ne kadar barbar kavimlere ilkçağ kültürünü benimsetmek için dini kullansa da kilise, iyisiyle kötüsüyle bu döneme damgasını vuran kurumdur. Eski Yunan ve Roma kültürü ile hazırlanmış olan okullar ile batı dünyasının yeni kültürü olacak olan Rönesans'ın da alt yapısı burada hazırlanmıştır. (Tanilli, 2005, s.59)

Roma'da düzenin parçalanmasıyla son tiyatro temsili ile ilgili ulaşılan son kanıt 533 yılına aittir. Bu tarihten sonra da temsiller yine verilmiş olabilir ancak, devletin gözünde 568'ten sonra verilen temsillerin geçerli olduğu ve bu tiyatrolara da destek olduğu düşünülmemektedir. Bu tarihten sonra da tiyatro dokuz yüz yıl önceki karanlık dönemine tekrar gömülecektir.

Ortaçağın başında yeniden canlanmaya başlayan tiyatro varlığını kilise oyunları ile idame ettirmiştir. Ortaçağın sonlarına kadar da bu dini oyunların kilise dışında yapılması pek mümkün olmamıştır. Kentlerin büyümesi, kurumların oluşması, ekonomik ve politik gelişmelerin de etkisiyle tiyatro ortaçağda tekrar gelişmeye başladı. Dinsel dramların yerini yavaş yavaş yöresel oyunlar almaya başlamıştır. Oyunlarda neden- sonuç ilişkisini bulmak pek mümkün olmamıştır. Zaten olayların Tanrının isteği üzerine olduğuna inanan seyirci de neden aramaya çalışmamıştır. Bu dinsel oyunların yazarlarının adı dahi bilinmez. Bilinenlerden bazıları da Fransızlardır.

Ortaçağda tiyatronun yasaklanmış olması hem pratik anlamda hem de kuramsal anlamda gelişmesinin önünü kesmiştir. Ancak pek az bilinen "Retorik Odaları" kendini bu gerilemenin dışarısında tutmayı bir nebze olsun başarmıştır: Hollanda ve Belçika'nın yer aldığı bugünkü coğrafyada Retorik Odaları bulunmaktaydı. Bu odalarda on dördüncü yüzyılın başından itibaren drama, müzik ve şiir ile ilgilenilirdi. On altıncı yüzyılda her kentte en az bir tane yer almaktaydı. Bu yer alan gruplar arasında yarışmalar düzenlenirdi. Ortaya bir sorun atılır, Retorik Odaları da cevap olarak oyunlar hazırlardı. Bu oyunlar, daha önce bahsettiğimiz üzere dinsel anlamda bir dram gelişemediği için dramatik olanının gelişmesine öncelik etmişlerdir. (Brockett, 2000, s. 82, 99-128)

Ortaçağda tiyatronun yasaklanması ve din adamlarının bu kuruma karşı düşman kesilmeleri tiyatro sanatının gelişimini durdurmuş, ancak ortaçağ İtalyan yazarları vesilesi ile Antik tiyatronun özellikleri bir şekilde aktarılmıştır. Rönesans tiyatro yazar ve eleştirmenleri, din adamlarının düşmanca tavır ve suçlamalarına karşı tiyatro sanatının her daim arkasında durmaya çalışmışlar; bu karşı duruşta savundukları kısım da tiyatronun eğitici misyonu üzerine olmuştur. (Şener, 2006, s. 73)

Ortaçağ'da unutulmuş Poetika, tragedyanın tekrar ilgi görmesi ile beraber tekrar su yüzüne çıkmıştır. Bazı yerlerde eserin, tragedyaya ile ilgili çok kısıtlı bilgi içerdiği için yeterli olmadığı görüşleri dile getirilmiştir. Bu sebebe de dayanarak tragedyanın tanım olarak, dönem dönem farklı görüşlerin de etkisiyle farklı şekillerde tanımlandığı söylenebilir ki öyle de olmuştur. Ancak temel olarak her daim Aristoteles'in tanımının üzerinden hareket edilmiş, temelde onun görüşleri esas alınmıştır. İtalyan Rönesans döneminde Poetika'nın çevrilme işine girilmesi Aristoteles'in yeniden tanınma ve anlaşılmasına olanak vermiş, eleştirmenler zorlu bir işin altına girmişlerdir. (Gökdağ, 2005, s.4,6-7)

Rönesans'ta dramın ilk sözünün geçtiği eser Daniello tarafından yapılan inceleme *Poetica*'dır. Eserdeki fikirlerine dayanarak tragedyanın hakkında vardığı bazı görüşler şu şekildedir: Tragedya yazarı günlük konuşmadan kaçınmalıdır. Tragedyada kişiler kötü olmamalıdır, kötü kişiler oyun bitiminde iyi olmamalıdır. Komedyaya yazarı ise Tragedya yazarının aksine günlük dil kullanımını önemsemelidir. Minturno'nun kaleme aldığı *Art Poetica*'da ise tiyatro için; taklit edilen olayları kapsamamasının yanısıra biçimin kusursuz olması gerektiğinden bahseder. Dramatik ozanların amacı seyirciye haz duygusunu yaşatarak, onların doğru yolu bulmalarını sağlamak olmalıdır. (Nutku, 1971, s.135)

Yine bu dönemde etkisi hala tüm sanat dallarında sıkça görülen ve hala sanatçılara ilham olan biri vardır ki o da Shakespeare'dir. Shakespeare tüm ortaçağ dayatmalarına karşı çıkmakta ve dünyadaki tüm insanların ırk, sosyal sınıf gibi farklılıklara bakılmaksızın eşitliğini savunur. Trajik ve komiğin iç içe olduğu bu tiyatrodaki egemen düşünce doğa ve gerçekçiliktir. Doğa yaratımdır, sürekli yenilenmedir, gelişmedir. Shakespeare tiyatro bir bakıma toplumun da değişen dinamiklerini yansıtır. (Tanilli, 2005, s.83)

Dönemi genel olarak değerlendirmek gerekirse; Rönesans kuramcı ve eleştirmenleri tiyatro sanatı konusunda çok da kendi fikirleriyle öne çıkamadılar. Bu dönemi ortaçağda derinliğe gömülmüş olan Antik tiyatronun tekrar keşfedilmesi ve ayağa kaldırılma çabaları olarak tanımlayabiliriz. İlkçağ kültürünün kuralları ile bu dönem kendi içinde sınırlandırılmıştır. Dönem eleştirisinin en göze çarpan özelliği ise; tiyatronun savunulması ve gerçek tiyatronun hangi kriterlere sahip olması ve olmaması gerektiğinin altının çizilmiş olmasıdır. (Şener, 2006, s.75-76)

On sekizinci yüzyıla gelindiğinde ise Avrupa klasik bir anlayışı benimsemeye başlamıştır. Bu anlayış Antik kültürden biraz farklı, sert ve disiplinliydi. Bazı edebiyatçılar bu sert duruşun edebiyatın gelişmesi adına biraz esnemesi gerektiğini düşünüyorlardı. Ancak Corneille dahi *Le Cid*'de klasik kuralların bazılarını uymadı diye diğer kuramcılar tarafından tenkit edilmiştir. Ki bilindiği üzere Le Cid döneminin en başarılı eserlerinden biriydi. Klasisizm akımını uygulayan yazarların dram sanatı üzerine olan eserleri de bu dönemde yayımlanmaya başlanmıştır: *Tragedya Üzerine Söylev* Aristoteles'in kurallarını irdeleyen bir yapıtı, bir sonraki önemli yapıt oyun yazma ile ilgili ipuçları da veren *Tiyatro Deneyi* olmuştur. Bu eser daha sonra yazılacak klasik oyunlar üzerinde de etki sahibi olacaktır.

Avrupa'ya genel anlamda baktığımızda ise tiyatro üzerine yazılanların en önemlilerinin Dryden'e ait olduklarını görmekteyiz. Tiyatro ile ilgili deneme, inceleme ve eleştiri yazıları olan Dryden konuya tek bir açıdan bakmamakta; karşı düşünceleri de kendi potasında eritip değerlendirmekteydi. Klasik kurallara bağlı olmasına karşın Shakespeare ve çağdaşlarının da da hakkını vermiştir. Bu açılarından bakıldığı zaman Dryden İngiltere'deki tiyatro eleştirmenliğinin de temelini atmış oldu. (Nutku, 1971, s. 205-206, 215)

On sekizinci yüzyılda toplumda yaşanan gelişmelerle beraber klasik akıma bağlı kalan oyunlar da seyirciye hitap etmemeye başlamış ve bu sebeple ortaya farklı türler çıkmaya başlamıştır. Bu gelişmeler tiyatro eleştiri ve kuramını da doğrudan etkilemiştir. Kuramcılar "acıma" kavramını öne çıkarmışlar, Diderot ve Lessing tiyatronun duygusal tarafını kuramsallaştırmışlardır. Tiyatro oyunlarının halkın konuştuğu dilin kullanılarak yazılması, sıradan kişilere oyun metninde yer verilmesi gibi klasik ilkelerin kırılması tiyatro tarihi açısından büyük gelişmeler olarak düşünülebilir.

Alman idealist felsefesinin altyapısını oluşturduğu Romantik akım ise, on sekizinci yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Romantik tiyatrodaki amaç; insanın gerçeğine, ondaki öze vurgu yapmaktır. Bu düşünce çerçevesinde klasik akım ilkelerine de karşı çıkmıştır. Klasik tiyatro eleştirmenleri ve kuramcılarının istikrarına rağmen tiyatro bu yeni fikirler doğrultusunda gelişimine devam edecektir. Kuramcılar felsefeye dönecek, eleştirmenler ise Shakespeare oyunlarını derinlemesine inceleme ve değerlendirme yoluna gidecektir.

Böylece eleştiri günlük yaşamdan uzaklaşmış olacaktır. Fransa'da kuramcılar ve eleştirmenler işin kuramsal yanından ziyade pratik kısmına bir yönelme söz konusu olduğu için bu kısma yoğunlaşmışlar, Alman ve İngiliz kuramcılarının üzerine tartıştığı konular onların da gündemini oluşturmuştur. Victor Hugo'nun *Cromwell* için yazdığı önsöz de bu akımın manifestosu olarak kabul edilmiştir. Türkiye'de de Namık Kemal günün yaşanan siyasal ortamının da etkisi altında bu önsözde ortaya konulan düşünceleri benimsemiş, bu da Türk tiyatro düşüncesinin ortaya çıkışı için büyük bir adım sayılmıştır.

Kısaca romantik görüşün egemen olduğu yıllar tiyatronun kuramsal ve pratik anlamda gelişmesi açısından önem taşıyan zamanlardı. Shakespeare gibi bir yazarın anlaşılmasına çalışılması, onun sunduğu bakış açısının da etkisiyle tiyatronun özgürleşmesi ve hayal gücünün önem kazanması bakımından ciddi bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bu gelişmeler de modern tiyatroya giden yolun önünü açmıştır. (Şener, 2006, s.115- 116, 132-133-134, 162)

Romantik akımdan sonra başlayan gerçekçilik dönemindeki gerçekçi biçem, Antik Yunan'dan günümüze zaman zaman uygulanmaya çalışılmıştır. Bu akım, Rönesans'ta resim disiplini ile başlayarak tiyatroyu da etkilemiştir. Hatta 1850 yılından sonra eleştirmenler de yaşama dair daha nesnel gözlem ve yorumlar yapmaya başlamışlardır. (Brockett, 2000, s.445)

Bu dönemin tiyatro anlayışına göre Andre Antoine 'in oyunculuk üzerine görüşleri şu şekildedir: Oyuncu gerçeğe uygun davranmalı ve rolünü yaşamalıdır. Yapmacık ve abartılı hareketlerden kaçınmalıdır. Sürekli seyirciye bakarak konuşmak tiyatronun kendi gerçekliğine terstir. (Nutku, 1971, s.312)

Gerçeklik akımında; tiyatrodaki güncel olaylar, sıradan kişiler ve günlük konuşma dilinin kullanılması daha ön plandadır. Gerçekçi tiyatro seyirciye dünyanın aksak yönlerini göstermekte, onu düşünmeye sevk etmektedir. Gerçekçi yazarlar tiyatronun hep klasikleşmiş konular üzerinde durmasından, sadece eğlendirmeyi görev bilmesinden ve izleyicinin izlediği üzerine düşünmemesinden dolayı çok yakınmışlar ve bu durumların her zaman karşısında yer almışlardır. (Şener, 2006, s.174- 185)

Yirminci yüzyıla gelindiğinde çok başarılı tragedya yazarlarına rastlamaktayız: Yeats, Bertold Brecht, Anton Çehov, Garcia Federico Lorca bu

isimlerin başında gelmekte ve onları başka yazarlar da takip etmektedir. Bu yazarlar kendilerini tragedya yazarı olarak görmez ancak bu yüzyıldaki çoğu yazar gibi insanın trajik durumunu eserlerinde konu edinmeye çalışırlar. (Gökdağ, 2005, s.182)

20. yüzyıl, tiyatronun kendi içerisinde bir yaratım sürecine girdiği ve edebiyattan bağımsızlaştığı devrim niteliğinde bir dönemdir. Bu dönemde yönetmenler ön plana çıkmaktadır. Yirminci yüzyılın başındaki Avangard tiyatro akımları ile sahne bağımsız bir mekan haline gelmiştir. Şöyle ki; Antonin Artaud mimik, ses, renk ifade olanaklarının metni anlamlandırmaktan ziyade sahnede etkileyici bir izlenim bırakmak için kullanılması gerektiğini ve bu sayede daha evrensel bir boyuta ulaşabileceğini savunmuştur. 60'lı yıllarda ortaya çıkan politik tiyatro ile klasikleşmiş sahneleme teknikleri yerine farklı yöntemler uygulanmış ve izleyici gerçeklerle yüz yüze getirilmek istenmiştir. Bu sayede seyirci tiyatro gibi mekanlarda daha çok düşünmeye, karar almaya yönlendirilmiştir. Tiyatroda metnin sahip olduğu ağırlık azalmıştır. Dramaturg ve yönetmen yeni anlamlar üretmekten ziyade izleyici üzerinde yaratabileceği etki üzerine çalışmaya yoğunlaşmıştır. (Kocabay, 2007, s.7)

Tiyatro ve diğer sanat dallarında meydana gelen farklı anlayışlar üzerinde dönemin siyasi ve ekonomik durumunun etkisi büyüktür. İnsanların düşünceleri, inançları temelden sarsılmış, çevrelerine hatta kendilerine karşı bir yabancılaşma sürecine girmişlerdir. Bunların sonucunda da ortaya farklı sanat akımları çıkmıştır. Bu akımlar da insanların içerisinde buldukları bunalımlı halin bir göstergesidir:

Fütürizm (Gelecekçilik): Tiyatroda bilinen öz ve biçim anlayışının tersi yönde olan tüm fikirler gelecekçilik akımının önderliğinde ortaya çıkmıştır. Bu fikirlere göre gerçekçi tiyatronun sunduğu mantık ölçülerine karşı çıkılmakta ve daha canlı bir tiyatro anlayışı benimsenmelidir.

Bu canlı tiyatro anlayışının bazı özellikleri ise şu şekildedir:

- Tiyatro klişeleşmiş fikirleri bir yana bırakmalı, yenilikçi bir tavır içerisinde olmalıdır.
- Geleceğin tiyatrosunun örnek alması gereken yerler gece kulüpleri, sirklerdir.

- Tiyatro popüler kültür eğlencesini kendi içerisinde uygulamalıdır.

Sürrealizm (Gerçeküstücülük): Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında etkili olan bir akımdır. Dadaizm ile başlamış, bugünkü tiyatro anlayışlarının üzerinde de yoğun bir biçimde etkisi olmuştur. Savaş sonrasında düş kırıklığını, güvensizliğini ifade etmek amaçlı yeni anlatım yolları sunmayı amaçlamaktadır. Bu anlamda da yenilikçi fikirleri ile öne çıkan Antonin Artaud ve onun kurduğu Kırıyıcı Tiyatrodur. Bu anlayışa göre; günümüz insanı makineleşmektedir. Her gün aynı hayatı süren, ezberlenmiş bir biçimde hayatı yaşayan sözde “uygar insan”dır. Çağın tiyatrosu yaşamdan bir kopuştur ve tiyatro da bu kopuşun üstesinden gelebilmek için tekrar temelindeki canlılığa geri dönmelidir.

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk): Gerçekçi tiyatro fikrine karşı olan akımlardan etkisini en uzun süre devam ettirmiş olan akımdır. Yine savaş dönemi ve sonrası insanların paramparça olmuş inançları ve düşüncelerinin bir yansıması görülmektedir. Buna göre; olayların sahnedeki mantıklı düzeni parçalanmış, diyaloglar normal akışından sapmış, sahnedeki görüntünün biçimi gözle görülür bir şekilde çarpıtılmıştır. Başlangıcında ve ilerleme döneminde farklı eğilimler gösteren dışavurumcu tiyatro gelişme dönemine girdikçe daha iyi bir dünya düzeni için çabalamış, siyasi ve toplumsal yönü ağırlıkta olan oyunlar yazılmıştır. (Şener, 2006, s.238, 241, 244, 248, 249)

Bertold Brecht’in Epik Diyalektik Tiyatrosu

Bertold Brecht yazdığı yazılarda geçerli olan tiyatro kuramlarının asıl parmak basılması gereken noktalara uzak kaldığını, sanatın bu tiyatro anlayışlarında kendini ifade edemediğini vurgulamış ve hem sanatın görevini yerine getirebileceğini hem dünyanın değişebilir olduğunu kanıtlayacak “epik tiyatro” yu karşımıza çıkarmıştır. Sahnede temsil edilen oyunla özdeşleşen, onu büyülenmiş bir edayla izleyen seyirciyi bu duygusallıktan kurtarmayı ve ona gerçekleri göstermeyi amaçlamıştır. Epik tiyatrodaki toplumun birbiriyle iç içe girmiş yapısı ve toplumsal ilişkilerin diyalektik bağları gözler önüne serilir ve seyircinin bu temalar üzerine düşünmesi, fikirler üretmesi sağlanır. (Arıcı, tarihsiz, s. 88-89)

Aristotelyen tiyatrodan temelde tamamen farklı bir bakış açısına sahip olan diyalektik tiyatro, hem öz hem de biçim olarak bunu sahnede yansıtır. Brecht'in epik tiyatrosu sinema sanatını da bir hayli etkilemiş olan bir akımdır.

Absürd Tiyatro

On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda insanoğlu yaşadığı trajik olaylar sonucu içsel ve kültürel bir kaosa girmiştir. İnancını, güvenini kaybetmiş, nereden geldiğini ve ne yapacağını bilemeyen insan çaresiz kalmıştır. İnsanın içinde bulunduğu durumun saçmalığı absürd tiyatronun temel izleğidir. Absürd tiyatro, eleştirmenler tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Bu tiyatro anlayışına göre; kendisine ve çevresine yabancılaşmış insanın bu dünyadaki dramı her şeye rağmen yaşamak zorunda olduğu acılı hayatıdır. İnsana gösterilen gerçekler de birer aldatmacadan ibarettir. Absürd tiyatronun amacı da bu aldatmacanın karşısında insanları bilinçlendirerek kendi trajedilerini gözler önüne sermek ve seyirciye kendini sorgulattırmasıdır. Dilin iletişim özelliğini yitirmesi, içerik ve biçim açısından metnin alt üst olması bu tiyatro modeline özgüdür. Seyircinin kendini oyunla özdeşleşmesini sağlayan geleneksel tiyatronun aksine, varoluşun saçmalığından kaynağını alan absürd tiyatrodaki her türlü söz anlamını yitirmektedir. 1950'li yıllar absürd tiyatronun zirvesini yaşadığı zamanlardır. (Aydemir, 2003, s.11,12)

2.3. Tiyatro Eleştirisinin Uygulanışı

Önceleri dil ve konuşma üzerine de yazılmakta olan eleştiri zaman geçtikçe yazın eleştirisi bağlamında ele alınmaya başlanmıştır. Edebiyat eleştirisinin yanı sıra, bugün bu eleştiri türünün kuram ve yöntemlerinden çokça yararlanan tiyatro, sinema gibi başka sanat dallarının da eleştirisi yapılmaktadır.

Söz konusu tiyatrodaki eleştiri yöntemleri ve kuramları olunca genellikle akla gelen sahne üzerinde temsili verilmiş oyunlar üzerine yapılan değerlendirmeler olmaktadır. Ancak bu yazılar tiyatro için bir eleştiri yöntemi ve kuramı oluşturmaktan ziyade tür eleştirisinin kapsam ve niteliğini belirleme anlamında etkili olmuştur. Tiyatro eleştirisi için birçok etmenin göz önünde olduğunu varsayarsak, kuram ve yöntem çıkarmak da çok kolay bir iş değildir. Ana temeli oluşturan yazar,

oyuncu ve yönetmen üçlüsünün yanı sıra ışık, dans ve müziğin de bu yaratımın temelinde olduğu düşünüldüğünde belirli sınırlar çizmek bu durum dahilinde zorlu bir süreçtir.

Yapıt ile okuyucu arasındaki ilişki göz önünde alındığında kimileri için eleştirinin varlığı bir elzendir, kimileri için ise faydasız bir var oluş olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple eleştirinin yapıt ile okuyucu arasında öyle bir bağ kurması gerekmektedir ki inceleme altına alınan eser, yeni bir yaratım sürecine girerek onu alımlayana çok daha farklı dünyalar açmalı, ondan farklı bir zevk alınmasını sağlamalı hatta yeniden bir yaratım sürecine girerek yapıtı bambaşka bir boyuta taşımalıdır.

Bu bağlamda incelenen eserler için tiyatro sanat dalına uygulanan yaklaşımlar ise şu şekildedir:

2.3.1. Dilbilimsel Yaklaşım: Dilbilimsel yaklaşım ve eleştirinin alanları zaman zaman birbiri ile karıştırılır olmuştur. Metni dili açısından incelemek, sözcüklerin kullanımı, bu kullanımların metin içerisindeki yeri ve işlevi yapılan en yaygın inceleme yöntemleri arasındadır. Shakespeare oyunlarında kullanılan dilin incelemeleri bu konuya örnek gösterilebilir. Yazarın kullandığı dil, dilin yapısı, tercüme ile ilgili yaşanan problemler ya da farklı yıllarda yapılan çevirilerin karşılaştırılması, yazarın zamanında kullandığı dildeki sözcüklerin şimdiki zaman içerisindeki yeri gibi konular bu inceleme alanına dahil olmaktadır.

2.3.2. Biyografik Yaklaşım: Yapıtı daha anlaşılabilir kılmak amacıyla eserin yazarın biyografisine dayanarak incelenmesini uygun gören yaklaşımdır. Yazarın kendi hayatındaki yaşanmışlıklarla eser ve eserdeki kişiler arasındaki bağlantıları ele alan bir inceleme türüdür.

2.3.3. Moral Yaklaşım: Tiyatronun eğiticilik yönü üzerine ortaya çıkan yaklaşımdır. Antik çağlardan günümüze dek süregelmiştir. Ahlakçı yaklaşımın ilk yılları için ödüllendirilmesi kötünün cezalandırılması üzerine iken sonrasında izlediği yol daha ılımlı bir yönde olmuş; daha sonraki yüzyıllarda da seyircinin iyilik duygusunun ortaya çıkarılması üzerine çalışılmıştır. Modern tiyatro ise bu anlayışı ahlaki sorumluluğundan bağımsızlaştırmaya çabalamaktadır.

2.3.4. Toplumbilimsel Yaklaşım: Sosyal bilim incelemeleri yapan kişiler tarafından sıkça tercih edilen bir yaklaşım çeşididir. Yazılan metin ile toplum arasındaki ilişki, toplumun kültürel değerleri ve bu bağlamda geçmiş ile bugününün

karşılaştırılması, sınıflar arası ilişkiler gibi konular ve bunlar üzerinden geliştirilebilecek temalar bu yaklaşım inceleme alanına girmektedir. Yine buradan yola çıkarak, bulunulan şartların topluma ve oyuna nasıl yansıdığı, yazarın bunu nasıl yansıttığı, asıl söylemek istediklerinin ne olduğu gibi araştırmalar da bu başlık altında incelenebilir.

2.3.5. Ruhbilimsel Yaklaşım: Yirminci yüzyılın başında ve günümüzde popülerliliğini yitirmeyen Freud'un çalışmalarının öncülük ettiği bir yaklaşımdır. Bu bölümde eleştirmenler yapıtın içerisinde yer alan kişilerin ruhsal durumlarını tıpkı bir ruh doktoru gibi incelerler. Kişilerin iç dünyaları ruhsal çözümleme yöntemlerine göre değerlendirilir. Shakespeare, Strindberg, Tennessee Williams gibi yazarların eserleri bu yaklaşım biçimiyle çokça incelenmiştir.

2.3.6. Biçimsel Yaklaşım: Eserin biçimsel niteliklerini inceleme konusu yapan yaklaşımdır. Anlamı oluştururken kurulan düzenin biçim açısından incelenmesi, olayların, oyun kişilerinin kurgulanışı biçimcilerin değerlendirme alanına girer. Özellikle alımlayıcı için anlaşılması güç tiyatro oyunlarında biçimin önemi ilk sıralarda yer almaktadır.

2.3.7. Göstergebilimsel ve Yapısalcı Yaklaşım: Diğer sanatlarda olduğu gibi tiyatrodada da görselliğin ayrı bir önem kazanması ile göstergebilimsel yaklaşım daha da ön plana çıkmıştır. Burada önemli olan yapıtın kendisi ve alt anlamları arasındaki ilişkilerdir. Bu ilişkilerin sahne üzerinde hangi göstergeler kullanılarak görselleştirildiği inceleyen için önemlidir. Bu göstergelerin yarattığı anlam da inceleme konusu dahilindedir. (Şener, 2003, s. 139-143)

2.4. Tiyatro Eleştirmenliği

Hasan Anamur, tiyatro eleştirisi tarihinin uygarlık tarihi ile neredeyse akran olduğunu ifade eder. Tiyatro eleştirisinin yazılı tiyatro kadar eski olduğunun altına çizer ve Eski Yunan' da başladığını söyleyebileceğimizi belirtir. (Anamur, 2013)

Anamur' un da belirttiği üzere eleştiri ve eleştirmen sözcüklerini ilk defa Eski Yunancada görmekteyiz. Yargıç anlamına gelen "Krites" sözcüğü İ.Ö. dördüncü yüzyılın sonlarında yazını değerlendiren kimse anlamında kullanılmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi eleştiri, ilk zamanlarda dil ve konuşma üzerine yapılan eleştirilerle başlamış, yazın ile sınırlandırılmıştır. Günümüzde ise yazının yanı sıra

tiyatro, sinema, resim gibi sanatsal alanlarda da eleştiri yazıları yazılmaktadır. Tüm bu sanat dalları eleştirileri için ise yazın eleştiri kuram ve yöntemlerinden fazlasıyla faydalanılmaktadır.

Ayşegül Yüksel de dramın bir edebiyat türü olduğunu, bu doğrultuda da incelenecek bir tiyatro metninin edebiyat akımları çerçevesinde ele alınırken bir tiyatro ve edebiyat eleştirmeninin aynı işlevi taşıdığını belirtir. Böylece eleştirmen, hem bir edebiyat eleştirmeni hem de performans eleştirmeni yükümlülüğünü taşımaktadır. Sahne üzerinde ışığından dekoruna, sözünden giysisine yer alan her öğeyi eleştiri dili kullanarak tekrar yaratım sürecine yazı yoluyla dahil etmektedir. Birbirinden farklı bakış açısına sahip okurlar için yansız bir görüşle düşüncelerini ifade eder. Ancak bu yansız fikirler, elbette kendi yorumlarını tutarlı bir biçimde kapsayacaktır. (Yüksel, 2013)

Özdemir Nutku; seyirci nasıl ki sahnenin karşısında onu tamamlayan bir bütünün yarısı ise, eleştirmen de bu iki ayrılmaz parçayı birbirine bağlayan tiyatro insanıdır der.

Ona göre iyi bir eleştirmen; iyi bir gözlemci, belli bir bilgi birikimi olan, duygularını dizginleyebilen, ancak kendi fikirlerini de ölçülü bir şekilde harmanlayabilen; oyuna hem seyirciler, hem yazar, hem de oyuncular açısından bakabilen kişidir. Yukarıdaki yazıda, Ayşegül Yüksel in de belirttiği gibi genellikle eleştirmenden ya bir oyunu çok beğendiğini söylemesi ya da yerin dibine batırması beklenmektedir. Ancak, Özdemir Nutku da bu anlayışa karşı olarak eleştirmenin amacının; yazarın, yöntemenin ve oyuncuların yorumunu incelemesi gerektiğini belirtmiştir. Eleştirmen; yazarın söylediği ile yönetmenin var ettiği arasında bir farklılık varsa bunu dile getirmelidir. Sahneye ait tüm öğeler arasında bir tutarsızlık varsa şayet bunu yazmak da eleştirmenin sorumluluğudur. Tabii tüm bunları yazıya aktarırken eleştirmenin hiçbir zaman elden bırakmaması gereken bir yanı vardır. O da içtenliktir. (Nutku, 2010)

Eleştirmenlerle ilgili en çok tartışma konusu olan konulardan bir tanesi nesnellik konusudur. Eleştirmenin yazılarına kendi duygusal durumunu karıştırmaması, dayatmalardan ve çeşitli baskılardan etkilenmemesi nesnellliğini oluşturan temel niteliklerdendir. Bunların yanı sıra, kendi bilgi birikimi, kültürü, hayat tecrübesi, sanat anlayışı gibi konularda eleştirmenin öznelliği eleştiriye “onun”

yapabilmesi açısından elbette belirli bir ölçüde değerlendirmeye dahil olacaktır. Eleştiri bu sayede bir yazın türü olmaktadır. (Şener, 2003, s.139, 140)

Ülkemizdeki tiyatro eleştirmenleri ve eleştirisi ile ilgili tartışmalar, eleştirmenlerin eleştirmenler üzerine yaptıkları eleştiriler zaman zaman birbirinden ayrılırlar da genellikle aynı noktalar üzerinde birleşmektedirler.

Tiyatro eleştirmeni olmanın hem maddi bir karşılığı olmadığı hem de ortalamanın üstünde bir niteliğe sahip olunması gerektirdiğini düşünürsek ülkemizde bu konuya dair çekilen sıkıntıların bir süre daha devam edeceğini üzülen gözlemlemekteyiz.

3. FİLM ELEŞTİRİSİ

3.1. Film Eleştirisi

Dilimizde “Film Eleştirisi”, İngilizce’ de “Film Criticism”, Almanca’ da “Filmkritik” isimleri altında tanımlanan sinema eleştirisi, bir film yapıtının estetik, teknik, ideolojik, sanatsal ve toplumbilimsel açılardan ele alınması, irdelenmesidir. (Biryıldız, 2013, s.13)

Sanatların en genci, fakat insanlar üzerinde belki de en etkilisi diyebileceğimiz sinema, yedinci sanat olarak adlandırılmış ve kendisinden önce gelen disiplinlerin de harmanlanması olarak karşımıza çıkmıştır. Bu da bir film değerlendirmesi yapacak kişinin sadece sinema sanatını değil, tiyatro, mimari, heykel, resim, edebiyat gibi dallara da hakim olmasını gerektirir. Bunların yanısıra sosyoloji, psikoloji, tarih, felsefe gibi disiplinler hakkında da ayrıca birikime sahip olmaları film eleştirisinin açıklanabilmesi açısından gerekli bir durumdur. (Ormanlı, 2005, s.19)

Film eleştirisi, yapıtı anlamlandırma, belki ona yeni bir anlam kazandırma ve eseri tamamlayıcı görevi ile sinema kültürünün vazgeçilmez bir parçasıdır.

Film ve izleyici arasında köprü vazifesi gören film eleştirisi, yönetmenlerin de kendilerini daha çok geliştirmesine, filmi yaratanların ve bunda emeği geçen diğer kişilerin düş dünyalarına daha çok eğilmelerine, burada bulduklarını dile getirebilmek için de yeni anlatım yollarına başvurmaları konusunda ön ayak olmuştur.

Ayrıca bu anlatım yollarının açıklanabilmesi için de farklı bakış açıları, yöntemler ortaya konulmuş; bu düşüncelerin kuramsallaştırılmasında etkin bir rol oynamıştır.

Film eleştirisi uzun yıllar boyunca eleştirmenin daha ağırlıklı olarak öznel değerlendirmeleri etkisi altında kalmış, bu durum eleştirinin kuramsallaştırılmasına dek süregelmiştir.

Eleştiri sürecine dahil olan bu yeni akademik eleştiriler ise yukarıda bahsettiğimiz üzere, bu alanın çok daha sağlam temellere dayanması konusunda büyük rol oynamışlardır. (Özden, 2004, s.11-14)

Filmler hakkında yazmak; eleştirmenin film hakkındaki düşünceleri konusunda kendini okuyucuya daha iyi ifade etmesine, okuyucuların hiç/ az bilgi sahibi oldukları bir film, yönetmen, oyuncu, film eleştirisi yöntemi konusunda bilgi sahibi olmalarına, filmleri daha iyi algılamak ve algılatmak için aralarında ilgi kurdurmaya/ karşılaştırmalar yapılmasına, filmle kültür arasındaki bağın kurulması ve böylece daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olmaktadır. (Corrigan ,20047s.18-19)

3.2. Film Eleştirisinin Tarihi

Sinema tarihçileri sinemanın yaratıcılarının Lumiere kardeşler olduğu konusunda hem fikirdirler. Auguste Lumiere ve Louis Lumiere' in ilk sinema gösterisini beraber düzenlemelerinin yanısıra, Louis Lumiere' in sinematografi bulması da onları bir ilk yapan diğer önemli özellikleridir. (Teksoy, 2005, s.28)

1895 yılında Paris La Ciotat garında yapılan bu gösteriyi tenkidçilerin öve öve bitiremediklerini, hatta bu yorumdan da yola çıkarak eleştirinin daha o vakit var olduğunu öğrenmekteyiz. (Güvemli, 1960, s.16) Bu ilk sinema gösterimini izleyenlerin belirttikleri duygular, düşünceler de sinema tarihinin ilk eleştirileridir. Ancak o dönem film eleştirisi diye bir alan olmadığı için bu yorumlar herhangi bir kayıt altına alınmamıştır.

Dünya tarihine bakıldığında ilk sinema eleştirmeninin 1900' lü yıllarda Fransa' ya gelen Ricciotto Canudo olduğunu görüyoruz. Kendisi ilk sinema eleştirmenidir, ancak ondan sonra gelen Louis Delluc sinema eleştirisini daha kuramsal bir yapıya oturttuğu için bu ünvan Delluc' a geçmiştir. (Biryıldız, 2013, s.67-68)

Gazetelerdeki ilk film eleştirmenlerine baktığımızda birçoğunun entellektüel birikimlerinden ziyade bu işin heveslisi olduklarını görmekteyiz. Bunların yanısıra edebiyatçılar da bu yeni sanat dalına merak sarmış, gazetelerde değerlendirmeler yapmaya başlamışlardır. 1908 yılından 1948 yılına kadar Life, Time ve Nation' da film eleştirileri yazılmıştır. 1930' lu yıllarda ise film eleştirisi artık başlı başına ayrı bir alan olarak kabul edilmeye başlanmıştır. 1932 yılında Frankfurter gazetesinde yayımlanan "Sinema Eleştirmenin Görevi Üzerine" başlıklı yazı bu bağlamda dikkat çekicidir. (Özden, 2004, s.39-40)

Ülkemizdeki film eleştirisinin doğuşuna gelirse, tanzimat edebiyatının hayatımıza roman, şiir, öykü, eleştiri gibi türleri de getirmesiyle başlamıştır. Edebi eleştiri ile başlayan eleştiri macerası da ülkemize böylece girmiştir. Eleştiri zamanla tiyatro, sinema, resim, müzik gibi türlere de dahil olarak gelişimini sürdürmüştür. (Ormanlı, 2005, s.14)

Türkiye de film eleştirisinin ciddi bir sürece girerek gelişmesi ise 1950 civarına rastlamaktadır. Nijat Özön, Tunç Yalman, Atilla İlhan' ın eleştirileri ile bu süreç başlar ve gelişimine hızla devam eder. O zamanlar eleştirmenler elle tutulabilecek bir Türk filmi bulamamaktan yakınmakta ve yabancı filmlerin eleştirilerini yapmaktaydılar. İlk sinema eleştirisi Muhsin Ertuğrul tarafından yazılmış "Pençe" adlı bir filme aittir. 1920' li ve 30' lu yıllarda gazete ve dergilerde sinema eleştirileri artarak yayımlanmaya devam eder. Yıldız dergisi en uzun sinema-magazin dergisi olması bakımından önemli bir yayındır.

1950'lerden sonra ise hem okunmada hem de üretmede altın çağını yaşar sinema eleştirisi. Metin Erksan, Halit Refiğ gibi yönetmenler de sinema eleştirmenliği yapmaya başlamışlardır. Ulus, Tercüman, Cumhuriyet ve Akis gazeteleri bu konuda öne çıkan yayınlar olmuştur. Yine bu dönemin en göze çarpan isimlerinden biri Atilla Dorsay' dır. Atilla Dorsay, Türk sinema eleştiri tarihinde yazılı basında en uzun süre eleştiri yazıları yazan isim olmuştur. Günümüzde dahi eleştirilerine devam etmektedir. (Atay, 1990, s.44-48)

1960-1970 yıllarında daha durgun bir döneme giren sinema eleştirisi, 80' lere kadar bu durgunluktan kendini kurtaramıyor. Bu yıllarda kayda değer üç çalışma gözümüze çarpmaktadır: Giovanni Sconamillo' un derinlemesine eleştiri yöntemi ile

incelediği “Türk sinemasında altı yönetmen” yapıtı, Atilla Dorsay’ ın “Mitos ve Kuşku” yapıtı, Alim Şerif Onaran’ın bilimsel eleştiri yöntemi ile incelediği kabul edilebilecek “Lütfi Ömer Akad’ ın Sineması” adlı eseridir.

1980- 1990 döneminde ise geçmiş yıllarla kıyaslandığında film eleştirilerinde artış görülmektedir. Milliyet, Cumhuriyet, Tercüman, Son Havadis gazetelerinde bu dönem sürekli olarak film eleştirileri yayımlanmıştır. Daha sonra bu yayınlara Güneş gazetesinin ilavesi de eklenmiştir. Bu dönemde 1970’ lerdeki terör ve seks filmleri sebebiyle sinemaya gidemeyen seyirci 80’ lerde konuların değişmesi ve izleyiciye daha hitap eder hale gelmesi bakımından sinemaya yönelmiştir. (Biryıldız, 2013, s.143-145)

1980 askeri darbesi, Amerikan şirketlerinin Türkiye’ deki dağıtım ağlarının kontrolünü ele geçirmesi, özel kanallarla tanışmamız, festivaller, sponsorluk, medya gibi etkenlerin film hayatımıza dahil olmaları ile 1990’ ların sinema dönemi başlamış oldu. Bu dönemin film konuları; yabancılaşma, iletişimsizlik, yıkıcı ilişkiler gibi temaları kapsamıştır. Nuri Bilge Ceylan, Derviş Zaim, Reha Erdem, Ömer Kavur bu dönemde farklı tarzlarıyla dikkatleri çeken sinemacılarıdır. (Coşkun ,tarıhsiz)

Hem televizyon, hem medya, hem de sinemadaki farklı uslupların getirdiği yeniliklerin sinema eleştirisine de farklı bir boyut getirdiği düşüncesindeyiz. Kanımızca bu yenilikler araştırmacıları farklı eleştiri yöntemleri kullanmaya götürmüştür. Bu gelişmelerin sinemaya olan ilginin artması, bununla bağlantılı olarak da nitelikli yazıların ve eleştirilerin sayısının çoğalması bakımından yardımcı olduğunu düşündüğümüzü de sözlerimize eklemeyi uygun görmekteyiz.

Konuyla ilgili bilimsel açıklamayı da bu alanda yapılmış en geniş çalışmaya imza atan Esra Biryıldız’ dan aktarmak yerinde olacaktır: “1990’ lar başından günümüze dek süren film eleştirisi görünümüne baktığımızda bu alanda büyük bir ilerlemenin olduğunu görüyoruz... Kanımızca bu; 80’ lerden bu yana yaygınlaşan film festivalleri, sinema eğitimi veren kurumların artması, gazete ve dergilerin sinemaya daha fazla yer ayırmaları ve sinema dergisi sayılarının artması sonucunda oluşmuştur. (Biryıldız, 2013, s.164,166)

2000’ li yıllar için ise, o yılların başında yapılan bir araştırma günümüzü de hatırlmaktadır bir bakıma: 2000’ li yıllarda da film eleştirileri ve tartışmalar devam

etmiştir. Bu dönemde filmlerimiz yurtdışında ödüllere layık görülmüş, her zaman stabil bir seyirci grafiği elde edilemese de bazı filmler ile seyirci rekorlarına imza atılmıştır. Yeni sinema dergileri yayın hayatına adım atmış, film eleştirileri yine günlük gazeteler, haftalık, aylık dergilerde kendine yer bulmuştur. Sinema yazarları ve eleştirmenler eski zamanların gücüne hiçbir zamna ulaşamamış, toplumsal ve ideolojik tartışmalardan ziyade polemikler ve ödül törenleri ile gündeme gelmiştir. Bu da her şeyin hızlı tüketildiği ve okuyup sorgulamaktan ziyade kısa bilgi almaya yönelik iletişim ortamının doğurduğu bir sonuçtur. Televizyon ve internetin hükmünü iyiden iyiye koyduğu 2000' li yıllarda her şey çabuk tüketilmekte ve çok hızlı bir şekilde değişmektedir. (Ormanlı, 2005, s.163- 164)

3.3. Film Eleştirisinin Uygulanışı

Filmlerin herkes tarafından fark edilmeyen özelliklerinden biri de birden fazla anlam üretmeleridir. Bunlar genellikle seyirci tarafından fark edilmeyen, eleştiri yoluyla ortaya çıkan anlamlardır. Filmlerin bu açıdan bakıldığında çok yönlü yapıtlar olduğunu söylemek de yanlış olmaz sanıyoruz.

Eleştiri bu çok yönlü yapıtları ele alırken söz konusu anlamlandırmaları, incelemeleri de derinlemesine yapmaktadır. Eleştiri yapmak, sanıldığı üzere ele alınan yapıtın yalnızca olumsuz yönlerini ortaya koymak değildir. Filmden biraz uzaklaşarak, öyküye duygusal açıdan yaklaşmadan, öyküyü oluşturan bileşenlerin birlikte nasıl bir bütünlük içerisinde işlediğini görmek amacıyla incelenmesi demektir. Her eleştirel çözümleme filme ayrı bir anlam katar, onun yapıt olma özelliğini tamamlar. (Ryan, Lenos, 2012, s.185)

Bu incelemeleri yapmak için bazı eleştirel çözümleme yaklaşımları kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlar diğer disiplinlerden de yararlanmakta, estetik doyumun yanısıra kuramsal açıdan da yaklaşarak incelemeye bilimsellik kazandırmaktadırlar.

Zafer Özden kitabında bu yaklaşımları dokuz başlık altında ele almaktadır:

- Gazete Eleştirisi
- Tarihsel Eleştiri
- Auteur Eleştirisi
- Göstergibilimsel Eleştiri
- Sosyolojik Eleştiri
- İdeolojik Eleştiri
- Psikanalitik Eleştiri
- Feminist Eleştiri

3.3.1. Gazete Eleştirisi: Sinemacılar ve basın arasındaki ilişkinin temeli çok eskilere dayanmaktadır. Sinemanın popülerliğini kazanmasındaki en büyük faktörlerden biri basın olmuştur. Filmin tarihsel gelişiminde de bahsettiğimiz üzere; ilk film eleştirileri gazetelerde ve diğer basılı yazında yayımlanmış, halka ulaşması bağlamında da en büyük görevi görmüşlerdir. Buradaki diğer büyük görev ise bu aracılığı yapan “film eleştirmenleri”ne düşmüştür. Film eleştirmenlerinin kendi öznel duygularını paylaştığı bu gazete eleştirileri filmin gösterimdeki başarısını da bir hayli etkilemiştir.

Gazete eleştirisinde eleştirmenin özellikle değinmesi gereken başlıca iki nokta vardır: Birincisi; bu film bize yeni bir üslupla bir şey anlatıyor mu? İkincisi ise; her filmin yeni bir üslupla bir şey anlatma zorundalığı olmadığı, ama onu bir yapıt yapan niteliklerin ne olduğunun belirtilmesi gereğidir. Bu nitelikler; filmin senaryosu, müziği, oyunculuklar, yönetmenin yorumu, prodüksiyonu gibi unsurlardır. Bu unsurların üzerine eğer filmin yenilik konusunda bir iddiası varsa, bu da o filmin değer ölçütünü arttıracak önemli bir etkidir. Son olarak da filmin belli başlı sahip olması gereken etmenler saptanmalıdır. Bu etmenler yapıtın estetik, sosyolojik, ekonomik ve içerisinde bulunduğu devrin önemi açısından incelenmesidir. (Özden, 2004, s.109-112)

3.3.2. Tarihsel Eleştiri: Bu eleştiri yaklaşımı ile bir filmin çekilirken içerisinde bulunduğu tarihsel koşullar ele alınmaktadır. Geçmiş zamanlarda çekilen bir film ele alınırken öncelikle o dönemin ekonomik koşulları, sosyolojik yapısı, gündemde olan konuları ile incelenir. Bu bağlamda kıyaslamalar da yapılarak izleyici bilgilendirilir.

Michael Ryan ve Melissa Lenos yapıtlarında bu yaklaşıma yer verirken 1930 senesinde çekilen “Altın Arayan Kızlar” filmi üzerinden doğrudan göstererek bir örnekleme gitmişlerdir: Önce filmin konusu hakkında, daha sonra başka hangi

filmlere ve görüşlere atıfta bulunduğu konusunda okuyucu bilgilendirilir. Filmin hangi politikayı desteklediği, yapıt içerisinde hangi karakterlerin ve sahnelerin bu görüşe destek verdiği açıklanır. Film içerisinde yer alan müziklerin ne gibi mesajlar taşıdığı, karakterlerin hangi sahnede nasıl tavır takındıkları, hangi kıyafeti seçtikleri nedenleri ile verilir. Yapıt zaman zaman teknik açıdan da ele alınarak, kamera hareketleri ile filmin göstermek istediği noktalar açıklanmaya çalışılır. Yine bazı sahneleri açıklamak için filmin içerisinde bulunduğu siyasal durum da ele alınır, böylece izleyiciye dönemin koşulları ile bağ kurdurulur. Yapıt tüm açılardan ele alındıktan sonra tüm verilerin bir değerlendirmesi yapılır ve sonuç bölümü ile inceleme sona erdirilir. (Ryan, Lenos, 2012, s.187-197)

3.3.3. Auteur Eleştirisi: Auteur kavramı isminden de anlaşılabilirliği gibi ilk olarak Fransa'da ortaya çıkmış bir terimdir. Auteur terimiyle anlatılmak istenen; yönetmenin kendi yorumudur, kendi dilidir, yapıtına kişiselliğinin bir yansımasıdır. Bu yönetmenlerin en önemli özelliği kişisel bir stil sahibi olmaları ve filmlere bu kişiselliklerinin imzalarını atmalarıdır.

Bu kuramı eleştirel yöntem olarak ilk değerlendiren kişi akademisyen ve film tarihçisi Andrew Sarris' tir. Ona göre bir yönetmenin auteur olup olmadığına şu özellikler açısından karar verilir:

- Teknik Ustalık: Filmin dilinin uygulanabilme yeteneğidir.
- Kişisel Stil: Yönetmenin filmlerinde saptanan ortak özelliklerdir.
- İçsel Anlam: Biraz daha derinde yatan anlamdır. Yönetmenin dünya görüşü, felsefesi, kişisel anlatımının filmde vücut bulmasıdır.

Sarris' e göre filmlerinde bu özellikleri taşıyan auteur yönetmenler kendi dönemler açısından bakıldığında; Chaplin, Welles, Dreyer, Rossellini, Bunuel, Bresson ve Vigo'dur. (Güngör, 2014, s.80-81)

3.3.4. Göstergebilimsel Eleştiri: Sinemada göstergebilim terimleri ve yöntemi özellikle çağdaş film eleştirisi içerisinde çokça ele alınmaya başlanmıştır. Bu yaklaşım her ne kadar filmi anlamlandırma adına faydalı olsa da bu yöntemin

terminolojisini ve yöntemini anlamak ayrıca çaba gerektiren bir durumdur. Bu sebeple bu eleştiri yöntemi daha çok akademisyenler, öğrenciler ve oyuncular ve belirli bir entellektüeliteye sahip olan seyirci tarafından ilgi görmüştür. Ayrıca göstergebilimsel eleştiri, film eleştirisinin nesnel bir temele oturmasında ve onun bilimselleştirilmesine son derece katkıda bulunmuştur. Burada filmlerin anlamlandırılmasından çok, anlamlandırma sistemi ile farklı bir eleştiri yöntemi ortaya konulmuştur. Yani eleştiri, yaratıma uygundur ve filmin anlamının farklı bir yolla yaratılmasına yardımcı olur. Nasıl ki yönetmen yapıtını yaratıyor ve anlamlandırıyor, eleştirmen ve seyirci de yapıtı değerlendirme kodlarıyla tekrar “anlamlandırır”. Filmde öykünün oluşumu sürecinde temelde yatan anlamlar ele alınarak bunların birbiriyle işleyişi, kuruluşu, filmin anlatımının ortaya konuluşu ile filmin nasıl anlamlandırıldığına yönelik sistematüğün ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. (Özden, 2004, s.138-141)

3.3.5. Sosyolojik Eleştiri: Sosyoloji bir disiplin olarak kendi içerisinde de sinemadaki kullanımında da her zaman temsil sorununa ve bunun gerçekte ilişkisine değinmek durumunda kalmıştır. Sosyologlar da bir film üzerine sosyolojik görüşlerini eklerken o filmi kendilerince yeniden yazmak gerektiğini söylerler. Çünkü sinema toplum üzerine öylesine fikir sunmamaktadır, toplumun gerçeğini eline alıp onu yorumlamaktadır. Gerçekle bağlantısı derinden olduğu için toplumla olan bağları da çok derindedir. Bu da onu sosyoloji için güçlü bir araştırma konusu yapar. (Diken, Laustsen, 2011, s.37-38)

Bu eleştiri yaklaşımında izleyicilerin, filmin psikolojisi tanımlanır, filme toplum tarafından gösterilen ilgi, etki ve tepkiler mercek altına alınır, yapıt ile seyirci arasındaki bağ değerlendirilir.

Sosyolojik eleştiri alan olarak disiplinlerarası çalışmayı gerektirir. Antropoloji, İletişim, siyaset, psikoloji gibi disiplinlerden de çokça yararlanmaktadır. (Ormanlı, 2013, s.53)

3.3.6. İdeolojik Eleştiri: İdeoloji sınırları çizilmiş değerlerin aksine, sürekli gelişmekte ve evrimleşmekte olan bir dizi değer toplamından meydana gelmektedir. İnsana ait tüm değerler ideoloji etrafında oluşmuştur ve oluşmaktadır. Örnelemek gerekirse kapitalizm ve sosyalizm de bilindiği üzere ideolojidirler ve insan davranışı üzerinde etkilidirler. (Karakoç, Mert, 2013, s.283)

Sinema hem temsil eden hem de gösterendir. İdeolojilerin de sinemada görünmesi göstergelerle gerçekleşmektedir. İdeolojisi olmayan bir film olamaz ve bu ideoloji açık bir şekilde ortaya konulmaz. (Arslantepe, 2012, s.180) Anlam, bahsettiğimiz göstergelerin de yorumlanmasıyla ortaya çıkar. İdeolojik eleştirinin amacı da budur.

İdeolojik eleştiriler, ele alınan ideolojik yapıya dair üstü kapalı ya da açık bir biçimde dünyanın nasıl ele alındığını ya da alınması gerektiğine dair görüşleri sunar, açıklamaya çalışır.

Sınıfsal araştırmalarda toplumsal ve ekonomik düzenlemelerin çözümlenmesi, postkolonyal bir araştırmada sömürgeleştirilen kültürlerdeki bakış açıları, Queer kuram incelemesinde ise cinsel kimliklerin filmlerde nasıl sorgulandığı gibi inceleme konuları bu yöntem ile yapılmaktadır. (Corrigan, 2007, s.122-123)

3.3.7. Psikanalitik Eleştiri: Psikanaliz, diğer adıyla ruhbilimsel çözümleme, zihinsel hastalığı bilinçdışı araştırmak ve bu bağlamda kişiliğin oluşumlarını açıklamak üzere kullanılan bir yöntemdir. Kökeni diğer yöntemlerde olduğu gibi edebiyata dayanmaktadır ve sinemada psikanaliz ilk kez 1960' lı yıllarda gündeme gelmiştir.

Psikanaliz, filmlerdeki kadın ve erkeği ihtiyaçları, arzuları, konumlandırılması, bilinçdışı yapılandırması bağlamında incelemeye çalışmaktadır. Bu yaklaşım öncelikle yönetmenin bilinçdışındaki faktörleri ele alarak, filmin çözümlemesini yapmaya gitmektedir. Psikanalizin kurucusu Freud' un çalışmaları, bu eleştiri yöntemi ile çalışacak kişilerin araştırmalarında yer alan temel kaynaktır. Freud ile beraber Carl Gustav Jung ve Lacan' ın çalışmaları da bu eleştiri yönteminde temel alınması gereken ve alınan önemli diğer araştırmacılarıdır.

Freud' un düş süreci, düş görme, rüya; Jung' un kollektif bilinçdışı, Lacan' ın ayna kuramı gibi çalışmaları bu eleştiri yöntemi ile çalışanlar için başlıca çözümleme konuları olmuştur.

Psikanalitik eleştiri yalnızca bireyin kendisini ele alır gibi görünse de söz konusu bireyin toplum içerisindeki konumlanışı, toplumun yapısı, ideolojisi de bir o kadar önem taşımaktadır. (Kabadayı, 2013, s.75-76)

3.3.8. Feminist Eleştiri: Feminist Eleştiri isminden de anlaşılacağı üzere; toplumdaki feminist hareket ile ortaya çıkmış, cinsiyete dayalı eşitsizliğe karşı durmuş bir harekettir. Yani cinsiyetlerin baskınlık sunumlarına karşıdır. Feminist Eleştiri birçok dala beraber incelenebilecek çok geniş inceleme alanına sahip bir daldır. Sinemada da feminist kuramların toplumsal, psikanalitik ve politik teorilerle bir bütün halinde incelendiği gözlemlenmektedir.

İlk feminist sinema kuramcılarında Laura Mulvey ve Claire Johnston erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü düzende cinselliğin ele alınışı üzerine çalışmışlardır. Johnston göstergebilim ağırlıklı bir çalışma yöntemini izlerken, Mulvey psikanalitik yaklaşım içeren bir değerlendirme üzerinden çalışmalarını sürdürmüştür. (Arslantepe, 2010, s.4)

Feminist film eleştirisi yoğun olarak göstergebilimsel ve psikanalitik yaklaşımlardan etkilenmiştir. Psikanalitik açıdan bakıldığında; Freud temelli bir yaklaşım göz önünde bulundurulduğunda eril bir bakış açısı ile şekillenmektedir. Çünkü bu yaklaşıma göre kadının anne ve eş olmaktan başka toplumda başka bir görevi olmamaktadır.

Feminist film eleştirisi yaklaşımı ile filmler üzerinde çalışılabilecek bazı çalışma konularına şu açıdan birkaç örnek gösterilebilir:

- Bir yönetmenin filmlerinde kadınlarla ilgili olan tutumunun örtük ya da açık ne şekilde gösterildiği,
- Ataerkil toplum içerisinde kadının yerinin ne şekilde sunulduğu,
- Kadının durumunun senaryoda ne şekilde yer aldığı vb.

Daha önce yapılmış çalışmalar da göz önüne alındığında bu inceleme konularının genellikle Freudçu ve Lacancı bakış açılarıyla birleştirilerek “feminist psikanalitik” eleştiri yaklaşımıyla yapılmış oldukları da dikkatimizi çeken başka bir ayrıntı olmuştur. (Büker, Topçu, 2008, s.227-232)

3.4. Film Eleştirmenliği

Film eleştirmenliği tüm dillerde farklı isimler altında anılsa da her ülkede aynı işi yapan çok yönlü araştırmacılardan oluşmaktadır. Türkçe'de eleştirmen, İngilizce'de critic, Almanca'da Kritiker ve bunlara benzer isimler alan eleştirmenlerin normal izleyiciden çok daha farklı bir bakış açısı vardır. Film incelemesinde görülemeyeni görmek ve açıklamak ortalamadan fazla bir entelektüel bilgi donanımını gerektirmektedir. Bu sebeple eleştirmen hem çok okuyan, çok izleyen, farklı disiplinlerle sürekli alış veriş halinde olan, bir ya da birden fazla dil bilen, sinema yapıtını tekrar anlamlandırmak gibi bir görevi üstlenen araştırmacıdır. (Biryıldız, 2013, s. 15-17)

Sinema eleştirmenleri öncelikle alanlarıyla ilgili kuramsal bilgiye hakim olmalı, samimiyetsiz açıklamalarda bulunmamalı, filmin ortaya çıkan yapısını anlamlı bir analize oturtmalıdırlar. Söz konusu araştırma dosyası için gerekirse aylarca sabırla çalışması gerekmektedir. (Büker, Topçu, 2008, s. 111-112)

Eleştirmen seyirci ile sanat arasında köprü kuran kişidir. Seyircinin estetik anlayışının gelişmesinde büyük sorumluluk sahibidir. Gazete ve tanıtım yazılarıyla daha çok insana, akademik eleştiri ile daha spesifik bir kitleye hitap edebilecek özelliklere sahiptir. (Ormanlı, 2005, s. 12-13)

Filmler hakkında yazarken eleştirmen yazısına kişisel yorum ve beklentilerle başlayabilir, ancak bu öznel yorumlarının altını somut ve nesnel verilerle desteklemesi ve bunu dengelemesi gerekmektedir. Önemli olan bakış açısını nerede ve nasıl yazıya dahil edeceğini bilmesidir.

Bir filmi açıklamak onun iyi ya da kötü olduğunu söylemekle değil, bunun nedenlerini açıklamakla mümkündür. (Corrigan, 2008, s.30-31)

Özetlemek gerekirse; Nijat Özön sinema eleştirmeninin diğer sanat dallarındaki eleştirmenden çok daha gerekli olduğu görüşündedir. Sinemanın dünya geneline aynı anda hitap ettiği ve diğer sanat dallarına oranla çok daha fazla alıcısı olduğu düşünülünce, bu alanda eleştirmenin varlığı ve sayısı da ayrıca önem taşımaktadır. Filmin yapımında sadece yönetmen ve ya da sanatçılar değil, bizim görmediğimiz de birçok kişinin etkisi olduğu düşünülünce bu sınırlı bir yapı olarak karşımıza çıkar. Bu yapının karşısında sinema eleştirisinin ise çok yönlü bakış açıları vardır ve dışardan bir göz olarak bu sınırlı yapıyı açabilecek yegane kişidir. (Kabadayı, 2013, s. 23-24)

4. YENİ MEDYADA TİYATRO VE SİNEMA ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI

Yeni Medya vasıtasıyla inceleyeceğimiz tiyatro ve sinema sanat dallarına ait eleştiri yazıları bu bölümde değerlendirilecektir. Çalışmamız için ele alınacak bu yazılar 2015- 2016 sezonu içerisine dahil olan eleştiri yazılarıdır. Bu sebeple değerlendirme için 70 tiyatro eleştirisi, 70 film eleştiri yazısı çalışmamızda kullanılacaktır. Araştırmamızda ele alınacak bu çalışmalar tiyatro eleştirileri için;

www.tiyatrodunyasi.com,

www.tiyatromerkezi.com,

www.dirensanat.com,

Sinema eleştirileri için;

www.filmlerinsesi.com,

www.filmhafizasi.com,

www.tr.ign.com

adlı web sitelerinden seçilmiştir. Her iki sanat dalına ait bu çalışmaların üçer tane internet sitesinden seçilmesinin nedeni ise; yapılan taramalar sonucunda görünüm ve düzen olarak, en derli toplu ve düzgün hazırlanmış sayfalar olduğunun kararına varılmasındandır. Ayrıca “eleştiri” başlığı altında sınıflandırılmış yazılar yine birçok internet sitesinde bulunmamaktadır. Eleştiriler çoğu sayfada dağınık ve düzensiz bir biçimde yer almakta bu da hem araştırmacının hem de okuyucunun işini zorlaştırmaktadır.

Özellikle bu internet sayfalarının ele alınmasındaki başlıca sebeplerden biri de; web sayfalarının güncelliklerini koruyup korumadıkları olmuştur. Bu erişim

sitelerinin hem araştırma yaptığımız sene içerisinde, hem de bu baz alınan yılların öncesinde ve sonrasında aktiflik durumlarının sağlanıp sağlanmadığı bizim için temel kriterleri teşkil etmektedir. Ayrıca bu eleştiri yazılarının olduğu web sayfaları, ülkemizde en çok tercih edilen arama motoru “google” üzerinden yapılmıştır. Arama kısmına ortak bir algı çerçevesinden yola çıkılarak “tiyatro eleştirileri” ve “film eleştirileri” yazılmış, aramanın sonucunda çıkan ilk sayfalardan başlayarak tarama işlemi yapılmıştır. Çünkü alımlayıcı, tiyatro ya da film eleştirilerine ulaşmak istediğinde karşına çıkan ilk sayfaları tıklayıp, buralardan bilgiye erişmek isteyecektir. Bu durumun araştırmamızın gerçekçi bir zemine dayanması açısından önemli olduğu ön görülmektedir.

Araştırmamızın temelini “yeni medya” üzerine oturtulmasındaki temel sebep ise; özellikle zaman tasarrufunun çağımızda çok önemli bir yer teşkil hayatlarında insanlar, ulaşmak istedikleri bir bilgi ihtiyaçları doğduğunda, derhal akıllı telefonlarının yardımına başvurmakta ve erişebildikleri ilk bilginin üzerini tıklamaktadırlar. Biz de insanların çok yaygın bir şekilde tercih ettikleri bu platformda ne okuduklarını ve okudukları eleştiri yazılarının içeriklerinin ne olduğunu, hangi yöntemlerin kullanıldığını araştırmamıza konu edip, göstermek istedik.

4.1. Tiyatro Eleştirisi Uygulamaları

Bu başlık altında toplamda 70 tane eleştiri yazısı ele alınmıştır. Tüm yazılar daha önce bilgisini verdiğimiz “tiyatro eleştiri yöntemleri” başlıklı bölümdeki yöntemler doğrultusunda incelenmiştir. Ancak, bu yöntemler içerisinde “tanıtım yazısı” ve “klasik eleştiri” başlıkları görülmemektedir. Çünkü alıntı yapılan kaynaklarda bu başlıklara ait bir yazıya rastlanmamıştır. Ancak bu iki tanım ile yapılan eleştirilerin de çok yaygın nitelikte olduğu -araştırmamızda da görüleceği üzere- herkesçe bilinmektedir. Bu tanımlar tüm eleştirmenler tarafından sürekli tercih edilmekte, bizim araştırdığımız kaynaklara göre sadece “eleştiri yöntemleri” başlığı altında ele alınmamaktadır. Diğer taraftan, “film eleştiri yöntemleri” ile ilgili bilgi verdiğimiz başlığın altında ise; bu iki tanım “gazete eleştirisi” başlığı altında söz konusu yöntemler içerisine dahil tutulmuştur.

Bu kısımda bahsedeceğimiz tiyatro eleştiri yazıları, içerisinde kullanılan eleştiri yöntemleri, link adresleri ve erişim tarihleri aşağıda belirtildiği gibidir:

www.tiyatrodunyasi.com

Tiyatro yazılarının, incelemelerinin ve eleştirilerinin yer aldığı internet sitesi; bu açıdan yayım yapan ilk internet sayfaları arasında yer almaktadır. Sürekli güncellenen, belirli yazarların daha ağırlıkta yazdığı; ancak tiyatro ile ilgilenen ve fikirlerini paylaşmak isteyen herkese açık olan bir portaldır.

1- İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda Oynanan Hamlet'in İnceleme ve Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/12/istanbul-devlet-tiyatrosunda-oylanan-hamletin-inceleme-ve-elestirisi-78197>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 23.12.2015

Yazar: Yasin Çetin

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında Shakespeare'in "Hamlet" adlı oyununu ele almıştır. Bu oyunu yazısına konu etmesindeki sebep; İDT'nin bu oyunu çok farklı bir rejî ile sahneye koymuş olmasıdır. Eleştirisinde "Klasik Eleştiri" yöntemini tercih etmiştir.

2- Şehir Tiyatrolarında Oynanan Ayak Takımı Arasında Oyununun İncelenmesi ve Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/12/sehir-tiyatrolarinda-oylanan-ayaktakimi-arasinda-oyununun-incelemesi-ve-elestirisi-yasin-cetin-77917>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi:12.12.2015

Yazar: Yasin Çetin

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında Maksim Gorki'nin "Ayak Takımı Arasında" adlı oyununu ele almıştır. Bu oyunu yazısına konu etmesindeki sebep; Maksim Gorki'nin üzücü hayat hikayesinden çıkan böylesine bir oyunun, şehir tiyatrolarında nasıl sahneye koyulmuş olduğunu incelemektir. Eleştirisinde "Klasik Eleştiri" yöntemini tercih etmiştir.

3- İstanbul Şehir Tiyatroları'nın On İkinci Gece Oyununun İncelenmesi ve Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/12/istanbul-sehir-tiyatrolarinin-onikinci-gece-oyununun-incelenmesi-ve-elestirisi-yasin-cetin-77698>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.12.2015

Yazar: Yasin Çetin

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında Shakespeare'in "On İkinci Gece" adlı oyununu ele almıştır. Dekorundan oyunculuğa, metnin çevirisinden sahnelemeye kadar her konuya değinen yazar; "göstergebilim yöntemi"nden de zaman zaman yararlanarak, "dilbilimsel yöntem"in ağırlıkta olduğu bir eleştiri yazısı kaleme almıştır.

4- Ve Tanrı Aşkı Yarattı

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/11/ve-tanri-aski-yaratti-yurdagul-yurtseven-77702>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi:30.11.2015

Yazar: Yurdagül Yurtseven

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar, yazısında Zorlu Center PSM sahnesini tanırım amaçlı, ve burada almış "Ve Tanrı Aşkı Yarattı" adlı oyununu ele almıştır. Tanıtım amaçlı ele alınan bir yazıdır.

5- Şehir Tiyatroları'nda Oynanan Cyrano De Bergerac Oyunu İncelenme ve Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/11/sehir-tiyatrolarinda-oynanan-cyrano-de-bergerac-oyunu-inceleme-ve-elestirisi-yasin-cetin-77701>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 17.11.2015

Yazar: Yasin Çetin

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında“Cyrano De Bergerac” adlı oyunu ele almıştır. Oyunla ilgili geçmişe dayalı uzunca bir bilgi verip alımlayıcıyı bilgilendiren yazar “toplumun kültürel değerleri” ve bu bağlamda geçmiş ile bugünün karşılaştırılması” hususundan hareket ederek “toplumbilimsel yaklaşım” ağırlıklı çalışma ortaya çıkarmıştır.

6- Atam Siz Rahat Uyuyun Gençleriniz Size Layık – Yıllar Sonra ‘Satıcı’nın Ölümü’ – Bir Büyük Sanatçı Argun Kınal’a Veda

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/11/atam-siz-rahat-uyuyun-gencleriniz-size-layik-yillar-sonra-saticinin-olumu-bir-buyuk-sanatci-argun-kinala-veda-can-murat-yasar-sengel-77700>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 04.11.2015

Yazar: Can Murat Yaşar Çengel

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında“Satıcının Ölümü” adlı oyunu ele almıştır. Tanıtım yazısı özelliği göstermektedir.

7- Aydın Arıt Tiyatrosu ve Limonluk Arısı

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/10/aydin-arit-tiyatrosu-ve-limonluk-arisi-ihsan-ata-60078>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.12.2015

Yazar: Fusun Akmen Balkaya

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen yazısında“Limonluk Arısı” adlı oyunu ele almıştır. Aydın Arıt’ı yaşatmak ve oyunlarını sahnelemek üzere kurulan Aydın Arıt tiyatrosunun tanıtımı amaçlanmıştır. Tanıtım yazısı olduğu görülmektedir.

8- 13. Kıbrıs Tiyatro Festivali’nin En Sivri Oyunu: Halktan Biri

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/10/13-kibris-tiyatro-festivalinin-en-sivri-oyunu-halktan-biri-ustun-akmen-60081>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.12.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen katıldığı bir festivaldeki “Halktan Biri” adlı oyunu yazısına konu etmiştir. İçerik açısından incelendiğinde “klasik eleştiri” ile incelenmiş olduğu sonucuna varılmaktadır.

9- İstanbul Devlet Tiyatrosu Kozyatağı Kültür Merkezi’ne ilk kez ‘Satıcı’nın ölümü’ ile geldi.

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/10/istanbul-devlet-tiyatrosu-kozyatagi-kultur-merkezine-ilk-kez-saticinin-olumu-ile-geldi-fusun-akmen-balkaya-77696>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.12.2015

Yazar: Füsün Akmen Balkaya

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Saticının Ölümü” adlı oyunu ele almıştır. Yazı “tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

10- Yeni Tiyatro Yeni Oyun... Tiyatrogrotto ve Cadılar...**Erişim Adresi:**

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/09/yeni-tiyatro-yeni-oyun-tiyatrogrotto-ve-cadilar-ihsan-ata-60075>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 07.09.2015

Yazar: İhsan Ata

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında Tiyatrogrotto adlı tiyatro grubunun ilk oyunu olan “Cadılar” ı hem tiyatroyu tanıtmak, hem de oyunu eleştirmek bağlamında ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

11- Güzellikle Elde Edemediğimizi Bırakalım: Saraydan Kız Kaçırma**Erişim Adresi:**

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/06/guzellikle-elde-edemedigimizi-birakalim-saraydan-kiz-kacirma-ustun-akmen-60070>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.06.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Saraydan Kız Kaçırma” adlı opera eserini ele almıştır. 6. Uluslararası İstanbul Opera Festivali’ni de gerçekleştirilen performans, hem festivali, hem de eseri tanıtmaya amacıyla yazılmıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

12- Mükemmel Bir Shakespeare Şöleni: Bir Yaz Gecesi Rüyası

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/05/mukemmel-bir-shakespeare-soleni-bir-yaz-gecesi-ruyasi-ustun-akmen-60067>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 14.05.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Bir Yaz Gecesi Rüyası” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eserin ele alınış amacı; Aleksander Popovski’nin çağdaş yorumu ile sahneye konulacak olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

13- Her seçim bir dövüş müdür? (Dövüş Gecesi – DOT)

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/05/her-secim-bir-dovus-mudur-dovus-gecesi-dot-dursaliye-sahan-60065>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.05.2015

Yazar: Dursaliye şahan

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Dövüş Gecesi” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eserin ele alınış amacı; Tiyatro Dot’un sahneye yeni koyacağı oyununun tanıtılmasıdır. Yazı “tanırım yazısı” özellikleri göstermektedir.

14- Süheyl ve Behzat Uygur Tiyatrosu ‘Marko Paşa’ ile ayakta alkışlandı

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/suheyl-ve-behzt-uygur-tiyatrosu-marko-pasa-ile-ayakta-alkislandi-fusun-akmen-balkaya-60063>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.04.2015

Yazar: Fusun Akmen Balkaya

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Marko Paşa” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eserin ele alınış amacı; Marko Paşa adlı oyunun seneler sonra tekrar sahneye konulacak olmasıdır. Yazı “tanırım yazısı” özellikleri göstermektedir.

15- Nejla Uygur, Yıllar Sonra Bir Müzikalle Sahnede: Marko Paşa

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/nejla-uygur-yillar-sonra-bir-muzikalle-sahnede-marko-pasa-ustun-akmen-60064>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.04.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Marko Paşa” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirinin yazılış amacı; oyunun yıllar sonra tekrar sahnede yorumlanacak olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

16 -Haldun Taner Sahnesi’nde ‘Afife ve Bedia’ ile ‘Hayal-i Temsil’de Buluştuk

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/haldun-taner-sahnesinde-afife-ve-bedia-ile-hayal-i-temsilde-bulustuk-fusun-akmen-balkaya-60061>

Yazar: Füsün Akmen Balkaya

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 23.04.2015

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Afife ile Bedia” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

17- Oyun Salonu’nda ortaya karışık: İstenmeyen

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/oyun-salonunda-ortaya-karisik-istenmeyen-ustun-akmen-60062>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 23.04.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “İstenmeyen” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirinin yazılış amacı; oyun yazarın yaşamımızdaki birçok kavramı farklı koşullara göre sorgulamasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

18- Antikonformist ve Asi Bir Oyun: İmparatorluk Kuranlar

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/antikonformist-ve-asi-bir-oyun-impatorluk-kuranlar-ustun-akmen-60060>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.04.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “İmparatorluk Kuranlar” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirinin yazılış amacı; Boris Vian' ın yedinci ölüm yıldönümünde söz konusu oyununun dünyanın birçok yerinde olduğu gibi, Türkiye' de de tekrar sahneye konulmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

19- Muhteşem Gatsby

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/muhtesem-gatsby-ustun-akmen-60059>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.04.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Muhteşem Gatsby” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirinin yazılış amacı; Aynı adlı romanın, doksan yıl sonra sahneye uyarlanması ve İstanbul' da oynanacak olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

20- Ayyar Hamza Tiyatro Oyunu

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/ayyar-hamza-tiyatro-oyunu-burak-keles-60058>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 06.04.2015

Yazar: Burak Keleş

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında “Ayyar Hamza” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

21- Ağağlar Gökyüzünü Nasıl Kaplar: Göl Kıyısı

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/agaclar-gokyuzunu-nasil-kaplar-gol-kiyisi-ustun-akmen-60057>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.04.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘Göl Kıyısı’’ adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

22- Tiyatro Kılıçık ve Aşk Yok Heyecan Var Adlı Oyun Üzerine

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/04/tiyatro-kilcik-ve-ask-yok-heyecan-var-adli-oyun-uzerine-fusun-akmen-balkaya-60056>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 01.04.2015

Yazar: Fusun Akmen Balkaya

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘Aşk Yok Heyecan Var’’ adlı tiyatro eserini ve Tiyatro Kılıçık adlı oluşumu ele almıştır. Yazı ‘‘tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

23- Tiyatro İstanbul' dan Dur Duraksız Komedi: İstibdat Kumpanyası

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/tiyatro-istanbuldan-dur-duraksiz-komedi-istibdat-kumpanyasi-ustun-akmen-60055>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘İstibdat Kumpanyası’’ adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

24- 43 Yıllık Bir Müzikal: Balım

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/43-yillik-bir-muzikal-balim-ustun-akmen-60052>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında “Balım” adlı bir müzikal' i ele almıştır. Yazının yazılış amacı; dünyaca ünlü, 1950' li senesine ait olan film; “Bazıları Sıcak Sever”in seneler sonra ülkemizde sahneye “Balım” adıyla uyarlanmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

25- Kim Korkar Hain Kurttan?

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/kim-korkar-hain-kurttan-ilkay-sevgi-melis-pinar-60054>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.03.2015

Yazar: Sevgi Melis Pınar

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Yazar bu yazısında “Kim Korkar Hain Kurttan” adlı bir tiyatro eserini ele almıştır. Yazının tanıtım amacıyla yazılmıştır. “Klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

26- Bireyin Kendini Bağışlaması ve Bağışlatması: Kalp Düğümü

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/bireyin-kendini-bagislamasi-ve-bagislatmasi-kalp-dugumu-ustun-akmen-60051>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 11.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Kalp Dügümü” adlı bir tiyatro eserini ele almıştır. Yazı, “in yer face” örneği olarak sahneye konulacak oyunun incelenmesini amaçlamaktadır. “Klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

27- Bireyin Kendini Bağışlaması ve Bağışlatması: Kalp Dügümü

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/bireyin-kendini-bagislamasi-ve-bagislatmasi-kalp-dugumu-ustun-akmen-60051>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 11.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Kalp Dügümü” adlı bir tiyatro eserini ele almıştır. Yazı, “in yer face” örneği olarak sahneye konulacak oyunun incelenmesini amaçlamaktadır. “Klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

28- Seyhan Belediye Tiyatrosu' nda bir Nazım Hikmet Oyunu: Yolcu

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/seyhan-belediye-tiyatrosunda-bir-nazim-hikmet-oyunu-yolcu-ustun-akmen-60050>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 09.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Yolcu” adlı bir tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

29- İki Oyun İki Değerlendirme: Adolf ve Ücret Artış Talebinde Bulunmak için Servis Şefine Yanaşma Sanatı

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/iki-oyun-iki-degerlendirme-adolf-ve-ucret-artis-talebinde-bulunmak-icin-servis-sefine-yanasma-sanati-ustun-akmen-600480>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 04.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Adolf” ve “Ücret Artış Talebinde bulunmak için Servis Şefine Yanşma Sanatı” adlı iki tiyatro eserini ele almıştır. Yazarın iki eleştiri yazısı da “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

30- Alanya Belediye Tiyatrosu ve Bir Şehnaz Oyun

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/03/alanya-belediye-tiyatrosu-ve-bir-sehnaz-oyun-fusun-akmen-balkaya-60047>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 03.03.2015

Yazar: Üstün Akmen

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında Alanya Belediye Tiyatrosunu tanıtmış ve “Bir Şehnaz Oyun” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin tanıtım amacıyla yazdığı yazı “tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

31- Tiyatro Stüdyosu' ndan Her Yıl Kuşlar Geri Gelir

Erişim Adresi:

<http://www.tiyatrodunyasi.com/2015/02/tiyatro-studyosundan-her-yil-kuslar-geri-gelir-ihsan-ata-60046>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 24.02.2015

Yazar: İhsan Ata

Erişim Tarihi: 20.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Her Yıl Kuşlar Geri Gelir” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu yazıyı kaleme almasında amaç; Ahmet Levendoğlu rejisiyle ilk kez

19. İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında ilk kez Türk seyircisiyle buluşmasıdır. Yazı “tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

www.tiyatromerkezi.com

Yayın hayatında uzun süredir bulunmamasına rağmen, sürekli güncelenen ve eleştiri yazıları belirli bir başlık altında sınıflandırılmış olan ve okuyucunun kolay ulaşabildiği bir internet sitesidir. İstanbul’da Tiyatrolar, Çocuk Tiyatroları ve Söyleşi başlıklarına da ayrıca yer verilmiş ve bu başlıklar altında da yapılan çalışmalara ulaşmak mümkün kılınmıştır.

1- Tesir

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/12/tesir/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 08.12.2015

Yazar: İlkay Sezginel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Tesir” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmen, tiyatro sezonunun açılışı dolayısıyla sahneye konulan bu oyunu kaleme almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

2- Ne Kadar Yalansız Yaşarsak O Kadar İyi

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/10/ne-kadar-yalansiz-yasarsak-o-kadar-iyi-2/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 31.10.2015

Yazar: Özgür Kısır

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “On İkinci Gece” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmen, 101. yılını kutlayan İBB Şehir Tiyatrosu’nun ilk galası olması itibariyle 12. Gece oyununu yazısında konu edinmektedir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

3- Hüsn-ü Aşk

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/09/husn-u-ask-2/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 09.09.2015

Yazar: Hatice Acar

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Hüsn-ü Aşk” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

4- Cambazın Cenazesi, Modern Meddah Yorumu

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/06/cambazin-cenazesi-modern-meddah-yorumu/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 05.06.2015

Yazar: Duygu Kidan

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Cambazın Cenazesi” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; ödüllü ve birçok yerden övgü toplamış bir tiyatro eseri olmasındandır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

5- ‘Çıkmaz Sokak Çocukları’ Mahallemize Kadar Gelmişken...

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/05/cikmaz-sokak-cocuklari-mahallemize-kadar-gelmisken/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 21.05.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Çıkmaz Sokak Çocukları” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; turne kapsamında İstanbul’ a gelmiş bu oyunun Erzurum Devlet Tiyatrosu tarafından nasıl sahneye konulduğu hakkında yorumlamak olacaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

6- Yerli Yersiz

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/05/yerli-yersiz/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 03.05.2015

Yazar: Özgür Kısır

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Yerli Yersiz” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Nilgün Yerli’nin sahneye koyduğu tek kişilik oyun ve performansı “Yerli Yersiz” i izlemek ve yorumlamaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

7- İkinci Dereceden İşsizlik Yanığı

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/04/ikinci-dereceden-issizlik-yanig>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 20.04.2015

Yazar: Sinan Eren Erk

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “İkinci Dereceden İşsizlik Yanığı” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

8- Bana Kimse Denemedi Yapamayacağımı Söyleyemez

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/04/bana-kimse-denemedi-yapamayacagimi-soyleyemez/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.04.2015

Yazar: Özgür Kısır

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Guguk Kuşu” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Bir romandan sinemaya ve tiyatroya uyarlanmış bu oyunun Türkiye deki sahnelenişini yorumlamaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

9- Sezonun Son Galası “Şekerpare”

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/04/sezonun-son-galasi-sekerpare/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.04.2015

Yazar: Yetkin Yüksel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Şekerpare” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Yavuz Turgul’un sinema için yazdığı Şekerpare’nin, ilk defa tiyatro oyunu olarak karşımıza çıkacak olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

10- Parti- Zabawa

Erişim Adresi:

http://tiyatromerkezi.com/2015/04/parti-_zabawa/

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.04.2015

Yazar: Canan Şahin

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Parti- Zabawa” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Yurdaer Okur’un kurduğu Entropi Sahne’nin ilk oyunu olmasıdır. Yazı “tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

11- Oyun Bandı’ nın İlk Oyunu “Uyanış”

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/04/oyun-bandinin-ilk-oyunu-uyanis/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.04.2015

Yazar: Ytekin Yüksel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Uyanış” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; yönetmeni Yağmur Yağmur’un proje tasarımını gerçekleştirdiği ilk oyun olmasındandır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

12- Kemikler Üzerinden Hesaplaşma

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/04/kemikler-uzerinden-hesaplasma/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.04.2015

Yazar: Duygu Kidan

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Ölü Ordunun Generali” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Arnavutluk’ un en önemli yazarlarından İsmail Kadare’ yi üne kavuşturan 1964 tarihli romanı Ölü Ordunun Generali İstanbul Şehir Tiyatroları’nda perde demiş olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

13- Beyaz Perdeden Sahneye: “Şekerpare”

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/beyaz-perdeden-sahneye-sekerpare/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 31.03.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Şekerpare” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

14- İstanbul Kumpanyası’ndan “Aşk ve Ayak Parmakları”

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/istanbul-kumpanyasindan-ask-ve-ayak-parmaklari/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.03.2015

Yazar: Yetkin Yüksel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Aşk ve Ayak Parmakları” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; oyunun Ömer Seyfettin’in aynı eserinden, Binnur Şerbetçioğlu tarafından yazılmış ve sahneye konulmuş olmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

15- İsimsiz

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/isimsiz/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.03.2015

Yazar: Eda Özyurt

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında “Aşk ve Ayak Parmakları” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; savaşın sebeplerine farklı açılardan bakabilme ve sahneye farklı bir üslupla konulduğunu düşünmesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

16- Hamlet Makinesi

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/hamlet-makinesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.03.2015

Yazar: Yetkin Yüksel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘Hamlet Makinesi’’ adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; oyunun ilk gösterimini 19. İstanbul Uluslar arası Tiyatro Festivali’nde yapmış olmasıdır ve yazarın bunu yorumlamak istemesidir. Yazı ‘‘klasik eleştiri, gstergibilimsel ve toplumbilimsel eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

17- Komşum Hitler

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/hamlet-makinesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 21.03.2015

Yazar: Eda zyurt

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘Komşum Hitler’’ adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

18- Politikacılar da Tiyatrodan Korkar

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/politikacilar-da-tiyatrodan-korkar/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 12.03.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Yazar bu yazısında ‘‘Geçtim Ama Tiyatrodan’’ adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Kosovalı yazar Yeton Neziray’ın

Kosova Devlet Tiyatrosu'nda sanat yönetmenliği yaptığı sırada kişisel tecrübelerine dayanarak yazdığı Geçtim Ama Tiyatrodan'ın İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından sahneleniyor olmasıdır. Yazı “klasik ve dilbilimsel eleştiri” özellikleri göstermektedir.

19- Mezarsız Ölüler

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/mezarsiz-oluler/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 11.03.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Mezarsız Ölüler” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; “rahatsızlık verici” derecede iyi olarak değerlendirdiği oyun hakkında bizleri bilgilendirmek olmuştur. Yazı “ruhbilimsel eleştiri” özellikleri göstermektedir.

20- Muhteşem Gatsby

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/muhtesem-gatsby/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 10.03.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Muhteşem Gatsby” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Simon Levy nin Muhteşem Gatsby uyarlamasıyla PEN Edebiyat Ödüllerinde Tiyatro ödülüne aday gösterilmiş olması ve Devlet Tiyatrolarının da, uluslararası başarılarla imza atmış ve tüm dünyada oynanan bu metni Yeşim Gökçe çevirisiyle sahneleniyor olmasındandır. Yazı “klasik eleştiri” kısmen de “dilbilimsel eleştiri” özellikleri göstermektedir.

21- Günes Batarken Bile Büyük

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/03/gunes-batarken-bile-buyuk/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 08.03.2015

Yazar: Melda Dinçel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Güneş Batarken Bile Büyük” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; hayatında ilk kez bir oyunu hiç beğenmediğini ve bunu nedenlerini okuyucuya aktarmak istemesidir. Yazı “klasik eleştiri” kısmen de “toplumbilimsel bilimsel eleştiri” özellikleri göstermektedir.

22- Cep Telefonu Ne Yaşar Ne Yaşamaz

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/02/cep-telefonu-ne-yasar-ne-yasamaz/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.02.2015

Yazar: Duygu Kidan

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Ölü Adamın Cep Telefonu” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; oyunun Kadıköy Haldun Taner Sahnesinde 16 Şubat 2015’ de galasının gerçekleşmesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

23- Sırça Hayvan Koleksiyonu

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/02/sirca-hayvan-koleksiyonu/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 22.02.2015

Yazar: Yetkin Yüksel

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Sırça hayvan Koleksiyonu” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; prömüyer yaptığı andan itibaren oyunun çok ses getirmesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

24- Ölü Adamın Cep Telefonu

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/02/olu-adamin-cep-telefonu/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 21.02.2015

Yazar: Sakine Karaali

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Ölü Adamın Cep Telefonu” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

25- Büyüklere Masallar

Erişim Adresi:

<http://tiyatromerkezi.com/2015/02/buyuklere-masallar/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 18.02.2015

Yazar: Duygu Kidan

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Hayvan Çiftliği” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; “1984” kült eseri ile, çağının çok ötesinde kabul edilen ve Times tarafından post modern dönemin (1945 sonrası) en önemli ikinci İngiliz yazarı seçilen George Orwell’ in alegorik ve distopik (kara ütopya) eseri Hayvan Çiftliği’ nin; Bakırköy Belediye Tiyatrolarınca sahnelenmeye başlanmasıdır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

www.dirensanat.com

Tiyatro, sinema, opera- bale, müzik disiplinleri hakkında eleştiri yazıları yayımlayan ve bu alanlar üzerine ayrıca haberlerin, röportajların da yer aldığı internet sitesidir.

1- Hepsinin Hayali ama Birinin Tutkusu Vardı

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/12/29/rengin-uzhepsinin-hayali-ama-birinin-tutkusu-vardi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.12.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Köprüden Görünüş” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

2- Hepimizin Öyküsü Aynı

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/12/18/yasar-ilksavas-hepimizin-oykusu-ayni/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 18.02.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Hepimizin Öyküsü Aynı” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Dario Fo ev Franco Rome' in kadınları için yazdığı, Craft Tiyatro nun sahneye koyduğu oyunu kaleme almak istemesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

3- Kalbi Kırık Kadınlar Listesi

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/12/16/rengin-uz-kalbi-kirik-kadinlar-listesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.02.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Özel Kadınlar Listesi” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; söz konusu sezonda perdesini açan Mam' Art Prodüksiyon un ilk oyununu ele almaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

4- Adı Cevriye... En ‘Fosforlu’ sundan

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/12/07/rengin-uz-adi-cevriye-en-fosforlu-sundan/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.02.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Fosforlu” adlı müzikali ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

5- Hansel ve Gretel' in Öteki Hikayesi

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/11/23/yasar-ilksavas-hansel-ve-gretelin-oteki-hikayesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 23.11.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Hansel ve Gretel’in Öteki Hikâyesi” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

6- Tarihin Penceresinden Masalsı Bir Metin : Hayal-i Temsil

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/09/30/yasar-ilksavas-tarihin-penceresinden-masalsi-bir-metin-hayal-i-temsil/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.09.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Hayal-i Temsil” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; İstanbul Şehir Tiyatroları' nda sahnelenen kısmen yaşanmış, kısmen kurgulanmış olan oyunu kaleme almaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

7- Kaybolmuş Çocukluğun Peşinde: Küçük Prens Bana Dedi ki...

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/04/27/yasar-ilksavas-kaybolmus-cocuklugun-pesinde-kucuk-prens-bana-dedi-ki/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 27.04.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Küçük Prens Bana Dedi ki...” adlı tiyatro eserini ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu' nun son yıllarda seyircisine ayna tutan iki önemli oyunundan birini ele almaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

8- Marko Paşa

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/04/12/yasar-ilksavas-marko-pasa/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 12.04.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Marko Paşa’’ adlı müzikali ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Uygur Tiyatrosu' nun sezona ait son oyunu olan Marko Paşa' yı kaleme almak istemesidir. Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

9- Karanlığın Ötesinden Gelen Sesler

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/04/02/yasar-ilksavas-karanligin-otesinden-gelen-sesler/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.04.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Karanlığın Ötesinden Gelen Sesler’’ adlı oyunu ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Yolcu Tiyatro' nun sahneye koyacağı ikinci oyun olan Karanlığın Ötesinden Gelen Sesler' i kaleme almaktır. Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

10- Bakarsın Ön Yargılar da Gider...

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/03/15/rengin-uz-bakarsin-on-yargilar-da-gider/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.03.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Bakarsın Bulutlar Gider” adlı oyunu ele almıştır. Eleştirmenin bu oyunu konu edinmesindeki amaç; Cesur tarzıyla ÷lkemizde bir ilki de yaşatacak olan oyunu izleyiciyle paylaşmaktır. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

11- Yaşar İlksavaş ‘Üst Kattaki Terörist’i Değerlendirdi

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/03/08/yasar-ilksavas-ust-kattaki-teroristi-degerlendirdi-2/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 08.03.2015

Yazar: Yaşar İlksavaş

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Üst Kattaki Terörist” adlı oyunu ele almıştır. Eleştirinin amacı; eleştirmenin oyunlarında her daim “insan”ı merkez aldıklarını gördüğü “İkinci Kat” adlı tiyatrunun son oyunları olan “Üst Kattaki Terörist”i kaleme almak istemesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

12- Kırılğan Yaşamların Başyapıtı: Sırça Hayvan Koleksiyonu

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/02/28/rengin-uz-kirilgan-yasamlarin-basyapiti-sirca-hayvan-koleksiyonu/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 28.02.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Sırça Hayvan Koleksiyonu” adlı oyunu ele almıştır. Eleştirisinin amacı; Şehir Tiyatrosu nun 100. yılı için hazırlanan söz konusu oyunu kaleme almaktır.. Yazı “klasik eleştiri, kısmen de biyografik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

13- Masal Tadında Bir Aşk Hikayesi

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/02/13/rengin-uz-masal-tadinda-bir-ask-hikayesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.02.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Midsummer/ İki Kişilik Yaz” adlı oyunu ele almıştır. Eleştirisinin amacı; Dot Tiyatrosu' nun alışık olunan tarzından daha farklı bir oyunu sahneye koyması ve eleştirmenin bunu kaleme almak istemesidir. Yazı “klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

14- ‘Olacak Şey Değil’ mi Dediniz!

Erişim Adresi:

<http://www.dirensanat.com/2015/02/06/rengin-uz-olacak-sey-degil-mi-dediniz/>

Eleştiri Yayımlanma Tarihi: 06.02.2015

Yazar: Rengin Uz

Erişim Tarihi: 21.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Olacak Şey Değil’’ adlı oyunu ele almıştır. Eleştirinin amacı; Tiyatro Dünyası oyuncularını ve topluluğunu tanıtmaq, aynı zamanda grubun oyununu da ele almaktır. Yazı ‘‘klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

4.2. SINEMA ELEŞTİRİSİ UYGULAMALARI

Bu bölüm için ele aldığımız eleştiriler, tiyatro eleştirisi uygulamaları bölümü için ele aldığımız eleştirilerle aynı ölçütler doğrultusunda seçilmiştir. Yalnızca burada “klasik eleştiri” ve “tanıtım yazısı” yöntemlerinin başına “Gazete Eleştirisi” başlığı da düşülecektir. Bunun da sebebi; “Gazete Eleştirisi” başlığının sinema eleştiri yöntemlerini yazdığımız kısımda yöntem olarak kullanılacağı belirtilmiş olmasındandır.

www.filmlerinsesi.com

Film ve dizi eleştirilerinin, sinema dünyası hakkında haberlerin de yer aldığı internet sitesidir. Özel film listelerine ve fragmanlara da sitede belirtilen kategorilerden ayrıca ulaşmak mümkündür.

1- The Hateful Eight Film İnceleme

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/the-hateful-eight-film-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.12.2015

Yazar: Arda Yeşildağ

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘The Hateful Eight’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; Filmin yönetmeni Tarantino nun yeni bir film türü çekmeye soyunması ve bunda ne kadar başarılı olabildiğinin eleştirmen tarafından değerlendirilmesidir. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

2- Lobster Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/lobster-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.12.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Lobster’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; Filmekiminde gösterilen, aynı zamanda kısıtlı sayıda salonda vizyona giren filmin anlattığı distopik dünyayı kaleme almaktır. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

3- Star Wars: Güç Uyanıyor Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/star-wars-guc-uyaniyor-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 20.12.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Star Wars: Güç Uyanıyor’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; tüm dünyada efsaneleşmiş filmin yeni çekilen serisi ile ilgili okuyucu aydınlatmaktır. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

4- Star Wars: Karanlık Tarafa Geçmek

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/star-wars-karanlik-tarafa-gecmek/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.12.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Star Wars’ adlı filmi ele almıştır. Bu eleştirinin amacı da tıpkı bir önceki gibi; tüm dünyada efsaneleşmiş filmin yeni çekilen serisi ile ilgili okuyucu aydınlatmaktır. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

5- Pamuk Prens ve Avcı: Kış Savaşı Ön İnceleme

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/pamuk-prens-ve-avci-kis-savasi-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 05.12.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Pamuk Prens ve Avcı’ adlı filmi ele almıştır. Bu eleştirinin amacı; bir önceki filmin devam niteliğinde olan bu yeni yapıt hakkında ön bilgi vermektir. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

6- Creed: Efsanenin Doğuşu Ön İnceleme

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/creed-efsanenin-dogusu-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 05.12.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Creed: Efsanenin Doğuşu’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

7- Açlık Oyunları Alaycı Kuş; Bölüm 2 İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/aclik-oyunlari-alayci-kus-bolum-2-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 23.11.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Açlık Oyunları Alaycı Kuş ’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; filmin diğer serileriyle birlikte yeni serisini de ele almak olacaktır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

8- Bizans Oyunları: Game of Bizans Ön İnceleme

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/bizans-oyunlari-geym-of-bizans-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 20.11.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Bizans Oyunları: Geym of Bizans ’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

9- Batman vs. Superman: Adaletin şafağı Ön İnceleme**Erişim Adresi:**

<http://www.filmlerinsesi.com/batman-v-superman-adaletin-safagi-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 14.11.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Batman vs. Superman’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

10- Warcraft: The Beginning Ön İnceleme**Erişim Adresi:**

<http://www.filmlerinsesi.com/warcraft-the-beginning-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 08.11.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında‘Warcraft: The Beginning’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

11- James Bond Spectre Ön İnceleme**Erişim Adresi:**

<http://www.filmlerinsesi.com/james-bond-spectre-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 28.10.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘James Bond Spectre’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

12- Marşlı: Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/marsli-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.10.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Marşlı’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı, öncesinde çekilen ve bazı yönleriyle birbiriyle benzerlik gösteren ytarzdaki filmlerle beraber Marşlı filmi de karşılaştırarak ele almaktır. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

13-Labirent; Alev Deneyleri Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/labirent-alev-deneyleri-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 04.10.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Labirent; Film Deneyleri’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; serinin ilk filmiyle birlikte yeni bölümünü de ele almak olacaktır. Yazı “Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri” özellikleri göstermektedir.

14 - Ex Machina Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/ex-machina-film-elestirisi/>

Eleştirii Yayınlanma Tarihi: 09.07.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Ex Machina’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; eleştirmenin son derece özgün ve nitelikli bir çalışma olarak bulduğu filmin Türkiye de vizyona girecek imkan bulamamasından kaynaklı, izleyecek olanlara ve izlemek isteyenlere dair bir analiz yapmak istemesidir. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

15 - Terminator Genisys Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/terminator-genisys-film-elestirisi/>

Eleştirii Yayınlanma Tarihi: 07.07.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Terminator genisys’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; seneler önce çekilen film ile yeni versiyonunu kıyaslamak ve tanıtmaktır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

16 - Jurassic World Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/jurassic-world-film-elestirisi/>

Eleştirii Yayınlanma Tarihi: 21.06.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Jurassic World’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; seneler önce çekilen film ile yeni versiyonunu kıyaslamak ve tanıtmaktır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

17 - Mad max; Fury Road Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/mad-max-fury-road-film-elestirisi/>

Eleştirii Yayınlanma Tarihi: 24.05.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Mad Max’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; sinemanın ilk antikahramanlarından olan Mad Max' in çekilen yeni versiyonu üzerine bir açıklama yapmaktır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

17 - Sihirbazlık Okulunda Bir Türk Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/sihirbazlik-okulunda-bir-turk-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 22.05.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Sihirbazlık Okulunda Bir Türk’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

18 - Niyazi Gül Dörtnala; Bir Ata Demirer Komedi Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/niyazi-gul-dortnala-bir-ata-demirer-komedisi-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.05.2015

Yazar: abasakucan

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Niyazi Gül Dörtnala’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

19- Yenilmezler 2: Ultron Çağı Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/yenilmezler-ultron-cagi-the-avengers-age-of-ultron-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.05.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘Yenilmezler 2: Ultron Çağı’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- klasik eleştiri’’ özellikleri göstermektedir.

20- Kırmızı Film Ön İncelemesi Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/kirmizi-filmi-on-incelemesi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 21.04.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Kırmızı’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

21- Whiplash Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/whiplash-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.04.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Whiplash’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı’’ özellikleri göstermektedir.

22- Sonsuz Bir Aşk Film Önceleme

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/sonsuz-bir-ask-on-inceleme/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 07.04.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Sonsuz Bir Aşk’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

23- Kuralsız (Insurgent) Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/kuralsiz-insurgent-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 22.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Kuralsız’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

24- Grinin Elli Tonu Film İncelemesi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/grinin-elli-tonu-fifty-shades-of-grey-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 14.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Grinin Elli Tonu’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi- tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

25- Mucize Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/filmler/film-elestirileri/page/5/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 12.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Grinin Elli Tonu’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi-tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

26- Her Şeyin Teorisi Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/her-seyin-teorisi-the-theory-of-everything-film-elestirisi-2/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 10.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Her şeyin Teorisi’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi-tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

27- Yapay Oyun Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/yapay-oyun-the-imitation-game-enigma-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 04.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Yapay Oyun’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete Eleştirisi-tanıtım yazısı” özellikleri göstermektedir.

28- Pk Peekay Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://www.filmlerinsesi.com/pk-peekay-film-elestirisi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 03.03.2015

Yazar: Serdar Aksoy

Erişim Tarihi: 22.04.2016

Yazar bu yazısında 'Pk Peekay' adlı filmi ele almıştır. Yazı "Gazete Eleştirisi-tanıtım yazısı" özellikleri göstermektedir.

www.filmhafizasi.com

Ocak 2011'de küçük bir Facebook grubu olarak başlayan oluşum, şu anda gönüllülük esasına dayalı bir bağımsız sosyal sinema platformu olarak yoluna devam etmektedir. Sinema yazıları, farklı sinema türleri hakkında ayrıca bilgi ve film önerilerinin incelemelerinin olduğu, yine bu alanla ilgili haberlerin yayımlandığı, kısa film incelemelerinin yer aldığı internet sitesidir.

1- Deep Dark: Sizin İlham Periniz Nerede?

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/sizin-ilham-periniz-nerede/>

Eleştiri Yayımlanma Tarihi: 16.12.2015

Yazar: Rabia Elif Özcan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında 'Deep Dark' adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen; mitoloji ile film arasında bağlantılar kurarak, yazısına disiplinler arası bir bakış ile yaklaşmayı amaçlamıştır. Yazı "Sosyolojik eleştiri yöntemi" ile değerlendirilmiştir.

2- Gelecek Uzun Sürer

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/sinematografi-gelecek-uzun-surer2011/>

Eleştiri Yayımlanma Tarihi: 04.12.2015

Yazar: Gamze Gencer

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Gelecek Uzun Sürer’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen; ilk filmi 2008 yılında çekilen ve büyük ilgi toplayan Özcan Alper’ in yeni filmi ele almayı amaçlamıştır. Yazı “Gazete eleştirisi yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

3- La Haine ve Toplumsal Bir Güç Olarak Nefret

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/la-haine-ve-toplumsal-bir-guc-olarak-nefret/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 27.11.2015

Yazar: Deniz Sayınhan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘La Haine’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen; sömürgeleştirilen kültürleri, bakış açılarını, sınıfsal araştırmaları bilimsel kaynaklarla da destekleyerek eleştirisini yazmayı amaçlamıştır. Yazı “İdeolojik eleştiri yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

4- Kendine Ait Bir Dünya: The Martian

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/kendine-ait-bir-dunya-the-martian/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 30.10.2015

Yazar: Rabia Elif Özcan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘The Martian’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştiri yöntemi- klasik eleştiri” ile değerlendirilmiştir.

5- Caz Gibi Bir Şey: Amy

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/caz-gibi-bir-sey-amy-2015/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 25.10.2015

Yazar: Rabia Elif Özcan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Amy’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen; Amy Winehouse’ un hayatının konu edildiği belgesel filmi, yine onun hayatından verdiği örneklemelerle destekleyerek yazısını ele almayı amaçlamıştır. Yazı “klasik eleştiri yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

6- Fil Adam: Elephant Man

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/fil-adam-elephant-man/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 21.10.2015

Yazar: Ömer Yılmaz

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Fil Adam’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; ele alınan eserin öz kimlik, toplumsal ilişkiler, - toplum arasındaki bağlar, yabancılaşma gibi kavramlarla ele alınarak sosyolojik bağlamda incelemesidir. Yazı “ sosyolojik eleştiri yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

7- Film Ekimi 2015 İzlenimleri- Muhafazakarlık Üzerine: Mustang

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/ozgurlugun-fanusu-5-to-7/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.10.2015

Yazar: Artun Bötke

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Mustang’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirmenin genel anlamda gazete eleştirisi olarak ele aldığı eser, kısmen de feminist eleştiri yöntemi ile incelenmiştir.

8- Film Ekimi 2015 İzlenimleri- Audiard’ ın Göçmenleri: Dheepan

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/filmekimi-2015-izlenimleri-audiardin-gocmenleri-dheepan/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.10.2015

Yazar: Gülin Çavuş

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Audiard’ ın Göçmenleri: Dheepan’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirinin amacı; ideolojik bakışla işlenen filmin gazete eleştirisi yöntemi ile yorumlanmasıdır. Yazı “ gazete eleştiri yöntemi- klasik eleştiri ” ile değerlendirilmiştir.

9- Film Ekimi 2015 İzlenimleri- Serbest Bir Düşünme Egzersizi

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/filmekimi-2015-izlenimleri-serbest-bir-dusunme-egzersizi-irrational-man/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 09.10.2015

Yazar: Artun Bötke

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Irrational Man’ adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştiri yöntemi- klasik eleştiri” ile değerlendirilmiştir.

10- Film Ekimi 2015 İzlenimleri- Tanrı Hepimizden Nefret Ediyor

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/filmekimi-2015-izlenimleri-tanri-hepimizden-nefret-ediyor-le-tout-nouveau-testament/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 08.10.2015

Yazar: Deniz Sayınhan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında ‘Tanrı Hepimizden Nefret Ediyor’ adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen, filmle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini kaleme almayı okuyucusuna da bunları aktarmayı amaçlamıştır. Yazı “gazete eleştiri yöntemi- klasik eleştiri” ile değerlendirilmiştir.

11- Özgürlüğün Fanusu: 5 to 7

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/ozgurlugun-fanusu-5-to-7/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 15.09.2015

Yazar: Rabia Elif Özcan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “5 to 7” adlı kısa filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi-klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

12- Je, Tu, İl, Elle: Kadın Olarak Konuşmak

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/je-tu-il-elle-kadin-olarak-konusmak/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.09.2015

Yazar: Sezen Sayınalp

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında “Je, tu, il, elle” adlı filmi ele almıştır. Feminist bakış açısıyla ele alınan film, eleştirmen tarafından da feminist eleştiri yöntemi kullanılarak ele alınmaya çalışılmıştır. Yazı “feminist eleştiri yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

13- Leviathan’ ın Midesinde Şarkılar: Dancer in the Dark

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/leviathanin-midesinde-sarkilar-dancer-in-the-dark/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 25.09.2015

Yazar: Deniz Sayınhan

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında “Dancer in the Dark” adlı filmi ele almıştır. Genel olarak felsefe, kısmen de psikolojiden yaptığı alıntılarla eleştirmen, yazısında “sosyolojik eleştiri yöntemi”ni kullanmıştır.

14- Küçük Bir Kaçamak: Before We Go

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/kucuk-bir-kacamak-before-we-go/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 10.09.2015

Yazar: Artun Bötke

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Yazar bu yazısında “Before We Go” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştiri yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

15- Life of Pi: İnsanın Temelleri

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/life-of-pi-insanin-temelleri/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 12.07.2015

Yazar: Elif Bulut

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Life of Pi” adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen yazısını Freudyen ve Jungçu açıklamalarla ele almayı amaçlamıştır. Yazı “psikanalitik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

16- Seyredin, şaşırın ama Ağzınızı Sıkı Tutun: Les Diaboliques**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/seyredin-sasirin-ama-agzinizi-siki-tutun-les-diaboliques-2/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 17.06.2015

Yazar: Seyfi Demirci

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Le Diaboliques” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

17- Sisifos’ un Yolunda Bir Tutkunun Ardında: En Passion**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/sisifosun-yolunda-bir-tutkunun-ardinda-en-passion/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 19.05.2015

Yazar: Sezen Sayınalp

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “En Passion” adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen yapıtı Freudyen ve Jungçu açıklamalarla ele alıp, analizini yapmayı amaçlamıştır. Yazı “psikanalitik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

18- Amores Perros: Kader mi Rastlantı mı?

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/amores-perros-kader-mi-rastlanti-mi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.05.2015

Yazar: Ebru avuşoğlu

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Amores Perros’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi’’ ile ele alınmıştır.

19- The Duke of Burgundy: Kelebeğin Cinselliği**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/the-duke-of-burgundy-kelebegin-cinselligi/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 10.05.2015

Yazar: Artun Btke

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Kelebeğin Cinselliği’’ adlı kısa filmi ele almıştır. Eleştirmen biseksüel bir ilişkideki efendi- köle ilişkisini baz alarak yazısında eseri incelemeyi amaçlamıştır. Queer kuram ile de incelenebileceğini düşündüğümüz bu yazı ideolojik eleştiri yöntemi ile incelenmiştir.

20- 34. İstanbul Film Festivali İzlenimleri- Aç kalpler: Anneler Her Şeyi Bilir**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/34-istanbul-film-festivali-izlenimleri-ac-kalpler-anneler-her-seyi-bilir/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 18.04.2015

Yazar: Tuğçe Mamati

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘A Kalpler’’ adlı kısa filmi ele almıştır. Yazı ‘‘Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi’’ ile ele alınmıştır.

21- 34. İstanbul Film Festivali İzlenimleri- Hamileler Diyarı: Olduğum Gibi Sev Beni

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/34-istanbul-film-festivali-izlenimleri-hamileler-diyari-oldugum-gibi-sev-beni/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 16.04.2015

Yazar: Sinem Dinçer

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Olduğum Gibi Sev Beni” adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

22- 34. İstanbul Film Festivali İzlenimleri- Hayatını Yaşa: Hayat Gibi Akan Bir Film**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/34-istanbul-film-festivali-izlenimleri-hayatini-yasa-hayat-gibi-akan-bir-film/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 14.04.2015

Yazar: Gamze Sifoğlu

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Hayatını Yaşa” adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

23- Tango (1981)**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/tango-1981/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 13.04.2015

Yazar: Okan Koroğlu

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Tango” adlı kısa filmi ele almıştır. Yazı “Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

24- 34. İstanbul Film Festivali İzlenimleri- Kelebeğin İzi: Mısır Devrimi'nin Guevera'sı, Mina Daniel**Erişim Adresi:**

<http://filmhafizasi.com/34-istanbul-film-festivali-izlenimleri-kelebegin-izi-misir-devriminin-gueverasi-mina-daniel/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 11.04.2015

Yazar: Aşenur Çelimli

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Kelebeğin İzi” adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete eleştirisi- tanıtım yazısı” olarak ele alınmıştır.

25- Kameraya Akü Bulamıyorlar, Geyik mi Bulacaklar?: Neden Tarkovski Olamıyorum...

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/kameraya-aku-bulamiyorlar-geyik-mi-bulacaklar-neden-tarkovski-olamiyorum/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 06.02.2015

Yazar: Aslıhan Altuğ

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Neden Tarkovski Olamıyorum” adlı filmi ele almıştır. Yazı “Gazete eleştirisi- klasik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

26- Birdman: Belki de Cehalet Varoluşu Anlamlandırır

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/birdman-belki-de-cehalet-varolusu-anlamlandirir/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.01.2015

Yazar: Furkan Uzun

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Birdman” adlı filmi ele almıştır. Eleştirmen, varoluşçuluk ve persona kavramlarından yola çıkarak yazısını psikanalitik eleştiri yöntemiyle incelemeyi amaçlamıştır. Yazı “psikanalitik eleştiri yöntemi” ile ele alınmıştır.

27- Doğanın Yadsınamaz Gücü: Corn Island

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/doganin-yadsinamaz-gucu-corn-island/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 04.01.2015

Yazar: Artun Bötke

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Corn Island’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri’’ ile ele alınmıştır.

28- Ya İsa, Ya Rambo: Jimmy' s Hall

Erişim Adresi:

<http://filmhafizasi.com/ya-isa-ya-rambo-jimmys-hall/>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 17.12.2015

Yazar: Fırat Terzioğlu

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Jimmy' s Hall’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri’’ ile ele alınmıştır.

tr.ign.com

Film ve dizi incelemelerinin yanısıra, video oyunları gibi tamamen sanal dünyaya ait olan unsurlar üzerine yoğunlaşmış, sürekli güncellenen bir internet sitesidir.

1- Macbeth Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/macbeth/83415/review/macbeth-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 26.11.2015

Yazar: Halil İbrahim Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Macbeth’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri’’ ile ele alınmıştır.

2- Bridge of Spies Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/bridge-of-spies/83105/review/casuslar-koprusu-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 25.11.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘Bridge of Spies’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri’’ ile ele alınmıştır.

3- The Hunger Games- Mockingjay Part 2 Film Eleştirisi**Erişim Adresi:**

<http://tr.ign.com/the-hunger-games-mockingjay-part-2-2/82873/review/aclik-oyunlari-alayci-kus-bolum-2-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 20.11.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında ‘‘The Hunger Games- Mockingjay Part 2’’ adlı filmi ele almıştır. Yazı ‘‘gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri’’ ile ele alınmıştır.

4- Git başımdan Film Eleştirisi**Erişim Adresi:**

<http://tr.ign.com/git-basimdan/80747/review/git-basimdan-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 29.10.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Git Başımdan” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

5- Burnt - Çok Pişmiş Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/burnt/80597/review/cok-pismis-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 28.10.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Çok Pişmiş” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

6- Black Mass Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/black-mass-1/79547/review/kara-duzen-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 19.10.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Black Mass” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

7- Crimson Peak Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/crimson-peak-1/79096/review/kizil-tepe-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 14.10.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Crimson Peak” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

8- The Martian Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/the-martian/78191/review/marsli-the-martian-film-elistirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 05.10.2015

Yazar: Yusuf Canpolat

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “The Martian” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

9- Sicario Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/sicario-1/76179/review/sicario-film-elistiri18>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 18.09.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Sicario” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

10- Everest Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/everest-1/76158/review/everest-film-elistirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 17.09.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “Everest” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

11- The Visit Film Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/the-visit/75312/review/the-visit-ziyaret-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 10.09.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “The Visit” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

12- The Transporter Refueled Eleştirisi**Erişim Adresi:**

<http://tr.ign.com/the-transporter-refueled/74558/review/tasiyici-son-hiz-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 02.09.2015

Yazar: Murat Sağlam

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “The Transporter Refueled” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

13- The Man from U.n.c.l.e. Eleştirisi**Erişim Adresi:**

<http://tr.ign.com/the-man-from-uncle/74461/review/the-man-from-uncle-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 01.09.2015

Yazar: Yusuf Canpolat

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “The Man from U.n.c.l.e.” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

14- Maze Runner Scorch Trials Eleştirisi

Erişim Adresi:

<http://tr.ign.com/the-man-from-uncle/74461/review/the-man-from-uncle-film-elestirisi>

Eleştiri Yayınlanma Tarihi: 18.09.2015

Yazar: Billur Dalak

Erişim Tarihi: 24.04.2016

Eleştirmen bu yazısında “The Maze Runner Scorch Trails” adlı filmi ele almıştır. Yazı “gazete eleştirisi yöntemi- klasik eleştiri” ile ele alınmıştır.

4.3. ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLANMASI

www.tiyatrodunyasi.com, www.tiyatromerkezi.com, www.dirensanat.com, www.filmlesinsesi.com, www.filmhafizasi.com, www.tr.ign.com adlı internet sitelerinde 2015- 2016 yılı içerisinde yapılan tiyatro ve sinema eleştirilerinin temel eleştiri yöntemleri ile aralarındaki ilişki oranı niteliksel ve niceliksel içerik analizi yöntemi ile bulgulanmaya çalışılmıştır.

4.3.1- 2015-2016 Sezonu Sosyal Medyada Yer Alan Tiyatro Eleştirilerinin Niceliksel ve Niteliksel İçerik Analizi

Tablo:1 Yeni medyada yer alan tiyatro eleştirilerinin sayısı ve içerikleri

Tiyatro Eleştirisi Yöntemleri	www.tiyatrodunyasi.com		www.tiyatromerkezi.com		www.dirensanat.com	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Gazete Eleştirisi	29	93.5	20	80	13	92.8
Klasik/ Tanıtım						
Dilbilimsel						
Biyografik						
Psikanalitik			1	4		

Biçimsel						
Göstergebilim ve Yapısalcılık						
Toplumbilimsel	1	3.22				
Moral						
Çoğulculuk	1	3.22	4	16	1	7.14
Toplam	31	100	25	100	14	100

Üç internet sitesi temel alınarak elde edilen bulgular sonucunda 2015-2016 sezonunda “Gazete Eleştirisi” adı altında ele aldığımız “Klasik Eleştiri” ve “Tanıtım Yazısı” türlerine en geniş yerin ayrıldığı gözlemlenmektedir. www.dirensanat.com adlı internet sayfasında “Klasik Eleştiri” ve “Tanıtım Yazısı” dışında hiçbir farklı eleştiri türüne yer verilmezken; www.tiyatromerkezi.com 'da iki farklı eleştiri türüne ait yazılar yer almaktadır.

www.tiyatrodunyasi.com ise en fazla sayıda eleştiri yazısı yayımlayan internet sitesi olmasına rağmen, farklı eleştiri türlerine ait yazı çeşitliliğine ayırdığı alanın daha sınırlı olduğu gözlemlenmektedir.

4.3.2. 2015- 2016 Sezonu Sosyal Medyada Yer Alan Film Eleştirilerinin Niceliksel ve Niteliksel İçerik Analizi

Tablo:2 Yeni medyada yer alan sinema eleştirilerinin sayısı ve içerikleri

Sinema Eleştirisi Yöntemleri	www.filmlerinsesi.com		www.filmhafizasi.com		tr.ign. com	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Gazete Eleştirisi Klasik/ Tanıtım	28	100	18	64.2	14	100
Tarihsel						
Auteur						
Göstergebilimsel						
Sosyolojik			3	10.71		
Antropolojik						
İdeolojik			2	7.14		
Psikanalitik			3	10.71		
Feminist			2	7.14		
Çoğulculuk						
Toplam	28	100	28	100	14	100

Tablo 4.3.2. ' de görüldüğü üzere www.filmlerinsesi.com adlı internet sitesinde en çok eleştiri yazısının yayımlandığı ve burada yer alan tüm yazılarda “Gazete Eleştirisi” yönteminin kullanıldığı belirlenmektedir.

www.filmhafizasi.com sitesinde yer alan eleştiri yazılarının türleri incelendiğinde; diğerlerine göre en az eleştiri yazısı yayımlayan internet sitesinin olduğu, ancak en çok eleştiri çeşidine de burada rastlandığı gözlemlenmektedir.

Tr.ign.com adlı internet sitesindeki eleştiri yazıları irdelendiğinde ise, yine tümünün “Gazete Eleştirisi” yöntemi ile ele alınmış oldukları sonucuna varılmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eleştirinin sanat için ne anlama geldiği, işlevi ve gerekliliği araştırmanın ilk kısımlarından sonuç bölümüne kadar ortaya konulmuştur.

Tiyatro ve sinema sanatları açısından “eleştiri” kavramı ele alındığında, izleyicilerin öncelikle görsel ihtiyacını karşılayan durumun, yazılı olarak da ilerleyebilmesi ve düşünsel boyutta da daha zenginleşmesi; bununla doğru orantılı olarak da bu dallarda daha ileriye gidilebilmesi bakımından tiyatro ve sinema eleştirisi toplum için sanıldığından daha büyük bir ihtiyaçtır.

Bu çalışmada Türkiye' de yeni medya üzerinde tiyatro ve sinema eleştirilerinin yapıldığı bazı internet sitelerinin incelenmesine yer verilmiştir. 2015-2016 sezonunu kapsayan bu çalışmada 70 adet tiyatro, 70 adet film eleştirisi incelenmiştir.

Çalışma sonucunda ülkemizde tiyatro ve sinema eleştirilerine yönelik yazılara yer veren bazı popüler internet sitelerinde “Gazete Eleştirisi Yöntemi” adı altında ele aldığımız “Klasik Eleştiri Yöntemi” ve “Tanıtım Yazısı” türündeki eleştiri yazılarının ağırlıklı bir şekilde görüldüğü sonucuna varılmıştır. Bu eleştiri türleri haricinde, “derinlemesine eleştiri” (tarihsel, feminist, psikanalitik vb.) çalışmalarına az da olsa yer verdikleri, bazı sitelerde ise hiç rastlanmadığı çalışmamızın bir başka sonucu olmuştur. Derinlemesine eleştiri yöntemlerinin hiç yer almadığı söz konusu internet sitelerinde, “eleştiri” başlığı altında yayımlanan bu yazıların aslında “review” özelliği taşıdıkları da bahsedilmesi gereken bir diğer konudur. Bu internet sitelerinde başlık “film incelemesi” olarak geçmekte, yalnız tamamen yazarın öznel yorumlarına yer verilmektedir. Bu yorumlar içerisinde ise hiçbir teknik ve bilimsel ifadeye rastlanmamaktadır.

Araştırmamızda; eleştirinin internet üzerinden yapıldığı takdirde daha da yüzeyselleştiği sonucuna varılmıştır. İnternet üzerinden daha çok eleştiri yazısı yazılabilmekte ve bu yazılara ulaşılabilen; ancak bu durum yapılan çalışmaların derinliğini de azaltmaktadır. Eleştiri faaliyeti sosyal ortamlara taşındıkça, üzerinde düşünüp yazma sorunsalını ve eleştirinin ciddiyetini bozduğu, nitelikli niteliksiz

birçok kişinin kendini “yazar” “eleştirmen” gibi sıfatlarla nitelendirdiği de çalışmanın dikkat çeken diğer sonuçlarındandır.

Bazı eleştiri yazılarında kullanılan eleştiri yöntemleri çok açık olduğu halde, “Gazete Eleştirisi Yöntemi” adı altında değerlendirilmek durumunda kalınmıştır. Çünkü sinema eleştirisine dahil olan bu yazının eleştirildiği yöntem, aslında tiyatro eleştirisi türlerinde yer almaktadır. Elimizde bilimsel bir veri olmadığı gerekçesiyle bu durumu araştırmamız içerisine yansıtamamış bulunmaktayız. Ancak her iki alana ait eleştiri yöntemlerinde pek çok ortak başlığın bulunduğunu ve bu yöntemlerin bir diğer özelliği- aynı zamanda çıkış noktası- olan edebi eleştiri yöntemlerinden evrildiği de bu noktada belirtilmesi gereken bir ayrıntıdır.

Bir diğer varılan sonuç ise; sinema eleştirilerinin yıldız sistemi üzerinden de değerlendirilebilmesi, ancak hiçbir tiyatro eleştirisi için böyle bir uygulamanın olmamasıdır. www.filmlerinsesi.com adlı incelediğimiz internet sitesinde senaryo, kurgu, oyunculuklar gibi her film için puanlandırma başlıkları da açılmış, ancak tiyatro eleştirilerinde buna benzer bir duruma rastlanılmamıştır.

Araştırmada, ülkemiz adına hem eleştiri çeşitliliğinin hem de bu eleştirilerin yer aldığı internet sitelerinin artması bakımından olumlu bir gelişme görmekteyiz. Yaptığımız incelemede bulduğumuz bazı eleştiriler, batılı eleştirilerle yarışacak ölçütedir. Sorun; batıda eleştirmenliğin meslek olarak yapılan bir iş; ülkemizde ise hobi olarak yapılmak durumunda kalınmasıdır. Bu sebeple sürekli yazan eleştirmen sayısı genellikle belirli bir sayı ile sınırlı kalmakta ve beklenen büyük atılımını bir türlü gerçekleştirememektedir.

Sonuç olarak; çalışmamızda tüm eleştiri yöntemleri bazında araştırma yapılmış; ancak hem tiyatro hem de sinema eleştirilerinde tanıtım eleştirisi ve klasik eleştiri ile fazlaca karşılaşmıştır. Derinlemesine eleştiri yöntemlerine yönelik araştırmalarda ise çok daha az örnekle karşılaşmıştır. Sinema üzerine yapılan derinlemesine eleştiri çalışmalarının tiyatro üzerine yapılan çalışmalardan ulaşılabilirliği çok daha fazladır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arslantepe, Mehmet, (2012), Sinema Okuryazarlığı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Aytaç, Gürsel, (2003), Genel Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say Yayınları.

Bezirci, Asım, (1995) , Bilimden Yana, İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.

Biryıldız, Esra, (2013), Örneklerle Türk Film Eleştirisi, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Brockett, Oscar, (2000), Tiyatro Tarihi, Ankara: Dost Kitabevi.

Büker, Seçil, Y. Gürhan Topçu, (2008), Sinema Tarih/ Kuram/ Eleştiri, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

Corrigan, Timothy, 2007, Film Eleştirisi El Kitabı, Ankara: Dipnot Yayınları.

Devellioğlu, Ferit, (2002), “Eleştiri”, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Diken, Bülent, Carsten Laustsen, (2011), Filmlerle Sosyoloji, İstanbul: Metis Yayınları.

İpşiroğlu, Zehra, (1998), 2000' li yıllara Doğru Tiyatro, İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Güvemli, Zahir, (1960), Sinema Tarihi, s.16, İstanbul: Varlık Yayınları.

Kabadayı, Lale, (2013), Film Eleştirisi: Kuramsal Çerçeve ve Sinemamızdan Örnek Çözümler, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Moran, Berna, (2008), Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İstanbul: İletişim Yayınları.

Nutku, Özdemir, (1971), Dünya Tiyatrosu Tarihi 1, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ormanlı, Okan, (2005), Türk Sinemasında Eleştiri, İstanbul: Bilişim Matbaası.

Özden, Zafer, (2004) , Film Eleştirisi, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Özkırımlı, Atilla, (1990), “Eleştiri”, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul: Cem Yayınevi.

Ryan, Michael, (2013), Eleştiriye Giriş, Ankara: Deki Basım Yayın.

Ryan, Michael, Melissa Lenos,(2012), Film Çözümlemesine Giriş, Ankara: Deki Basım Yayın.

Starobinski, Jean, (2010), Eleştirel İlişki (Çev. Gülnihal Gülmez), İstanbul:Yapı KrediYayınları.

Şener, Sevda, (2003), Dram Sanatı, İstanbul: Mitos Boyut.

Şener, Sevda, (2006), Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Ankara: Dost Kitabevi.

Tanilli, Server, Uygarlık Tarihi, (2005), İstanbul: Alkım Yayınları.

Teksoy, Rekin, (2005), Sinema Tarihi Cilt-1, İstanbul: Oğlak Yayınları

Makaleler

Alver, Füsün, (2011), Basında Siyasal Liderlerin ve Köşe Yazılarının Sosyal Haklara İlişkin İletilerinin Analizi, Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu 3 Bildiriler, s. 300.

Arıcı, Oğuz, tarihsiz, “Epik Tiyatro ve Gestus Kavramı Üzerine”,

İstanbul Üniversitesi Dramaturji ve Tiyatro Eleştirmenliği Bölümü, s.88- 104.

Arslantepo, Mehmet, (2010) , “Sinemada Feminist Teori”, 3. Uluslararası Bir Bilim Kategorisi Olarak Kadın,

Edebiyat, Dil, Kültür ve Sanat Çalışmalarında Kadın Sempozyumu, Konya.

Aydemir, Bünnyamin, (2003), “Absürd Tiyatro ve Yapısal Özellikleri”, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, sayı:4, s.11-29.

Eser, Oktay, tarihsiz, “20. Yy Eleştiri Kuramlarında Çevirmen Görünürlüğü”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:7 (sayı: 32), s.112.

Gökdağ, Ebru, (2005), Tiyatro Kuramının Başlangıcından Modern Döneme Tragedyanın Algılanışı, sayı:15, s. 166-184.

Güngör, Arif Can, (2014), “Auteur Kuramı ve Metin Erksan Sineması”, The Journal of Academic Social Science Studies, (sayı: 30), s. 81-83.

Kara, Ömer Tuğrul (2010). “Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Tür ve Dünya Edebiyatında İzleri”. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, (sayı: 2), s.83-85.

Karakoç, Enderhan, Abdullah Mert, (2013), Sinemada Siyasal İktidar, İdeoloji ve Medya Üçgeni, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 283.

Kavuran, Tamer, Dede, Bayram (2013). “Platon ve Aristoteles’ in Sanat Etiği, Estetik Kavramı ve Yansımaları”. Sanat Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, (sayı: 23): s. 56, 201.

Kayaokay, İlyas (2015), “Rus Biçimciliği Kuramı ile Divan Şiirine Bakmak”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, (sayı: 39): s.162- 178

Kocabay, Hasibe Kalkan, “Dosya: Tiyatroda Yeni Arayışlar”, Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölüm Dergisi, (sayı: 11), s.96- 106.

Koç, Emel (1994), “Görünüş ve Gerçeklik”, Araştırma Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü, cilt:15, s.235-243

Öztürk, Serdar (2002), “Yapıbozucu Metodla Edebiyat Öğretimi”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Cilt:8 (sayı: 2): s. 242.

Tüfekçi, M. Elif (2004), “Yapısalcı Yöntem ve Uygulama Alanları”, (sayı: 17), s.50-67.

Türkben, Tuncay (2015), “Batı Edebiyatında Tiyatro Eleştirisinin Genel Seyri”. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, (sayı:4/3): s.1113, 1148.

Zariç, Mahfuz (2014). “Yeni Eleştiri Kuramından Akademik Eleştiri Yöntemine”. International Journal of Languages' Education and Teaching, Cilt:3, s.3-5.

Dergiler

Aksoy, Zeynep, (Ocak 2006). “Köfte Ekmek ya da Tiyatro ve Eleştirisi”, Milliyet Sanat, s.7-13.

Sazyek, Hakan (Mayıs/ Haziran/ Temmuz 2003). “Kuram, Teori, Eleştiri Üzerine”, Hece- Eleştiri Özel Sayısı, s.414- 417.

Tezler

Atay, Simber Rana, 1990, Türk Film Eleştirisinde Yaklaşım Biçimleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İnternet Sayfaları

Anamur, Hasan (2013). Tiyatroda Eleştiri Üzerine.

1 Mayıs 2016 tarihinde

<http://www.evrensel.net/haber/51127/tyatroda-elestiri-uzerine>

adresinden erişildi.

Çil, Volkan, tarihsiz. Edebiyat Eleştirisi ve Kuramları.

17 Mart 2016 tarihinde

<https://cumhuriyet.academia.edu/Volkan%C3%87il>,

adresinden erişildi.

Coşkun, Çiçek, tarihsiz, 1990 Sonrası Türk Sineması ve Derviş Zaim.

22.04.2016 tarihinde

https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/1990_Sonrasi_Turk/Sinemasi.doc/

adresinden erişildi.

Nutku, Özdemir, (2010), Tiyatro Eleştirisi ve Eleştirmen,

11.05.2016 tarihinde

<http://www.tiyatronline.com/yazarlar/94/haber/507/prof-ozdemir-nutku-tiyatro-elestirisi-ve-elestirmen->

adresinden erişildi.

Yüksel, Ayşegül, (2013), Tiyatro Eleştirisine Gereksinme Var Mı?,

10.05.2016 tarihinde

<http://www.evrensel.net/haber/51130/tyatro-elestirisine-gereksinme-var-mi>

adresinden erişildi.

Criticism, tarihsiz. 15 Nisan 2016 tarihinde

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/criticism>

adresinden erişildi.

Frank Rich. (2014). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde.

30 Mart 2016 tarihinde

https://en.wikipedia.org/wiki/Frank_Rich/

adresinden erişildi.

Literary Criticism, tarihsiz. 21 Mart 2016 tarihinde

Global.britannica.com/topic/literarycriticism

adresinden erişildi.

Eleştiri, tarihsiz. 20 Şubat 2016 tarihinde

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.

GTS.56f2ea1bea63d8.18703239

Adresinden erişildi.

İnternet Sayfaları (Eleştiri Yazıları)

www.tiyatrodunyasi.com,

www.tiyatromerkezi.com,

www.dirensanat.com,

www.filmlerinsesi.com,

www.filmhafizasi.com,

www.tr.ign.com

Ansiklopediler

“Eleştiri”, 1993, Geliřim Hachette Alfabetik Genel Kùltùr Ansiklopedisi, İstanbul:

Interpres Basın ve Yayıncılık A.ř. cilt no:3, s.1128

ÖZGEÇMİŞ

27 Ocak 1987 yılında İzmir'de doğdu. Karşılaştırmalı Edebiyat bölümünü bölüm üçüncüsü olarak bitirdi. Öğreniminin bir kısmını Budapeşte'de burslu olarak yaptı. Daha sonra Almanya Schulbuchverlag Anadolu yayın evinde yine burslu olarak stajını tamamladı. Say Yayınları' nda da ayrıca stajını yaparak; bir süre yazar, şair Gülsüm Cengiz' in kişisel asistanlığını yaptı. Uluslararası ve ulusal kongrelere konuşmacı olarak katıldı. Cumhuriyet gazetesinde eleştiri yazıları yayımlandı. Dil okullarında İngilizce ve Almanca uzman eğitmeni olarak çalışıp, bölüm başkanlığı yaptı. 2012 yılından itibaren İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde yeminli tercümanlık yapmaktadır. 2014 yılı itibariyle de Kocaeli Üniversitesi, Sahne Sanatları Ana bilim Dalı, Dramatik Sanatlar bölümünde yüksek lisans yapmaktadır.

